

Rudolf Steiner
**ORIENTUL ÎN LUMINA
OCCIDENTULUI**

Copiii lui Lucifer și frații lui Hristos

GA 113

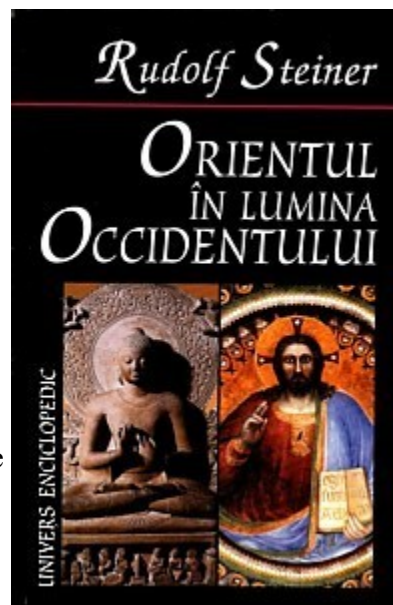
Ciclu de nouă conferințe ținute la München
în perioada 23–31 august 1909

Traducere din limba franceză de NICOLAE IOAN CRĂCIUN
Confruntarea cu ediția germană: biolog dr. PETRE
PAPACOSTEA

Titlul ediției germane, publicată după o stenogramă revăzută de
conferențiar:

DER ORIENT IM LICHT DES OKZIDENTES
Die Kinder des Luzifer und die Brüder Christi

Nr.curent în bibliografia generală GA 113

©2002 Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt
rezervate

[Editurii UNIVERS ENCICLOPEDI](#)

CUPRINS

[Treptele adevărului](#) (biolog dr. Petre Papacostea)

[În legătură cu publicarea conferințelor lui Rudolf Steiner](#)

[Cuvânt înainte al autorului](#)

[Conferința I](#) — *München*, 23 august 1909 — Misiunea cunoașterii spirituale în lumea Occidentului. În legătură cu reprezentarea dramei lui Eduard Schuré *Copiii lui Lucifer*

[Conferința a II-a](#) — *München*, 24 august 1909 — Primele patru trepte ale inițierii occidentale

[Conferința a III-a](#) — *München*, 25 august 1909 — Caracteristicile lumilor superioare: lumea sufletească și lumea spirituală. Natura conștiinței morale: Eriniile și Eumenidele. Evoluția Pământului prin fazele Saturn, Soare, Lună și Pământ și natura cvadripartită a ființei umane. Evenimentul hristic

Conferința a IV-a — *München* , 26 august 1909 — Stadii vechi și actuale ale evoluției. Pherekydes din Syros. Diferența dintre modurile de gândire oriental și occidental. Conceptul de Istorie. Iehova. Iahve. Hristos

Conferința a V-a — *München* , 27 august 1909 — Cele două curente ale migrațiilor: curentul din nord și curentul din sud. Lumea zeilor de sus și a zeilor de jos

Conferința a VI-a — *München* , 28 august 1909 — Evenimentul hristic. Lumea zeilor indieni, persani și greci. Adevărata natură a lui Lucifer. Inițiații rosicrucieni

Conferința a VII-a — *München* , 29 august 1909 — Evoluția omenirii în cursul timpurilor postatlanteene. Modificări în organismul ființei omenești. Legenda lui Oedip și legenda Iuda

Conferința a VIII-a — *München* , 30 august 1909 — Natura principiului luciferic. Cele șapte epoci culturale postatlanteene. Numărul 7 și numărul 12

Conferința a IX-a — *München* , 31 august 1909 — Tainele numerelor. Evenimentul hristic. Iisus din Nazareth și Hristos. Înțelepciunea Misteriilor în viitor. Scythianos, Gauthama Buddha, Zoroastru, Manes. Legenda lui Varlaam și Josafat

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent și interactiv atât mistica înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât și gândirea riguros științifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea și prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaștere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia”.

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau științei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual și orice realitate spirituală din Univers primește la un moment dat expresie în lumea materială”. Întreaga evoluție, mai întâi biologică și apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoașterea directă a resorturilor spirituale ale umanității, ca și cunoașterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufletești și spirituale, pentru a deveni apți și demni de dezvoltarea conștiință și responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoașterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoașterea de sine cât și înțelegerea coerentă a lumii interioare și a ambianței telurice și cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar și în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică și problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este știința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor și evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum și a înlănțuirii acestora în timp și spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase”, cum încearcă să denigreze unele scrieri mișcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale și de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârșit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaștere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele și a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoașterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii și urmașii săi au elaborat principiile și metodele terapeutice ale medicinei antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiției sociale, au dat naștere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaștere obiectivă, o cale de autocunoaștere și o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mișcarea antroposofică, care s-a separat din mișcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, și numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente și organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni și colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creștină și cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea și dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza științei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise și publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900–1924, numeroase conferințe și cursuri, atât în fața unui public larg, cât și pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuși a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului”. După ce însă s-au finalizat și răspândit tot mai numeroase variante incomplete și eronate după stenogramele și notițele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Și a încredințat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografeze conferințele, de a asigura administrarea stenogramelor și revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el

însuși textele, decât în cazuri foarte rare, în privința tuturor conferințelor publicate trebuie să se țină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greșeli”.

În legătură cu raportul dintre conferințele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, și cărțile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner își exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică *Mein Lebensgang (Viața mea)*, capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce privește cursurile ținute, care se adresau unui cerc restrâns de participanți, familiarizat cu bazele științei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicațiilor sale, la tipărirea unei ediții a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de față constituie o parte a acestei ediții.

CUVÂNT ÎNAINTE de Rudolf Steiner

precedând publicarea acestor conferințe în revista „Die Drei” (1921)

Am ținut aceste conferințe la München în august 1909. Ele au urmat reprezentării dramei lui Eduard Schuré: *Les enfants de Lucifer* (Copiii lui Lucifer) și se leagă de aceasta, mai ales prima. Cine ia în considerare știința spiritului pe care o reprezintă știe că modul meu de exprimare a lucrurilor este oarecum diferit, când caută să se nască din impulsurile de bază ale acestei științe.

Totodată, adevărata cunoaștere spirituală trebuie să evite orice dogmatism. Ea poate stabili legături cu cele mai diverse concepții înrudite. De asemenea, poate prezenta lucrurile din punctele de vedere cele mai diferite, și tocmai din această cauză crede că poate exercita o acțiune fecundă. Dogmaticii de toate nuanțele pot găsi în ea contradicții! Ei nu vor face decât să evidențieze cât sunt de îndepărtate ideile lor de viață. Aceasta din urmă le-ar pune în fața ochilor ceea ce ei numesc contradicții. Știința spiritului nu poate să se rupă de viață pentru a-i feri să se găsească în prezența contradicțiilor.

CONFERINȚA I

München , 23 august 1909

Oricine cunoaște cât de puțin istoria omenirii știe – fără a recurge pentru aceasta la mult esoterism – că noțiunea de „istorie” înglobează multe lucruri, mai ales dacă istoria nu este concepută numai ca un obiect de studiu, ci ca ceva care, ca tot ce aparține vieții spirituale, trebuie să fie trăit. De altfel, viața cere, în orice domeniu, să înveți, iar învățarea cere răbdare. S-ar putea înlocui – și acesta se poate referi în mod deosebit la exemplul nostru – termenul de răbdare printr-un altul; s-ar putea înlocui prin expresia „a ști să aștepti”. Ei bine, noi am încercat să aplicăm regula de viață pe care o exprimă cuvintele pe care tocmai le-am pronunțat la ceea ce am realizat ieri*.

* Este vorba de reprezentarea piesei de teatru *Copiii lui Lucifer* de E. Schuré (22 august 1909).

Mișcarea germană de știință a spiritului pe care am întemeiat-o va atinge în curând o vechime de șapte ani de muncă. Acum șapte ani am ținut la Berlin o conferință în fața unui cerc de persoane care ascultaseră deja o serie de alte conferințe. Într-un anumit fel, această conferință constituia un supliment la un alt ciclu. Aceasta se întâmpla cu ceva mai mult de șapte ani în urmă. Era vorba atunci de a asigura realizarea unei tranziții de la sentimentele și interesele spirituale, care, deși erau, desigur, rezultatul unei munci de știință a spiritului, dar care purta un alt nume, la curentul științei spiritului. Atunci s-a oferit o posibilitate interioară pentru o bună tranziție. Conferința de care vorbesc se intitula *Les enfants de Lucifer* (Copiii lui Lucifer). Publicul făcea parte din categoria celor care abordează toate punctele de vedere într-o perspectivă literară; de altfel noi adoptasem ca punct de plecare drama lui Schuré: *Les enfants de Lucifer*. Am vorbit deci despre Copiii lui Lucifer în plan ocult [1] – cuvântul fiind luat aici în sensul utilizat în știința spiritului; gândeam deja că într-o zi vom ajunge să prezentăm această operă a spiritului modern pe o scenă, în fața unui număr de spectatori. Căci viața spirituală reprezintă o mare unitate și o mare armonie și este de datoria oamenilor care trăiesc într-o anumită epocă să-i recunoască cele mai frumoase producții, să le ia în considerare. Viața spirituală modernă este în anumite privințe un haos, dar, așa cum lumea a crescut din haos, tot astfel un fel de Cosmos al vieții spirituale va putea înflori în viitor numai dacă ne vom da silința să preluăm cele mai valoroase flori ale sale din haosul vieții moderne. Ni s-ar fi părut fals să tratăm astfel o operă de artă modernă scoasă din spiritul timpului. S-ar putea găsi, moderniza și prezenta astăzi publicului alte opere ale secolelor sau chiar ale mileniilor trecute, dar sufletul fiecărei epoci are specificitatea sa; ceea ce sufletul epocii este în măsură să creeze trebuie, dacă este corect, să vorbească din nou cu căldură și intimitate acelui suflet al epocii. Pentru ca spiritul unei epoci să dea cele mai frumoase roade, el nu trebuie să comunice oamenilor dogme sau învățături, ci într-un anumit sens să le deschidă ochii. În general, nu este foarte greu de recunoscut valoarea unui fapt care s-a impus timp de secole sau poate chiar numai timp de decenii, dar viața spirituală care se exprimă aici trebuie să trezească în sufletul omenesc forțele originare cele mai elementare; una din forțele cele mai elementare ale sufletului omenesc constă în entuziasmarea privirii deschise pentru toate roadele pe care soarele vieții spiritului le face să apară în epoca spirituală actuală. Mișcarea noastră ar vrea să fie o deschizătoare de inimi.

Așa cum am mai spus, mai trebuie însă și altceva pentru înțelegerea ideii și a conceptului de istorie: răbdare – sau facultatea de a aștepta. Precipitarea, nerăbdarea împiedică unele lucruri să rodească în viață! Ar fi fost stupid ca acum șapte ani să facem mai mult decât o aluzie trecătoare la ceea ce se va întâmpla mai târziu. Câte lucruri nu au împiedicat atunci realizarea imediată a proiectului de a transpune pe scenă această operă a spiritului! Va fi suficient să menționez un singur fapt pentru ca dumneavoastră să sesizați ce ne împiedica atunci să începem această muncă. Cel care înțelege viața spiritului știe că ea ascultă de anumite legi importante. Aceasta este, de altfel, una din marile legi ale vieții spiritului pe care ati putut-o auzi exprimată ieri cu ocazia spectacolului: „Viața spiritului are legile sale, care nu trebuie să fie încălcate, ci respectate”. Și una din cele mai importante legi ale vieții spiritului, a cărei omitere poate fi plătită foarte scump – mai ales într-o mișcare ca a noastră –, este cea care ne este indicată acolo unde entitățile spirituale superioare manifestă în activitatea naturii modul lor specific de a lucra.

Priviți modul de a lucra pe care îl are natura; observați-o în opera sa de creație; veti vedea că există posibilitatea ca ceea ce a creat natura să fie o nereușită. Priviți marea cu nenumărații gemeni de viață care înnoată în ea și observați câți din acești gemeni ajung

să se dezvolte până la starea de maturitate. Întrebați-vă dacă entitățile creatoare ale naturii își pun vreodată întrebarea: Trebuie să purtăm doliu după atâtea tentative infructuoase și să ne întristăm că vedem pierzându-se încă de la începutul lor roadele activității noastre creatoare? Numai respectarea acestei legi din domeniul vieții spiritului permite să reușească acolo tot ceea ce *trebuie* să se împlinească, așa cum viața izbutește să se multiplice în natură deoarece spiritele care o creează nu se lasă niciodată tulburate de insuccesele lor. Din acest motiv poate reuși opera care trebuie să fie înfăptuită în natură, adică în lucrările vieții spirituale superioare. Succesul ca atare nu este un criteriu al justeței sau adevărului. Aceasta trebuie să fie o lege a științei spiritului; și ea trebuia să fie respectată în interiorul mișcării noastre.

Într-adevăr, aici este vorba de un fel de privire retrospectivă asupra faptelor, dar, în același timp, ea trebuie să fie pusă în relație cu unele idei, legi, fapte care se leagă de întregul nostru ciclu de conferințe. După cum am spus, au trecut aproape șapte ani de la conferința menționată, și am putut vedea ieri, spre marea noastră satisfacție, reprezentarea *Copiilor lui Lucifer* în fața unei săli pline. S-au adunat mai mult de șase sute de prieteni pentru a o urmări. Câți dintre acești spectatori au ascultat conferința care a fost primul germen al acestei creații? Numai o doamnă făcuse aceasta, care mai înainte nu fusese printre simpatizanții mișcării noastre. Pentru circumstanțele de atunci, conferința avusese destui auditori, dar aceste persoane nu s-au alăturat mișcării noastre. Este marea lege a acționării în lumea spirituală, că germenii pierdii se transformă și învie sub alte forme. Exemplul nostru confirmă această lege. Vedeți că nu este eronat să facem o legătură între cuvântul și ideea de eveniment și expresiile „răbdare” și „a ști să aștepti”; să știți să așteptați până când apar condițiile care permit să scoatem din profunzimile fecunde ale timpului ceea ce am lăsat să se maturizeze acolo. Munca omenească nu poate face nimic fără ca răbdarea și capacitatea de a aștepta s-o însoțească, fără ca maturizarea să joace aici un anumit rol.

Aceasta ne dovedește, la scară mică, că anumite lucruri sunt necesare, pentru ca în viața culturală ceva să se maturizeze. Ideea de a prezenta *Copiii lui Lucifer* ca un spectacol obișnuit ar fi fost, evident, nefastă. Ce se cere pentru a face din acest ansamblu o unitate? Noi nu trebuie să uităm că cel mai important lucru nu-l reprezintă cei care joacă, nici munca efectuată, nici pregătirile, nici realizările. Irumperea operei din sufletul autorului este prima faptă. Munca de interpretare care are loc după aceea, munca de reprezentare și tot restul sunt cu totul secundare. Mai importanți sunt cei care ascultă și cei care privesc. Esențial este ca prin sufletele și inimile spectatorilor să treacă experiența unei vieți comune, o viață care face aceste inimi capabile nu numai să perceapă curenții tainici care emană din operă, ci să simtă, în comun, armonia lor intimă. În interiorul mișcării noastre, noi prezentăm ca prim principiu întemeierea unui nucleu al omenirii în care să trăiască iubirea aproapelui și fraternitatea. Ce plantă scumpă este această iubire de oameni și fraternitatea, dar cât de delicată! Ea nu înflorește decât acolo unde sufletele vibrează împreună în armonie; adică unde o viață spirituală comună vibrează în același fel în suflete. Aceasta este ceea ce s-a întâmplat ieri. Mișcarea noastră trebuie să fie un instrument care să întărească sufletele și în același timp să le deschidă, astfel încât să putem lăsa să pătrundă în sufletele noastre, în comun și în armonie, un element spiritual. Un suflu comun trebuie să traverseze aceste suflete. Atunci se va putea maturiza fructul fraternității, fructul armoniei spirituale între oameni.

Comparați acum ceea ce ați văzut ieri cu orice altă reprezentație teatrală și întrebați-vă dacă este posibil, în haosul vieții noastre spirituale, ca un sentiment comun să radieze dinspre scenă și să găsească un ecou în inima oamenilor. Abia aceasta este opera de artă

care a pătruns în inima noastră. O dată ce a țâșnit din inima poetului, opera își urmează drumul său, dar ea nu găsește deplină sa realizare decât când are un ecou într-un număr mare de inimi și suflete; abia acum se realizează a doua din condițiile esențiale care ne interesează aici.

Pentru a arăta în ce sens mișcarea noastră poate deveni un instrument în cultura umanității, v-am vorbit în felul acesta. Oamenii timpului nostru nu vor forma niciodată o societate armonioasă, pătrunsă de iubire și pace, dacă armonia, iubirea și pacea rămân simple cuvinte. Singurul teren pe care se va realiza primul nostru principiu de fraternitate și iubire universală este *munca în comun*. Ceea ce înțeleg prin aceasta poate fi realizat, fără îndoială, numai de grupuri individuale, dar dacă exemplul lor particular face să se simtă efectele sale, dacă sunt luate în considerare, vor pătrunde nu numai viața noastră spirituală, ci și toată viața noastră actuală și o vor împlini; un spirit cu adevărat omenesc va pătrunde în munca umană și prin aceasta în progresul omenirii; știința spiritului se va dovedi fermentul cel mai capabil să promoveze viața practică. Dacă i se dă prilejul, ea poate să însuflească toate aspectele vieții în modul cel mai practic. Epoca noastră este matură, în general, pentru aceasta, în sensul că demonstrează în fiecare din domeniile sale necesitatea intervenției științei spiritului; pretutindeni vedem că prezentul cere ca în viața noastră să se reverse cunoașterea spiritului. Dar înțelegerea omenirii se târăște cu încetineală în urma necesităților umane. De aceea este posibil ca activitatea noastră să fie încă multă vreme o muncă de pionieri, o muncă în vederea viitorului. Dar noi putem aștepta, nu vom căuta să ne impunem, avem multă răbdare; vom interveni acolo unde activitatea noastră va fi cerută, unde va fi dorită. Dar ea trebuie să fie făcută cu răbdare, pentru ca într-o zi, mai târziu, să nu se ceară ceva ce încă nu există. Nu suntem departe de timpul când nevoia imperioasă se va face simțită în multe domenii ale activității omenești, chiar și în acelea unde munca noastră este considerată astăzi cu dispreț ca reveria cea mai amăgitoare și ca cea mai rea dintre himere. Ea va fi cerută în locuri în care nu te aștepti deloc, unde în prezent ea este considerată o fantasmagorie.

În așteptare, noi ne vom desfășura munca cu răbdare; și nu ne va lipsi simțul practic întrucât încât să înțelegem în mod greșit lumea contemporană. Activitatea noastră vrea să se facă simțită, acolo unde este vorba într-adevăr de a intra în mod concret în cel mai mic detaliu. Nu este evident că lumea vieții spirituale și culturale contemporane ne închide aproape peste tot ușile? Oamenii nu vor să știe de noi când venim cu soluții practice, ci spun: Rămâneți unde sunteți, vizitorilor, voi visați la tot felul de lumi suprasensibile, la un spirit care nu există; noi nu avem ce face cu soluțiile voastre practice! Cine ar putea să nu vadă aceasta în mod clar? Nu este natural să încerci mai întâi să fii practic acolo unde domnește lumea aparențelor? Dar numai dacă am înțeles bine că în realitate lumea aparențelor nu este decât o reflectare a lumii reale se poate descoperi, prin această lume a aparențelor, care este cea a frumuseții și a artei, cea prin care zeii ne vorbesc, prima incitare la muncă. Fiindcă într-adevăr zeii sunt cei care ne vorbesc prin arta autentică, prin artă vom găsi cel mai sigur mijloc de a pătrunde, încetul cu încetul, prin aplicațiile noastre practice, în domeniile zise practice ale existenței. Munca este substratul pe care se va putea realiza primul nostru principiu: o conviețuire și coacționare frățească. Dacă se va lucra în sensul indicat aici se va putea vedea – în cel mai frumos sens al termenului – dacă, între oameni, este posibil să cultivăm pacea, armonia și fraternitatea. Multă muncă precedă tabloul care se prezintă privirii, ca de exemplu în cazul reprezentăției de ieri, și spectatorul nu-și imaginează exact fazele pregătitoare necesare. În cazul nostru, o putem afirma pe bună dreptate, totul a fost efectuat în sensul concordiei și fraternității, adică al primului principiu al științei spiritului: o muncă și o acționare în comun.

Ceea ce ghida munca noastră de pregătire era libertatea sufletului în unitatea acționării, în armonia acționării. Fără îndoială, nu totul se poate realiza deodată, dar noi am căutat să ajungem la o unitate, fără ca nimeni să fi fost obligat să intre într-un mecanism în care cineva dă un ordin și altcineva execută; ideea noastră – și aceasta a fost atinsă în numeroase puncte – era ca fiecare dintre participanții să aibă sentimentul că lucrează pentru propria sa cauză. Ajung astfel la un punct care, deoarece lucrul aparține adevăratei vieți spirituale, îmi cere să spun câteva cuvinte, nu atât pentru a vorbi despre acest fel de muncă spirituală liberă, ci tocmai pentru a-l prezenta ca exemplu a ceea ce pot fi principiul, regula de conduită și ideea unei conviețuiri spirituale. Am constatat că este posibil să fie eliberate în interiorul sufletelor omenești anumite forțe, când o idee spirituală trece prin inimi și suflete, și când aceste suflete sunt destul de coapte pentru ca fiecare să simtă că ocupă locul care este al său. Trebuie spus cu cea mai profundă satisfacție că membrii mișcării noastre care și-au unit eforturile pentru a realiza reprezentarea de ieri au făcut-o nu numai din devoțiune – eu o spun în deplină conștiință –, ci au lucrat în primul rând cu o foarte mare înțelegere interioară a problemelor. Astfel a fost posibil nu numai să reunim actorii care înfățișau diferitele personaje, închegând spectacolul unitar pe care l-ați putut vedea ieri, ci să integrăm în acest întreg și munca, nu numai devotată, dar și avizată, a pictorilor noștri. Ar fi imposibil să vă descriu în detaliu munca pe care a trebuit s-o desfășoare cutare sau cutare membru, dar pentru ca ansamblul costumelor, de la primul până la ultimul, să constituie un tot, să devină ceva care într-un anumit fel să nu exprime numai elementul individual pe care fiecare actor trebuie să-l pună în valoare, ci să producă și o imagine globală este necesar ca o idee comună să însuflețească și această parte a muncii; și eu pot spune, cu satisfacție, că acela dintre membrii noștri care și-a asumat lucrul extrem de dificil de a confecționa costumele în spiritul ansamblului reprezentației a lucrat cu înțelegerea cea mai profundă. O spun cu deplină conștiință că s-a manifestat o genialitate extraordinară în felul în care individul a fost integrat în totalitate. Dacă-mi este îngăduit să exprim un sentiment personal, voi spune că am resimțit ieri o imensă gratitudine față de toți cei care, fiecare la locul său, au dat dovadă de atâta înțelegere în munca lor; o gratitudine care aș vrea să se exprime astăzi față de fiecare luat individual, o gratitudine care are și un alt aspect, care face să se îndrepte acest sentiment spre sursa universală primordială a vieții noastre spirituale, din care într-adevăr țâșnește tot ceea ce suntem capabili să facem noi, celelalte ființe omenești. Numai fiindcă această viață spirituală a fost activă am putut face această modestă tentativă de a aduce pe scenă o asemenea operă de artă.

Aceasta ne-a permis însă să acumulăm și experiențe și trăiri. Cel care a colaborat cu noi s-a putut bucura să găsească în anumite privințe în viața spirituală o forță care învinge toate obstacolele. Aceasta conferă încredere și o credință neclintită în viitorul mișcării noastre. Din observația individuală am putea obține credința în măreția, în bogăția mișcării noastre. De exemplu, să înțelegem forța spirituală a operei pe care am reprezentat-o acționând, în cursul ultimelor zece zile, nu numai asupra acelor care au luat parte direct la ea, dar, de asemenea, și asupra lucrătorilor care au muncit în teatru cu ciocanele și cleștele, și care au colaborat cu plăcere, de la primul până la ultimul. Iată ce face parte, de asemenea, din opera de artă, când privirea depășește un cadru strâmt delimitat pentru a pătrunde în spațiul în care opera de artă, asemenea unui soare, face să se simtă efectele vieții sale spirituale și ale forței sale spirituale asupra ansamblului vieții culturale. Acest lucru dă forță și curaj. Aceasta ne permite să înțelegem și misiunea socială a științei spiritului. Căci ea are o misiune socială, are o misiune în ceea ce privește cultura și prosperitatea omenească. Există, desigur, multe suflete care cred că prosperitatea și mântuirea oamenilor nu ar putea reveni în viețile noastre sfâșiate decât prin mijloace și măsuri materiale; ele au pierdut credința și încrederea în forța victorioasă

a spiritualității. Dar viața practică ne învață că spiritul are forța de a elibera în sufletul omenesc bucurii secrete, o plăcere secretă a devotamentului. Ea ne învață că atunci când vom fi capabili să dăm epocii noastre pâinea vieții spirituale vor exista suflete omenești care vor aspira să o consume. Spiritualitatea are o forță victorioasă.

Ceea ce am observat într-un interval de zece zile poate fi foarte instructiv. Aceasta ne poate da încredere în ceea ce urmărim în calitate de adepți ai științei spiritului, și ne dă curajul să lucrăm fără încetare la opera pe care vrem s-o realizăm. Cercetătorul spiritual poate avea această privire deschisă, pentru a învăța din viață; căci numai observând fiecare pas al vieții, ca om care învață, putem face progrese. Așa cum am știut să așteptăm șapte ani realizarea acestui ideal, la fel vom ști să așteptăm alte, multe alte lucruri, pe care mișcarea noastră trebuie să le realizeze, până când se vor coace în sânul timpului. Credința ne va permite să așteptăm, căci, dacă înțelegem în mod corect știința spiritului în sensul epocii actuale, avem punctul central a ceea ce se numește credința în sensul cel mai înalt; noi avem constant în fața ochilor unicul punct stabil, care ne-a apărut ieri prin simbolul crucii.

Știm ce înseamnă crucea pentru sufletul omenesc. În cursul anilor, ne-am străduit să privim ceea ce radiază din aceasta spre noi ca un dar din lumile spirituale. Ne-am străduit să facem din acest conținut ce ține de știința spiritului un instrument de înțelegere a acestui centru al întregii evoluții omenești, pentru a cuprinde mai bine pe Hristos și crucea. Când recunoaștem realitatea principiului hristic, înțelegem că el este o forță, o forță vie legată de viața omului pe Pământ, de la începutul calendarului creștin, când acest principiu al lui Hristos s-a unit cu o ființă omenească în corpul lui Iisus din Nazareth. De atunci el este printre noi, acționează printre noi și noi putem participa la activitatea sa în măsura în care ne străduim să folosim toate mijloacele care ne stau la dispoziție pentru a înțelege acest principiu hristic, în așa fel încât să facem din el chiar viața sufletului nostru. Dacă înțelegem acest principiu hristic astfel încât să știm că el trăiește în omenire, că este *aici* , că putem merge spre el și că putem scoate din această sursă apa vieții, atunci avem credința care ne permite să așteptăm tot ce trebuie să se maturizeze în sânul timpului, și care se va maturiza, dacă avem răbdarea necesară. Dacă vom percepe principiul lui Hristos în cadrul a ceea ce este trecător, atunci se va maturiza pentru noi, din sânul efemerului, ceea ce este nepieritor, nemuritor și veșnic, iar din sânul timpului se va naște pentru noi supratemporalul. Aici este punctul de sprijin al unei credințe care nu este oarbă, ci pătrunsă de adevăr și cunoaștere, și noi putem spune: *Va fi* ceea ce trebuie să fie. Nimic nu ne împiedică să consacram cele mai bune forțe ale noastre în beneficiul a ceea ce credem că trebuie să se întâmple. Credința este veritabilul fruct al crucii; ea este cea care ne spune fără încetare: Privește-ți neîmplinirile, ele sunt moartea aparentă a acțiunii tale creatoare. Amintește-ți că pe cruce s-a aflat izvorul vieții eterne, care a învins moartea temporală nu numai pentru sine, ci pentru toți oamenii. Din aceste două reprezentări va izvorî cel mai mare curaj pentru viață. Trebuie numai să le înțelegem în mod corect. Există persoane bine intenționate care obiectează științei spiritului că acei oameni ce se apropie de ea, preluând un anume lucru numai pe bază de autoritate, ar pierde din forță, ar deveni slabi. Dar cel care afirmă un asemenea lucru confundă aparența și adevărul: știința spiritului despre care vorbim nu-i slăbește pe oameni; ea este o forță în care există putere; dar ce vină au prospețimea, forța de tâsnire și lăstărire a naturii, dacă un organism slăbit pătrunde în această forță vie a aerului și nu o poate suporta? Este vina aerului proaspăt și pur, dacă omul iese mai slăbit? Trebuie să se schimbe aerul, sau trebuie mai curând să se fortifice omul, pentru a suporta forța vie a acestuia? Cunoașterea spirituală vrea să fie aerul pur al spiritului. Nu trebuie să ne mirăm că un organism slăbit, abia ieșit din atmosfera viciată a vieții spirituale contemporane, se

simte uneori slab și fără forță abordând studiul științei spiritului. Răbdarea și curajul care ne vin de la o înțelegere adevărată a principiului hristic sunt fructele autentice ale unei părți a vieții spirituale de care vorbim.

Dar mai trebuie încă ceva. Curajul, perseverența, credința nu ajung; trebuie să dobândim posibilitatea, după ce am recunoscut o idee ca fiind corectă, să nu ne lăsăm atrași de îndoială cu privire la justetea ei. Noi putem repeta de o sută de ori că în prezent ea nu este viabilă, dar trebuie să așteptăm cu răbdare și perseverență să se realizeze; dar dacă credem că forța lui Hristos este cea care, în decursul vieții omenești, este cea care face să se maturizeze esența timpului la momentul potrivit, trebuie să avem și certitudinea privind justetea indubitabilă a adevărilor noastre spirituale. Dacă suntem răbdători, vom avea mai puțin de așteptat pentru a recunoaște ce este adevărat, ce este just și ce este înțelept. Numai crucea este cea care dă înțelegerii corecte curajul de viață și credința în viață; dar steaua este cea care ne poate lumina în orice clipă, atunci când ne dăruim ei, asupra justetei și caracterului indubitabil al adevărului spiritual, steaua pe care a deținut-o altădată Lucifer, Purtătorul de lumină, pe care el a pierdut-o și care a trecut în principiul lui Hristos. Acesta trebuie să fie celălalt punct de sprijin al nostru. Se impune să fim capabili să asimilăm o cunoaștere care pătrunde în profunzimile vieții, care depășește fenomenele exterioare, materiale, care strălucește acolo unde este lumină, chiar atunci când totul se stinge pentru ochi, pentru înțelegere, pentru percepția exterioară. Pentru evoluția omului se impunea ca Evenimentul hristic să intervină în istoria omenirii; și vom arăta în zilele următoare cât era de necesar. Așa cum ne spune într-un mod atât de semnificativ Evahghelia lui Ioan, era necesar ca întunericul să domnesacă un anumit timp asupra omenirii. Ceea ce noi numim principiul hristic, Hristos, a luminat în întuneric. Lucrurile stau în adevăr așa cum le descrie Evanghelia lui Ioan. Dar întreaga viață progresează, merge înainte. O legendă minunată, admirabilă, a omenirii povestește că atunci când Lucifer a căzut din cer pe Pământ o piatră prețioasă s-a desprins din coroana lui. Din această piatră prețioasă scăpată din coroana lui Lucifer, ne spune legenda, a fost fasonat vasul din care Iisus Hristos a luat „cina” cu discipolii săi, acel vas în care a fost adunat sângele lui Hristos care a curs pe cruce; îngeri au adus-o în Occident, unde a fost primită de cei care doresc să aibă acces la o adevărată înțelegere a principiului hristic. Această piatră prețioasă care a căzut din corana lui Lucifer a devenit Sfântul Graal.

Ce este sfântul Graal? Dumneavoastră știți cu toții că omul actual este o ființă cvadripartită, că el are un corp fizic, un corp eteric, un corp astral și un Eu, că în cursul evoluției el trebuie să urce tot mai sus, spre perfecțiune. Piatra prețioasă desprinsă din coroana lui Lucifer, maestrul Orientului în momentul căderii, nu este decât *forța deplină* a Eului omenesc. Acest Eu omenesc trebuia mai întâi să fie pregătit în întuneric, pentru a vedea strălucind într-o zi cu o nouă demnitate steaua lui Lucifer în lumina lui Hristos. Acest Eu trebuia să se înalțe mai întâi, prin educare, spre principiul hristic, să se maturizeze, prin piatra prețioasă care nu mai aparține lui Lucifer; Eul trebuia deci să se maturizeze până la stadiul de înțelepciune, pentru a recupera facultatea de a suporta lumina care nu ne mai luminează din afară, dar care strălucește când putem face noi înșine lucrarea necesară. Așadar, munca antroposofică este munca asupra Eului omului, vizând să facă din el receptaculul capabil să primească din nou lumina care există acolo unde, pentru ochii exteriori și rațiunea umană exterioară, stăpânesc astăzi întunericul și noaptea. O veche legendă spune că la origine noaptea a fost stăpâna primordială a tuturor lucrurilor. Dar noaptea a revenit, ea se află în tot ceea ce este azi întuneric. Cu toate acestea, dacă ne umplem cu acea lumină care se poate aprinde în noi, când înțelegem steaua pe care Purtătorul de lumină, celălalt spirit, Lucifer, a pierdut-o, atunci această noapte devine pentru noi zi. Ochii încetează să mai vadă când lumina exterioară nu

luminează obiectele; rațiunea încetează când este vorba să pătrundem dincolo de natura exterioară a lucrurilor; steaua ne apare când vorbește cercetarea clară și pătrunzătoare, care ne luminează ceea ce este numai aparent noapte și o face zi pentru noi. Dar tot ea este cea care înlătură îndoiala ce paralizează și omoară. Atunci vine clipa în care avem curajul de a înfrunta viața și forța credinței necesară pentru a aștepta răbdători, și, de asemenea, certitudinea care ne este dată când lumea spiritului nostru este aureolată de acea lumină care ne spune: Nu există justificare a îndoielii față de absolut. Dacă, pe de o parte, putem aștepta, dacă avem forța de a lăsa să se coacă intențiile noastre, și dacă, pe de altă parte, avem certitudinea interioară absolută a veșnicului, din această lumină care străluminează întunericul rațiunii noi posedăm cele două forțe care ne permit să progresăm, am înțeles că este o misiune a viitorului de a reuni două lumi și știm ce înseamnă să spunem: În fața sufletului nostru și în fața spiritului nostru se ridică simbolurile a două lumi care se contopesc în iubire. Atunci înțelegem crucea lui Hristos și steaua lui Lucifer strălucind în lumina lui Hristos.

Se poate spune că, într-un anumit sens, misiunea vieții antroposofice pentru viitor este, pe de o parte, să ne dea certitudinea și forța că ne aflăm pe un fundament solid al vieții spirituale, să devenim receptivi la lumina nou-născută a vechiului Purtător de lumină, iar pe de altă parte, să ne ofere celălalt punct de sprijin al credinței și al încrederii că se va întâmpla ceea ce trebuie să se împlinească grație forțelor care există în Univers. Numai prin această dublă certitudine vom reuși să transpunem cunoașterea spirituală în viață.

Iată de ce trebuie să ne fie clar că nu avem numai sarcina de a înțelege cum a luminat steaua în devenirea omului, până când din coroana lui Lucifer s-a desprins nestemata, ci trebuie să preluăm ceea ce a devenit această nestemată, Sfântul Graal, și să percepem crucea în stea; trebuie să înțelegem ce a luminat lumea în timpurile începutului ca înțelepciune a timpurilor precreștine spre care ne ridicăm privirile cu dăruire totală; la aceasta trebuie să adăugăm ceea ce a devenit lumea grație misiunii crucii. Noi nu trebuie să lăsăm să se piardă nimic din înțelepciunea precreștină; nici din lumina Orientului. Îl privim pe Phosphoros, Purtătorul de lumină, și recunoaștem în el pe fostul Purtător de lumină, ca entitate care ne poate face să pătrundem semnificația interioară profundă a lui Hristos. Dar alături de Phosphoros îl vedem pe Hristophoros, Purtătorul lui Hristos, și încercăm să concepem misiunea științei spiritului, care nu se poate realiza decât dacă simbolurile acestor două lumi „se contopesc în iubire”. Dacă înțelegem misiunea astfel, steaua ne va conduce spre certitudinea unei vieți spirituale luminoase, Hristos ne va conduce spre căldura interioară a sufletului nostru, pătruns de credința și încrederea că trebuie să se întâmple ceea ce se poate numi nașterea veșniciei din vremelnicie. Să ne amintim acest principiu: Dacă ceea ce dorim este corect, nimic nu ne poate descuraja să așteptăm ca roadele să se coacă. Dacă privim pe de o parte steaua pe care Lucifer a pierdut-o, și pe de altă parte crucea lui Hristos, vom pătrunde în mod interior și viu misiunea cunoașterii spirituale, ne vom întări din ce în ce mai mult convingerea că lumina care radiază din această cunoaștere a spiritului este o adevărată lumină stelară. Vom avea, de asemenea, din ce în ce mai mult credința și încrederea că roadele acestei cunoașteri vor ajunge la maturitate; nimic nu ne va mai face să ezităm; vom putea suporta toate insuccesele cu răbdare și perseverență. Întorcându-ne asupra micilor succese pe care le-am obținut vom spune: Prin mișcarea noastră vom crea încetul cu încetul un mic germene în omenire, în așa fel ca lumina Orientului să-și poată găsi o reflectare puternică și plină de înțelegere în principiul hristic apărut în Occident. Vom vedea atunci că există și o lumină a Occidentului care strălucește, pentru a face să lumineze ceea ce provine din Orient încă mai tare decât o face prin propriile sale forțe. Un lucru devine luminos numai prin sursa care îl luminează. Din această cauză nimeni să

nu spună că înțelepciunea orientală este falsificată în vreun fel când strălucirea Occidentului o luminează. Va străluci ceea ce este frumos, mare și sublim. Va străluci cel mai frumos, cel mai măret și cel mai sublim, dacă va fi aureolat de lumina cea mai nobilă. Când această idee, pe care o preluăm în suflet cu un presentiment, ne va pătrunde, vom putea învăța în mod intuitiv din lucrurile mici lucruri mari; astfel vom învăța să spunem: Noi susținem ferm adevărurile noastre și așteptăm răbdători realizarea lor; avem forța să nu ne îndoim de ceea ce ne revelează lumina, dar și forța de a aștepta, oricât ar dura, până ce germenii pe care vrem să-i depunem în sânul timpului vor aduce roadele lor.

Noi am putut aștepta până ce am dus la împlinire sarcina care ne era atât de dragă, aceea de a prezenta spectatorilor *Copiii lui Lucifer*. Știința spiritului are sarcini mari în toate direcțiile, în toate domeniile vieții. Dacă suntem siguri de lumina pe care o conțin aceste sarcini, dacă simțim tăria acestui prim punct de sprijin, vom avea certitudinea credinței și încrederii că sarcinile, mici sau mari, vor trebui să se îplinească, dacă ne dăruim lor.

Astfel noi construim, pe baza luminii care vine de la cunoasterea spiritului și a căldurii care emană din aceasta și care ne umple de credință, încrederea că vom putea împlini misiunea noastră. Și continuăm să lucrăm în sensul corect, sub cele două semne, al stelei și al crucii, „simboluri a două lumi contopindu-se în iubire”; ne mișcăm pas cu pas, cu convingerea fermă că dacă concepem corect sarcina pe care o avem de dus la capăt în cursul timpului acționăm corect pentru ceea ce ființa omenească trebuie să lucreze, pentru eternitate. Căci pentru activitatea omenească eternitate înseamnă nașterea a ceea ce se coace în timp.

NOTE

1. Întrebuințarea termenului „ocult” a atras unele reproșuri antroposofiei. Aici, avem de-a face cu un caz în care acest termen este întrebuințat într-un mod perfect inteligibil. El se folosește și în alte cazuri, totuși niciodată în sensul unui gust absurd al misteriosului, cum ar vrea unii adversari să-i facă să creadă pe oameni. S-a ajuns chiar să mi se spună, când mi-am intitulat o carte Știința ocultă, că aici n-ar putea exista o știință ocultă. Acest lucru este tot atât de evident ca atunci când s-ar spune că nu am putea avea o știință naturală, ci numai o știință a naturii. Dacă eu am publicat o Știință ocultă este clar că nu înseamnă că aș vrea să rămână ocultă.

CONFERINȚA a II-a

München , 23 august 1909

Principalul obiectiv al acestui ciclu de conferințe va fi abordarea înțelepciunii lumii orientale, adică a vechilor înțelepciuni ale umanității, astfel încât să proiectăm asupra lor acea lumină care se poate naște din cunoașterea impulsului lui Hristos și din întreaga înțelepciune pe care acesta a inspirat-o în cursul secolelor în lumea occidentală. Pentru ca știința spiritului să fie vie, ea nu trebuie să constea numai din a prelua de la istorie concepții și opinii existente deja privind lumile spirituale și a le preda apoi mai departe; învățătura sa trebuie să caute ca tot ceea ce putem afla, în epoca noastră, despre natura acestor lumi să devină obiectul investigației [1]. Nu numai în timpurile vechi au fost oameni capabili să contemple realitățile lumilor spirituale și să le privească așa cum omul le vede în lumea exterioară cu privirea sensibilă; oameni care înțeleg cu rațiunea lor lumea exterioară au existat în toate epocile de evoluție și există și în zilele noastre, iar sarcina omenerii nu a fost niciodată să studieze și să redea numai adevăruri transmise de istorie; de asemenea, omeneria nu este supusă la receptarea acestor învățături despre

lumile superioare dintr-un anumit loc fizic. Sursele înțelepciunii și ale cunoașterii superioare pot exista oriunde pe Pământ. Ar fi irațional să predăm în școlile noastre o matematică sau o geografie preluate din documente vechi, concepute în antichitate, ca și să studiem înțelepciunea superioară a lumilor suprasensibile numai sub aspectele sale istorice sau preistorice. Deci sarcina noastră, în cursul acestor conferințe, va consta în a ne apropia realitățile lumilor superioare, a intra în contact cu entitățile regnurilor suprasensibile, a ne reprezenta atât ceea ce cunoaștem deja cât și ceea ce ne este încă total necunoscut și a ne întreba apoi: Ce au avut de spus în timpurile vechi, oamenii preistorici, despre aceste lucruri? Cu alte cuvinte, vom aborda la început înțelepciunea occidentală, și ne vom pune după aceea întrebarea: Cum se potrivește ceea ce putem cunoaște ca înțelepciune vestică cu ceea ce putem cunoaște ca înțelepciune orientală? Este vorba ca înțelepciunile lumilor superioare să fie înțelese de orice om atunci când îi sunt comunicate prin rațiune. Am insistat adesea asupra acestui punct esențial: o simplă rațiune lipsită de orice prejudecată este suficientă pentru a înțelege și asimila faptele lumilor superioare. Chiar dacă această rațiune lipsită de orice prejudecată este un lucru foarte rar astăzi, el există, iar cel care vrea să-l exerseze poate înțelege rezultatele așa-numitei cunoașteri clarvăzătoare. În orice caz, aceste fapte ale lumilor superioare nu pot fi percepute și observate decât cu ajutorul a ceea ce se numește investigare clarvăzătoare, de către oameni care s-au pregătit pentru aceasta. Întrucât în aceste lumi superioare locuiesc entități care se pot numi spirituale în raport cu omul, cercetarea lumilor spirituale înseamnă, într-un sens, intrarea inițiatului în relații cu aceste entități spirituale. Ceea ce se întâlnește în lumile superioare nu poate fi deci explorat decât dacă clarvăzătorul [2] urcă treptele care îi permit să intre în contact cu o lumea spirituală.

Dumneavoastră ați aflat deja multe lucruri în legătură cu aceste adevăruri în diferite cicluri de conferințe; astăzi vom încerca să prezentăm esențialul. Prima condiție pentru a pătrunde în lumile superioare este facultatea de a vedea, a cunoaște, a face experiențe fără concursul simțurilor exterioare, a instrumentelor pe care le constituie ochii și urechile noastre fizice, dar și fără acea unealtă de care se servește în particular intelectul nostru, rațiunea. Pe cât de puțin putem privi în lumile suprasensibile cu ochii fizici, sau auzi cu urechile fizice, tot atât de puțin poate fi cunoscut ceva din aceste lumi prin rațiune, în măsura în care ea este legată de instrumentul fizic al creierului. Ființa omenească trebuie deci să se elibereze de acea activitate pe care o exercită când se servește de ochii săi sau de creierul său fizic.

Știți deja că există, în viața normală, o stare în care te afli în afara corpului fizic; aceasta este starea de somn. Dintre cele patru elemente care constituie natura omenească – corpul fizic, corpul eteric, corpul astral și Eul –, ultimele două, corpul astral și Eul, dobândesc o anumită autonomie [3]. În stare de veghe, corpul fizic, corpul eteric, corpul astral și Eul sunt intim legate între ele; în timpul somnului, aceste elemente se disociază: corpul fizic rămâne în pat, legat de corpul eteric; corpul astral și Eul trec în altă lume. În cursul normal al vieții, omul se află deci cufundat, cel puțin o dată la douăzeci și patru de ore, într-o stare în care nu dispune de instrumentele corpului său fizic. Dar el trebuie, într-un anumit fel, să plătească această eliberare a corpului de anumite părți ale sale, printr-o întunecare a conștiinței; el nu vede nimic din lumea în care se află pe durata somnului.

Organele de care are nevoie omul când vrea să privească în lumea spirituală, unde se află în timpul nopții cu Eul și cu corpul său astral, nu se pot forma decât în corpul astral și în Eu. Diferența care există între ceea ce se numește omul normal de azi și cercetătorul clarvăzător este că la primul corpul astral și Eul nu posedă încă organe de percepție când se separă seara de corpul fizic și de corpul eteric, în timp ce la clarvăzător s-au format în

corpul său astral și în Eul său organe cum sunt ochii și urechile pentru corpul fizic, deși formate cu totul altfel. Prima sarcină ce-i revine celui care vrea să devină clarvăzător va fi deci să formeze în corpul său astral și în Eul său ochi și urechi de natură spirituală.

Acesta nu este însă singurul lucru necesar: să presupunem că cineva ar fi ajuns, cu ajutorul mijloacelor pe care le vom menționa pe scurt mai departe, să-și doteze corpul astral și Eul cu organe spirituale. El ar poseda un alt corp astral decât omul normal, un corp astral structurat, organizat, dar nu ar putea percepe încă nimic din lumea spirituală; nu ar putea vedea încă nimic în lumea spirituală sau, cel puțin, nu ar putea atinge anumite trepte ale vederii. Pentru aceasta trebuie ceva în plus. Dacă, în condițiile actuale, un om dorește cu adevărat să se ridice la clarvederea conștientă trebuie nu numai ca organele spirituale să se fi format în corpul său astral, dar și ca tot ceea ce s-a format astfel să se imprime în corpul eteric cum se imprimă un sigiliu în ceară. Adevărata clarvedere conștientă nu începe decât în cazul când organele formate în corpul astral (ochii spirituali, urechile spirituale etc.) se imprimă în corpul eteric.

Pentru ca să ia naștere clarvederea, trebuie deci ca corpul eteric să ajute corpul astral și Eul, ca toate elementele naturii umane să colaboreze: Eul, corpul astral, corpul eteric; cu excepția corpului fizic, căruia îi revine sarcina ca, o dată făcută experiența suprasensibilă, să pună în armonie această cunoaștere cu cea pe care omul o dobândește cu ajutorul simțurilor și a rațiunii.

Dificultatea de a colabora la această operă este mai mare pentru corpul eteric decât pentru corpul astral. Corpul astral și Eul sunt într-adevăr în situația fericită, am putea spune, de a se elibera cel puțin o dată la douăzeci și patru de ore de corpul fizic. Atâta timp cât ele sunt de dimineața până seara în corpul fizic, corpul astral și Eul rămân legate de forțele corpului fizic și aceste forțe le împiedică să-și dezvolte organele lor proprii. Corpul astral și Eul sunt realități sufletești-spirituale subtile; ele se adaptează într-un anumit fel, prin plasticitatea lor, forțelor corpului fizic și iau formele acestuia. Din aceasta cauză, la omul normal, ele dețin și în timpul nopții aceste forțe ale corpului fizic ca postacțiuni, și numai prin măsuri speciale se poate elibera corpul astral și Eul de postacțiunile corpului fizic, astfel încât corpul astral să-și poată dezvolta propriile sale forme, adică ochii săi spirituali, urechile sale spirituale etc. Totuși, suntem în situația fericită de a avea la interval de douăzeci și patru de ore o eliberare a corpului nostru astral; avem, așadar, posibilitatea de a acționa asupra lui, încât să nu mai sufere noaptea presiunea elasticității corpului fizic ci a propriei sale elasticități.

Exercițiile pregătitoare pentru investigația ocultă constau în anumite practici spirituale care acționează asupra corpului astral și a Eului în timpul stării de veghe, în așa fel încât, o dată eliberate de corpul fizic și de corpul eteric, aceste două elemente să rămână sub influența a ceea ce omul a făcut pentru a se pregăti pentru clarvedere.

Să examinăm mai întâi cazul omului obișnuit, în viața normală, care se lasă pradă de dimineața până seara impresiilor lumii exterioare, dăruit simțurilor sale exterioare și inteligenței sale. Când adoarme, corpul său astral părăsește corpul fizic. Acest corp astral este atunci în întregime impresionat de ceea ce a trăit în cursul zilei, el ascultă de elasticitatea corpului fizic și nu de a sa proprie.

Însă când omul trăiește în stare de veghe, el acționează puternic asupra sufletului său, adică a corpului său astral și a Eului său, prin meditație, concentrare și alte exerciții pe care le face pentru a se ridica la cunoașterea superioară; realizând cu totul altceva decât în viața curentă, el face astfel abstracție de tot ceea ce-i pot spune rațiunii sale lumea

exterioară și simțurile, dăruindu-se lucrurilor care sunt o manifestare și un efect al lumilor spirituale. Dacă omul consacră chiar și un timp foarte scurt în starea sa de veghe meditației, concentrării sau altor exerciții, aceasta acționează asupra sufletului său în așa fel, încât corpul astral resimte efectele acestor activități când iese noaptea din corpul său fizic și ascultă de alte elasticități decât de cele ale acestui corp. Din această cauză, metodele care conduc la cercetarea clarvăzătoare constau în aceea că învățătorii acestei cercetări aplică întreaga știință cucerită de milenii prin exerciții, meditații, concentrări care trebuie să se facă în stare de veghe, astfel încât postacțiunile lor să aibă drept consecință restructurarea în timpul somnului a corpului astral.

Aceasta este marea responsabilitate pe care și-o asumă cel care oferă asemenea exerciții contemporanilor săi; aceste exerciții nu sunt inventate la întâmplare, ele sunt rezultatul unei munci spirituale efectuate în condiții precise. Ceea ce prescriu aceste exerciții are un asemenea efect asupra sufletului încât atunci când, la adormire, acesta se separă de corpul fizic, el își formează în mod corect ochii săi spirituali, urechile sale spirituale, gândirea sa spirituală. Cu condiția, bineînțeles, ca ele să fie corect executate. Dacă aceste exerciții sunt greșit sau rău practicate, ele produc de asemenea efecte, și consecințele nu întârzie să apară; acestea sunt atunci forme aberante sau – pentru a întrebuința o expresie a lumii sensibile – contra naturii, care se elaborează în corpul astral. Aceasta înseamnă că formele care se elaborează în corpul astral sunt contrare ordinii Universului; este ca și când în corpul nostru fizic s-ar edifica organe care nu pot auzi în mod corect sunetele exterioare și nici să vadă lumina exterioară, care nu ar corespunde lumii exterioare. Printr-o meditație și concentrare incorecte omul ar ajunge în contradicție cu Universul, în corpul său astral și în Eul său, și în loc să posede organe capabile să primească progresiv lumina lumii spirituale el ar trebui să se dezarticuleze datorită influențelor lumii spirituale care, departe de a-l stimula sau de a-l îmbogăți, s-ar manifesta ca ceva care i-ar inhiba gândirea.

Întrucât în zilele următoare vom avea nevoie de această noțiune, vă rog să acordați mare atenție faptului că la punctul la care am ajuns noi putem înțelege că un element situat în lumea exterioară – vorbim aici de lumea exterioară spirituală – poate fi în cel mai înalt grad stimulator pentru om, așa cum poate fi în cel mai înalt grad paralizant, în funcție de modul în care ființa proprie a omului intră în legătură cu această lume exterioară. Să ne imaginăm că un om cu un corp astral rău organizat ar intra în contact cu lumea spirituală: aceasta acționează asupra lui. Dacă organele sale spirituale ar fi dezvoltate în mod corespunzător, lumea spirituală s-ar revărsa în el, l-ar îmbogăți cu secretele Universului. Aceeași lume exterioară îl va distruge însă sufletește, dacă organele sale sunt necorespunzătoare. Aceeași lume exterioară este cea care o dată îl poartă pe om până la cele mai înalte culmi, iar altă dată îl paralizează; este aceeași lume pe care omul va califica-o o dată ca divină și favorabilă, când poartă în sine ceea ce este corect, iar altă dată va spune că este o lume a obstacolelor, atunci când poartă în sine un interior format în mod greșit. Aceste cuvinte cuprind o mare parte din cheia problemei binelui și răului, a principiului fecundant și a principiului distructiv în Univers. Puteți astfel recunoaște că efectul produs asupra noastră de realitățile și de ființele lumii exterioare nu este un criteriu pentru a judeca esența acestei lumi. După maniera în care abordăm lumea exterioară, aceeași entitate va putea fi stimulatorie sau inhibitoare pentru organizarea noastră spirituală ca un zeu sau ca un demon. Vă rog țineți cont de acest fapt, căci ne vom servi de el de mai multe ori în zilele următoare.

Deci am văzut în ce constă pregătirea pentru investigația clarvăzătoare cu privire la corpul astral și la Eu, și a trebuit să subliniem că noi oamenii avem într-un anumit sens

această șansă că subtilul corp astral și Eul se separă cel puțin o dată în douăzeci și patru de ore de corpul fizic și de corpul eteric. Dar chiar în timpul nopții, corpul eteric nu se separă de corpul fizic; el rămâne unit cu el. Dumneavoastră știți că numai în momentul morții corpul fizic rămâne singur și corpul eteric se retrage cu corpul astral și Eul. Astăzi noi nu avem nevoie să explicăm drumul pe care îl străbat cele trei mădulare ale naturii omenești între moarte și o nouă naștere; trebuie să ne fie clar că în momentul morții ființa omenească este eliberată de corpul său fizic și de tot ce este constituit în ființa sa fizică, adică de organele de simț și de creier – instrument al rațiunii care acționează fizic. Atunci se unesc în sfârșit Eul, corpul astral și corpul eteric, și pot colabora. Iată de ce omul – chiar și pentru scurt timp – este cu adevărat clarvăzător în momentul morții pentru tot ce se referă la viața lui trecută. Acest lucru a fost adesea menționat în conferințele noastre. Pentru a obține clarvederea completă, trebuie deci realizată această unire a Eului, a corpului astral și a corpului eteric, care nu se face, în mod normal, decât în momentul morții; corpul eteric trebuie să fie eliberat de dependența în care se află în viața curentă; el trebuie, de asemenea, să fie în măsură să folosească propria sa elasticitate, în mod independent de cea a corpului fizic, așa cum o face corpul astral în timpul nopții. Pentru aceasta este nevoie de exerciții mai intense, mai energice, care cer un efort crescut. Ne vom referi și în zilele următoare la toate acestea, în contexte corespunzătoare. Dar astăzi vrem să clarificăm necesitatea lor. Nu este suficient ca omul să fi practicat aceste exerciții pregătitoare care au apoi o postacțiune în corpul său astral pentru formarea ochilor și urechilor spirituale, ci mai sunt necesare și anumite exerciții pentru a conferi corpului eteric autonomia și libertatea sa în raport cu corpul fizic. Care este rezultatul ce trebuie să decurgă din aceasta? În fond, dumneavoastră îl puteți deja deduce după ceea ce am spus mai înainte.

Noi putem spune că în mod normal numai în momentul morții corpul astral și corpul eteric pot acționa în comun, independent de corpul fizic. Investigația clarvăzătoare realizează deci o stare care nu poate fi comparată decât cu ceea ce omul nu cunoaște de obicei decât în momentul morții; pentru a deveni un clarvăzător conștient, omul trebuie deci să atingă în cursul vieții sale un nivel de evoluție în care el este de asemenea independent de corpul fizic și de folosirea organelor acestuia, așa cum va fi în momentul morții.

Să ne punem întrebarea (vom răspunde astăzi la ea în mod abstract, dar vom face-o în mod concret în zilele următoare): Prin ce mijloace se poate ajunge la o asemenea independență față de corpul fizic, acea stare care ne permite o cunoaștere analoagă cu cea pe care o dobândim în momentul morții fizice? Omul nu se poate antrena pentru aceasta decât cultivând anumite sentimente, anumite nuanțe de sentiment, care impresionează sufletul în așa fel încât numai prin forța lor ele cuprind corpul eteric și-l ridică în afara corpului fizic. Trebuie deci să acționeze în suflet anumite impulsuri atât de puternice ale simțirii, gândirii și voinței încât să elibereze pentru câteva momente corpul eteric de corpul fizic. Nu am putea atinge acest rezultat în epoca noastră prin măsuri exterioare, fizice. Cel care ar crede că poate provoca asemenea lucruri prin mijloace fizice s-ar înșela în mod profund. Aceasta ar însemna să vrei să pătrunzi în lumile spirituale rămânând atașat condițiilor și realităților lumii fizice, cu alte cuvinte, să nu crezi cu adevărat în puterea lumii spirituale. Numai procese interioare ale vieții sufletești puternice, intense, pot provoca această stare [4]. Rămânând încă în domeniul abstract, putem spune astăzi în mod provizoriu că esențialul, pentru a ajunge la o asemenea stare, constă într-o transformare a omului, o inversare a sferei intereselor lui. Pentru viața sa obișnuită, omul ascultă de anumite interese care sunt active de dimineața până seara. El se interesează de lucrurile care acționează asupra simțurilor sale, asupra rațiunii sale,

asupra sensibilității sale fizice; și are în această privință perfectă dreptate, căci el trebuie să trăiască în această lume – ceva îl interesează mai mult sau altceva mai puțin, acordă mai multă atenție unui anumit lucru: este firesc. În această fluctuație continuă a intereselor care îl înălțăie prin anumite forțe de atracție de spectacolul lumii exterioare trăiește omul; în realitate, marea majoritate a oamenilor timpului nostru trăiește în singurătate.

Fără a diminua prospețimea și intensitatea acestor impresii ale lumii exterioare, este totuși posibil ca omul să-și rezerve unele momente în care aceste interese exterioare să nu mai acționeze asupra lui, când întreaga lume sensibilă exterioară îi devine total indiferentă, și în care el distruge în sine toate forțele interesului care îl leagă de diferite aspecte ale lumii sensibile. Ar fi o greșeală dacă omul nu și-ar rezerva această inhibare a interesului pentru lumea exterioară în unele clipe privilegiate ale vieții și ar extinde această stare la întreaga viață. Un astfel de om ar deveni incapabil de a participa activ la viața lumii exterioare; dar noi suntem chemați să colaborăm în viața noastră la lumea exterioară și la lucrurile ei. Trebuie să ne păstrăm pentru clipe sărbătorești momentele când lăsăm să moară în noi orice interes exterior și trebuie să dobândim într-un anumit sens facultatea de a participa activ și cu prospețime la tot ceea ce conține lumea exterioară ca bucurii, suferințe, plăceri sau amărăciune, ca înflorire, lăstărire și ofilire a vieții, adăugând acestora celelalte interese. Noi trebuie să păstrăm un interes spontan pentru lumea exterioară și să nu devenim niște străini pe Pământ, căci aceasta ar însemna să acționăm din egoism și să privăm forțele noastre, domeniul de muncă căruia ele trebuie să le fie consacrate în stadiul actual al evoluției noastre; dar trebuie, de asemenea, cultivată și cealaltă latură a ființei noastre, pentru a ajunge la lumile superioare. Aceasta înseamnă a putea stinge în noi, în anumite momente alese ale vieții, toate interesele pentru lumea exterioară; dacă avem răbdarea și perseverența, energia și forța să ne exersăm pentru această stingere a intereselor exterioare atâta timp cât karma noastră o va cere, dacă ne exersăm pentru aceasta suficient, prin această stingere a oricărui interes pentru lumea exterioară se va elibera în noi o mare forță interioară. Ceea ce omorăm astfel în lumea exterioară re trăiește încă mai activ în interiorul nostru. Noi facem experiența unei vieți cu totul noi, trăim acel moment în care putem spune: Ceea ce vedem și auzim prin simțurile noastre fizice nu este decât o mică parte din ansamblul vieții în lumea spirituală. Este o înviere în lumea spirituală, un pas făcut dincolo de viața obișnuită, astfel încât din aceasta nu rezultă moartea, ci o viață superioară.

Când această forță pur spirituală a devenit destul de puternică în sufletul nostru, cunoaștem încetul cu încetul momente în care devenim stăpânii corpului nostru eteric, când acesta nu mai ia forma pe care i-o impun structurile organelor noastre fizice, ci cea pe care noi i-o putem oferi prin intermediul corpului astral. Noi îi dăm forma pe care am putut să o impregnăm mai înainte corpului astral prin meditație, concentrare etc.; imprimăm atunci corpului eteric forma plastică a corpului astral și trecem de la Pregătire la Iluminare, care este a doua treaptă a investigației clarvăzătoare. Prima treaptă, prin care transformăm corpul nostru astral în așa fel încât în el să apară organe, este denumit Purificare, fiindcă acest corp astral este purificat de forțele lumii exterioare și ascultă pe viitor de forțele interioare; dar nivelul la care ajunge corpul astral să imprime forma sa corpului eteric este legat de momentul când în jurul nostru totul devine clar din punct de vedere spiritual, când privirii noastre i se revelează lumea spirituală, când se produce Iluminarea.

Ceea ce tocmai v-am descris corespunde anumitor experiențe tipice prin care trece omul, care sunt aceleași pentru toți, și pe care fiecare om care parcurge acest drum le află din

momentul când s-a maturizat și când acordă atenția cerută anumitor lucruri și anumitor procese suprasensibile.

Prima dintre aceste experiențe, care rezultă din organizarea corpului astral, este fructul meditației și al concentrării; s-ar putea spune că este o trăire de ordinul sentimentului, al sensibilității; și pentru a o descrie, expresia care ar numi-o cel mai bine ar fi: o sciziune a întregii personalități care se desfășoară în deplină conștiință [5]. În momentul în care se observă acest fapt se poate spune: Iată-te acum devenit o ființă compusă, într-un anumit fel, din două personalități; tu te asemeni cu o sabie aflată în teaca ei. Mai înainte, te puteai compara cu o sabie care, în loc să se afle în teaca sa, nu făcea decât una cu ea; te simțeai ca într-o unitate cu corpul tău fizic; dar acum este ca și când te afli în corpul tău fizic ca o sabie în teaca sa, dar cu toate acestea ești ca o ființă care se simte independentă de teaca corpului fizic în care se află. Simțim că locuim în corpul fizic, fără să facem una cu el. Această eliberare interioară, acest sentiment interior de a fi devenit o a doua personalitate născută din cea veche este marea experiență pe drumul cunoașterii clarvăzătoare a Universului. Trebuie subliniat că această primă experiență este de natura sentimentului, a senzației. Trebuie să ne simțim locuind interior ca vechea personalitate, în schimb simțindu-ne acolo cu totul liberi în mișcările noastre. Termenii sabie și teacă nu sunt, bineînțeles, decât niște comparații, căci sabia se simte limitată din toate părțile de teacă, în timp ce omul care are această senzație păstrează un sentiment foarte puternic de mobilitate interioară, ca și când el ar putea depăși într-un anumit fel limitele corpului său fizic, ar putea să treacă prin propria piele, să întindă antene spirituale într-o lume care lui îi este încă obscură, dar pe care o poate percepe și aproape atinge în întuneric. Aceasta este prima mare trăire pe care o are omul.

A doua experiență constă în aceea că cea de a doua personalitate conținută în prima dobândește încetul cu încetul facultatea de a ieși spiritual din prima. Această experiență se manifestă prin faptul că omul (deși uneori pentru scurt timp) are percepția de a se vedea pe sine însuși, de a se găsi în fața propriului său dublu. Bineînțeles, această a doua experiență este de o mult mai mare importanță decât prima, căci ea se leagă de ceva foarte greu de suportat. Nu trebuie uitat că în viața normală omul se află în corpul său fizic; corpul astral și Eul care locuiesc în el se adaptează forțelor corpului fizic și preiau forma sa; ele iau forma ficatului, a inimii, a creierului fizic etc. La fel se întâmplă și cu corpul eteric, atâta vreme cât acesta rămâne în corpul fizic: el ia forma creierului fizic, a inimii etc. Să ne gândim ce se înțelege prin expresiile creier, inimă etc., ce creații minunate, ce unelte și organe perfecte în sine sunt. Să ne întrebăm ce înseamnă arta și munca omenească față de asemenea creații, față de arta și tehnica necesare pentru crearea unor organe atât de minunate ca inima, creierul etc. La nivelul actual de evoluție, ce poate deci face omul în materie de artă și tehnică, față de această artă a zeilor care au elaborat corpul nostru fizic și pe care îl protejează atâta timp cât noi rămânem în el? În stare de veghe, noi trăim, așadar, în uniune cu creația divină, care este corpul nostru fizic; corpul nostru eteric și corpul nostru astral îmbracă forme pe care zeii însuși le-au creat. Dacă ne eliberăm și suntem stăpâni pe autonomia noastră lucrurile se schimbă: nu mai depindem de unealta minunată a Creației zeilor. Astfel noi nu părăsim corpul fizic ca pe un lucru pe care l-am putea privi cu superioritate, ca pe ceva imperfect, ci ca pe templul pe care zeii l-au construit pentru noi, și unde trăim în starea de veghe. Ce devenim noi atunci?

Să presupunem că am putea părăsi în orice moment acest corp fizic, fără o pregătire specială. Un magician oarecare ne-ar ajuta să părăsim corpul fizic în așa fel încât el să rămână singur, în timp ce corpul eteric pleacă cu corpul astral; am trece atunci printr-o

experiență comparabilă cu cea a morții. Să presupunem că acest lucru ar fi posibil fără pregătirea de care am vorbit. În ce stare ne-am afla noi, o dată ieșiți din acest corp și confrunțați cu noi înșine? Ne găsim așa cum am devenit din încarnare în încarnare în cursul evoluției cosmice. Atâta timp cât rămânem în corpul nostru fizic, de dimineața până seara, acest templu fizic creat de zei corijează ceea ce noi am făcut din noi înșine în cursul șederilor pe Pământ. Dar când ieșim din el, corpul nostru astral și corpul nostru eteric se regăsesc cu cuceririle vieților lor anterioare și apar așa cum s-au constituit ele însele, fără corecturi. Dacă ne părăsim corpul fizic fără o pregătire suficientă, forma ființei noastre spirituale nu este nici superioară, nici mai nobilă, nici mai pură ca cea a corpului fizic. Acesta se manifestă contrar tuturor imperfecțiunilor cu care el și-a încărcat karma sa. Atâta timp cât templul corpului fizic servește drept suport corpului eteric, corpului astral și Eului, toate acestea rămân invizibile; noi le percepem numai în momentul când elementele superioare ale ființei noastre ies din corpul fizic. Dacă devenim în același timp clarvăzători, toate înclinațiile și pasiunile care ne rămân din viețile noastre anterioare ne devin vizibile. Să presupunem că trebuie să trecem încă în cursul evoluției viitoare a Pământului printr-un mare număr de încarnări; în acest caz, noi vom realiza anumite lucruri. Pentru unele lucruri pe care le vom face sunt prezente deja tendințele, instinctele și pasiunile corespunzătoare; ele s-au format ca rezultat al încarnărilor noastre anterioare. Tot ce este capabil omul să realizeze într-un domeniu oarecare, orice lucru de care s-a făcut vinovat față de unii semeni ai săi, tot ceea ce el va avea de reparat în viitor, toate acestea sunt deja încorporate în corpurile astral și eteric când el iese din corpul său fizic. Dacă în acest moment suntem și clarvăzători, ne percepem din punct de vedere spiritual-sufletesc ca și cum am fi goi; aceasta înseamnă că în fața ochiului spiritual noi știm acum în ce măsură am fi putut fi mai răi dacă am fi atins perfecțiunea pe care au avut-o zeii pentru a putea realiza construcția minunată a corpului nostru fizic. Observăm cât suntem de departe de această perfecțiune, care trebuie să fie scopul evoluției noastre viitoare. Știm atunci cât de adânc am căzut sub lumea perfecțiunii.

Aceasta este trăirea legată de Iluminare, este ceea ce se numeste întâlnirea cu Păzitorul pragului. Ceea ce este adevărat nu devine mai mult sau mai puțin adevărat prin faptul că-l vedem sau nu-l vedem. Figura care ne apare în acest moment există tot timpul, ea este mereu în noi, dar noi nu o observăm pentru că nu am ieșit încă niciodată din noi înșine, pentru că nu ne vedem niciodată și pentru că rămânem închiși în noi. În viața obișnuită, ceea ce vedem când ieșim din noi înșine prin clarvedere este Păzitorul pragului; el ne apără de această experiență, pe care trebuie mai întâi să învățăm s-o suportăm. Trebuie mai întâi să dobândim forța care ne va permite să spunem: Vedem întinzându-se în fața noastră o lume a viitorului, și contemplăm fără spaimă sau oroare ceea ce am devenit, căci știm că suntem capabili să reechilibrăm totul. Pregătindu-ne pentru investigarea clarvăzătoare, trebuie să dobândim facultatea de care avem nevoie pentru a viețui acest moment fără ca el să ne strivească. Această pregătire constă – noi dăm astăzi, repet, o formulare abstractă, dar mai rămâne să intrăm în aspectele sale concrete – în fortificarea calităților active, pozitive ale sufletului nostru, în intensificarea cât mai mult posibil a curajului nostru, a sentimentului nostru de libertate, a iubirii noastre, a energiei gândirii noastre și a lucidității intelectului nostru, părăsim corpul nostru fizic ca o ființă puternică, nu ca o ființă slabă; dacă rămâne în noi prea multă frică și teamă, nu putem suporta această experiență fără descurajare.

Vedem, așadar, că pentru a privi în lumile spirituale există anumite condiții, care într-un anumit sens este scopul cel mai înalt care poate fi gândit pentru viața umană, în evoluția actuală și care face necesar în același timp ca omul să realizeze, pentru momentele de

excepție ale vieții sale, o transformare și o răsturnare a ființei sale. Cea mai mare binefacere o va simți cel care, în epoca noastră, va cere ca, înainte de a avea el însuși această trăire, să i se descrie ce au văzut cei care au trăit, care au privit în lumile superioare, ce poate fi înțeles, atunci când este povestit, fără a privi tu însuși în aceste lumi. Adevărata investigație nu se poate face decât când privești tu însuși în aceste lumi. Dar prin strădania crescândă de a înțelege pe cale rațională ceea ce spune cercetătorul clăvazător ajungi din ce în ce mai mult să spui: Când contemplan tot ce-mi aduce viața, sunt obligat să recunosc că rezultatul cercetărilor suprasensibile este rațional. Dacă te străduiești să dobândești în felul acesta o vedere de ansamblu, căutând mai întâi înțelegerea și după aceea clarvederea, acționezi cum trebuie, ținând seama de nivelul actual al omenirii. Trebuie mai întâi să cunoaștem temeinic știința spiritului; marile idei, stimulatoare și reconfortante ale acestei științe nu vor aduce sufletului numai teorii, ci îi vor conferi calități ale sentimentului, voinței și gândirii, astfel încât el se va căli. O dată ce sufletul a trecut prin această pregătire, întâlnirea cu Păzitorul pragului devine mai ușoară: frica și spaima sunt depășite când ai înțeles ce se povestește despre lumile superioare, decât dacă acest lucru nu s-ar fi întâmplat.

După ce a avut această trăire a întâlnirii cu Păzitorul pragului, pentru om lumea începe să fie cu totul alta; toate lucrurile capătă o înfățișare nouă; și este justificată constatarea: Până în prezent eu știam ce este focul, dar aceasta nu era decât o iluzie, căci ceea ce am numit până în prezent foc este, față de adevărul pe care îl cunosc acum, ca și cum am considera urma roților unui vehicul pe stradă ca singura realitate existentă, în loc să spunem că trebuie să fi trecut un vehicul în care se găsea un om. Despre aceste urme spun că ele sunt semnul, expresia exterioară pentru vehiculul care a trecut și în care se afla un om. După trecerea sa, eu nu-l mai pot vedea, dar, datorită acestor urme, știu că cineva a trecut, și acesta este esențialul. Cel care ar crede că urmele lăsate de roți ar fi ceva închis în sine, ceva esențial, ar confunda efectul exterior cu lucrul în sine. Astfel, focul luminos pe care noi îl vedem în viața exterioară este, în raport cu realitatea, cu entitatea spirituală care se ascunde în spatele acestui fenomen, ca urmele roților vehiculului care a trecut pe stradă. Focul nu este decât o manifestare exterioară; abia dincolo de ceea ce ochii nostri percep ca foc, pe care-l simțim drept căldură, se află adevărata esență spirituală, căreia focul exterior nu-i este decât expresia sensibilă. Dincolo de ceea ce inspirăm ca aer, dincolo de ceea ce pătrunde ca lumină în ochii noștri, ca sunet în urechile noastre se află entitățile divin-spirituale a căror înfățișare exterioară apare sub formă de foc, apă, sub forma a tot ceea ce ne înconjoară.

În doctrina secretă sau învățământul Misteriilor, această experiență se numește trecerea prin lumile elementare. În timp ce înainte credeam că vedem în foc o realitate, aflăm acum că dincolo de foc se află entități vii; se face, ca să spunem așa, cunoștință, mai mult sau mai puțin intimă, cu un foc cu totul diferit decât se prezintă el în lumea sensibilă; se face cunoștință cu ființele focului, cu ceea ce se află ca suflet dincolo de el. La fel cum sufletul nostru se află dincolo de corpul nostru, dincolo de focul sensibil se află sufletul și spiritul focului. Când viețuim sufletul și spiritul focului pătrundem într-un regn spiritual, și această trăire ne spune că focul exterior nu este un adevăr, ci o simplă iluzie, un simplu veșmânt; eu sunt acum printre zeii focului tot așa cum mai înainte eram printre oameni în lumea fizică; aceasta se numește în limbajul științei spiritului trăirea în elementul focului. La fel stau lucrurile și cu ceea ce inspirăm: din momentul în care ceea ce inspirăm ca aer exterior devine pentru noi veșmântul anumitor entități vii, noi trăim în elementul aer.

Astfel, după ce l-a întâlnit pe Păzitorul pragului, omul poate avea acces la viețuirea spiritelor elementelor: al focului, al aerului, al apei, al pământului. Aceste patru spirite care trăiesc în elemente există, și cel care atinge treapta descrisă mai sus este în contact direct cu ele; el trăiește în elemente și participă la viața pământului, apei, aerului și focului. Ceea ce se înțelege în mod obișnuit prin acest nume nu este decât un veșmânt, semnul exterior al entităților spirituale aflate dincolo de aspectul exterior. Anumite ființe divin-spirituale trăiesc deci în ceea ce ne apare ca materie solidă sau pământ (în sensul în care îl înțelege știința spiritului), ca materie lichidă sau apă, ca materie expandabilă sau aer, ca materie caldă care arde, sau foc. Dar aceste entități spirituale nu sunt cele mai înalte. Când am trecut printr-o asemenea experiență a lumii elementare, ajungem la entitățile creatoare ale spiritelor care trăiesc în elemente. Să observăm mediul fizic înconjurător; el este alcătuit din patru componente sensibile ale lumii elementare propriu-zise. Dacă vedem fie plante, fie animale sau pietre în planul fizic, se poate spune că ele sunt constituite fie din substanțe solide, adică pămâtoase, în sensul științei spiritului, fie din apă, din componente gazoase, aer, căldură sau foc. Din acestea se compun toate realitățile fizice întâlnite în lumea pietrelor, a mineralelor, în cea a plantelor, a animalelor și a omului. Iar dincolo de tot ce este fizic se află forțele creatoare, fecundante, care vin în cea mai mare parte de la Soare. Soarele este cel care face să tâșnească din pământ viața proliferantă, deci el este cel care trimite spre Pământ, în primul rând în sens fizic, forțele care fac posibil să se perceapă acolo cu simțurile fizice ceea ce trăiește în foc, aer, apă și pământ. Noi vedem Soarele în plan fizic pentru că răspândește lumină fizică; această lumină fizică este captată de materia fizică. Omul vede Soarele de la răsărit până la apus, și nu-l mai vede când materia terestră îl acoperă, adică de la apusul său până la răsărit. Un întuneric ca cel care domnește în lumea fizică de la apusul Soarelui la răsăritul lui nu există în lumea spirituală. În clipa în care clarvăzătorul a dobândit ceea ce tocmai a fost descris, în clipa în care percepe dincolo de foc spiritele focului, dincolo de aer spiritele aerului, dincolo de apă spiritele apei și dincolo de pământ spiritele pământului, el vede dincolo de aceste entități spirituale pe cele care le domină și le dirijează ceva comparabil cu ceea ce se întâmplă când Soarele încălzește, luminează și este o binefacere pentru viața fizică pe care el o face să apară și să prolifereze pe Pământ. Clarvăzătorul ajunge astfel să treacă de la contemplarea entităților elementelor la cea a entităților spirituale superioare, ceea ce în lumea spirituală este comparabil în mod simbolic cu ceea ce în plan fizic este relația dintre Soare și Pământ.

Dincolo de spiritele elementelor, omul vede atunci o lume spirituală elevată, și anume. Soarele spiritual. Când pentru clarvăzător ceea ce în mod obișnuit este întuneric devine lumină, când atinge Iluminarea, așa cum ochiul fizic are acces la Soare, el pătrunde până la Soarele spiritual, adică la entitățile superioare. Dar când pătrunde el până la ele? Când pentru ceilalți oameni întunericul spiritual este cel mai intens. În timp ce este liber în ceea ce privește corpul său astral și Eul său, el trăiește în obscuritate în timpul somnului, aceasta pentru că atunci nu vede lumea spirituală care-l înconjoară. Acest întuneric crește în mod treptat, până la un punct culminant, și descrește din nou până dimineța, în momentul trezirii. El trece printr-un maximum. Acest maximum de întuneric spiritual poate fi comparat cu ceea ce în viața exterioară numim miezul nopții; la fel cum în mod normal întunericul fizic exterior este atunci cel mai intens, tot așa avem pentru întunericul spiritual un moment de maximum, o oră a miezului nopții. Pe o anumită treaptă de clarvedere, lucrurile stau astfel: în timpul în care pentru omul lipsit de cunoștințe spirituale întunericul spiritual crește, el vede spiritele elementare; la fel se întâmplă când întunericul descrește din nou. Dacă nu am atins decât o treaptă de clarvedere inferioară, la început se percep anumite spirite elementare, dar după aceea, când vrem să trăim momentul spiritual cel mai intens, miezul nopții, apare o nouă

întunecare și apoi din nou o iluminare. Când însă am atins un nivel mai ridicat de clarvedere, ceea ce se cheamă ora miezului nopții devine cu atât mai luminoasă; în acest moment [6] se pot contempla entitățile spirituale care sunt pentru spiritele elementelor ceea ce este Soarele pentru pământul fizic; sunt viețuite entitățile creatoare superioare, entitățile solare, intervine acel moment numit vederea Soarelui de la miezul nopții.

Acestea sunt treptele pe care trebuie să le viețuiești succesiv astăzi, ca și întotdeauna, cel care vrea să urce la cercetarea clarvăzătoare și să vadă dincolo de vălul pe care îl îmbracă în elementele terestre lumea adevărată. Aceste trepte care au fost descrise astăzi sunt sentimentul de libertate în raport cu cea de a doua personalitate a sa – ca sabia în teacă –, sentimentul de a fi în afara corpului său fizic, ca și cum sabia ar fi scoasă din teaca sa; întâlnirea cu Păzitorul pragului viețuirea spiritelor elementelor, adică viețuirea acelui mare moment când spiritele focului, ale aerului, ale apei și ale pământului devin niște ființe printre care ne mișcăm, cu care avem de-a face, așa cum în viața obișnuită avem de-a face cu oamenii și apoi trăirea momentului în care viețuim principiul originar al acestor ființe-entități. Acestea sunt treptele care au fost străbătute până acum și care se pot parcurge și astăzi: ele conduc la lumea spirituală. Ele pot fi descrise în diferite feluri, dar orice descriere va rămâne totdeauna imperfectă! Trebuia să le evocăm pentru a ști ce trebuie să facă omul pentru a cunoaște entitățile spirituale; și va trebui să mai aducem în fața sufletului ceea ce viețuiește omul în aceste lumi spirituale, dar și ceea ce trebuie să întreprindă concret pentru a întâlni entitățile spirituale. După ce vom prezenta modul în care se obține inițierea occidentală, vom compara ce am obținut în modul acesta din lucrul însuși cu ceea ce a obținut tradiția orientală și înțelepciunea străveche umană. Este ceea ce poate fi înțeles prin proiectarea Luminii lui Hristos asupra înțelepciunii timpurilor precreștine.

NOTE

1. Eu nu am prezentat *niciodată* știința spiritului ca o derivată a concepțiilor transmise de istorie, ci ca o cunoaștere actuală de cucerit *în prezent*. Dacă întrebuițez uneori terminologia unor epoci trecute, este pentru că epoca noastră, care nu se preocupă deloc de știința spiritului, nu are o astfel de terminologie, iar vechea terminologie este mai ușor înțeleasă decât una inventată liber acum.

2. Cum se vede, cuvântul „clarvăzător” indică aici nu acea stare onirică și patologică căreia i se dă de obicei acest nume, ci, cu totul dimpotrivă, o cunoaștere care se obține în deplină conștiință, în care sufletul se află într-o stare care corespunde reprezentării matematice; ea este opusul unei stări de visare patologică.

3. Aceste expresii sunt întrebuințate aici *numai* în sensul care le este dat în cărțile mele. Nu se poate deci face asupra lor o judecată – cum se întâmplă atât de des – dintr-un punct de vedere care le asociază reprezentări cu totul diferite, ca de exemplu cele ale unei mistici curente.

4. Trebuie avut în vedere faptul că aceste descrieri se referă numai la procese sufletești; ele nu au o mai mare legătură cu domeniul patologic-organic decât o au formulările matematice, care nu sunt totuși de natură pur formală ca acestea din urmă, ci corespund unei realități *spirituale*. Ele sunt, față de clarvederea obișnuită a ghicitorului, ceea ce este pozitivul față de negativ.

5. Ceea ce se numește aici „sciziunea personalității” trebuie să fie riguros diferențiată de ceea ce anumiți autori, descriind fapte patologice sau onirice, disting sub acest nume sau sub cel al Eului „dublu”. Situația la care ne referim se realizează numai în deplină conștiință și numai în suflet, și este percepută de subiect în mod atât de clar încât Eul obișnuit rămâne întotdeauna în mod integral el însuși, nu pierde nimic din fermitatea sa interioară, nici din coerența sa.

6. Prin „ceasul miezului nopții” nu se înțelege un moment care ar coincide cu desfășurarea timpului exterior, ci o stare interioară.

CONFERINȚA a III-a

München , 25 august 1909

Am văzut unde ajunge cel care aplică el însuși metodele care permit omului să se dezvolte și să exploreze lumile suprasensibile. Am atras atenția, de asemenea, asupra faptului că există o anumită treaptă de dezvoltare spirituală pe care elementele pe care omul le percepe în lumea exterioară sub formă de căldură, de aer, de apă etc. încep să trăiască și să-și manifeste natura lor spirituală. Aceasta este ceea ce se poate numi „a trăi în lumea spiritelor elementelor”. Îi rog pe cei care se interesează de ceva timp de știința spiritului să cântărească bine sensul fiecărui cuvânt rostit și să considere că fiecare din ele nu are nimic aproximativ, ci are un sens foarte precis. Eu nu am spus „spirite elementare” ci „spirite ale elementelor”, și este vorba doar de ceea ce corespunde pasajului în discuție.

Sarcina noastră, astăzi, va consta în a ne familiariza cu câteva particularități care se prezintă celui ce abordează lumile superioare. Înainte de orice, trebuie să remarcăm că de îndată ce urcăm în suprasensibil, lumii noastre obișnuite, pe care o percepem cu organele de simț i se adaugă alte lumi. Dintre acestea noi vom numi mai întâi două, aflate dincolo de cele pe care le percepem cu simțurile și le înțelegem cu mintea; vom indica unele particularități caracteristice care ne pot arata diferența dintre lumea noastră obișnuită și cele două lumi imediat superioare. Prima lume care se ascunde dincolo de lumea noastră se cheamă – așa cum dumneavoastră știți cu toții – lumea astrală, iar pe cea care se ascunde încă mai profund în spatele acesteia o numim lumea spirituală. Am putea, de asemenea, numi lumea astrală lumea sau țara sufletelor, și pe cealaltă lumea sau țara spiritelor. Una din principalele diferențe care ne interesează este următoarea: una din legile cele mai generale care stăpânesc universul nostru fizic este cea a apariției și dispariției; peste tot în universul nostru fizic apare alternanța între naștere și moarte, creștere și declin, orice fenomen observăm, caracteristica oricărei ființe, până la unitățile cele mai evolute ale lumii fizice, este faptul că ele se nasc și mor în lumea fizică. Cel mult regnul mineral, care aparține regnurilor inferioare ale naturii, oferă o aparență de durată. Dar aceasta nu este decât o iluzie. Dacă s-ar putea observa lumea mineralelor pe perioade lungi de timp, am vedea afirmându-se și aici legea apariției și a dispariției.

Cercetătorului lumii astrale i se impune înainte de orice faptul că tot atât de importantă ca apariția și dispariția în lumea fizică este, în astral, facultatea de transformare, metamorfoza. Ceea ce voi spune acum se leagă de o indicație dată ieri și care ne va preocupa în multe sensuri, devenind din ce în ce mai concretă. În lumea astrală, avem de-a face cu formațiuni mobile, formațiuni care se transformă continuu una în alta, încât pot fi la intervale scurte când una când alta. Chiar și corpul nostru astral, care este partea lumii astrale cea mai apropiată de noi, și care inconjoară corpul nostru fizic ca un fel de nor, ca un fel de aură unduitoare, perceptibilă pentru clarvăzător, are particularitatea de a se putea modifica continuu; această aură astrală, care învâluie și impregnează ființa omenească ca un nor auric-astral, este aproape în orice clipă alta, este străbătută de pasiuni furtunoase, mai sălbatice sau mai liniștite, nutrește anumite gânduri. După calitatea impulsurilor sale de voință, în această aură se manifestă formele și incluziunile cele mai diverse, și cum în viața sa sufletească omul face să apară și să dispară continuu diverse gânduri, aceasta îmbracă în fiecare moment culori și aspecte diferite, chiar dacă pentru fiecare ființă în aură se menține o anumită calitate, o anumită colorație fundamentală, care corespunde unor trăsături mai mult sau mai puțin permanente ale caracterului său. Este vorba, așadar, chiar de corpul astral al omului, care se metamorfozează continuu. Ieri am arătat că aceleași entități pe care le percepe omul atunci când începe să viețuiască domeniul astral ca pe ceva ce poate fi văzut, iar apoi

după ce înaintează, prin Iluminare, recunoaște și astralitatea îi pot apărea ca bune sau rele, în funcție de propria lui pregătire. Atât este de mare capacitatea de transformare a ceea ce nu coboară pentru vedere până în planul fizic, ci rămâne în regiunile lumilor superioare fără a coborî mai jos de planul astral, au o asemenea putere de metamorfoză încât se pot transforma din bine în rău și din lumină în întuneric. Ceea ce caracterizează deci această lume este metamorfoza, adică facultatea de a se transforma continuu.

În lumea spirituală propriu-zisă întâlnim durata – chiar dacă această durată nu este decât relativă. Această entitate intimă a omului, pentru a se putea menține și a putea dura de la o încarnare la alta, trebuie să pătrundă în lumea spirituală, căci numai această lume prezintă un caracter dacă nu etern, cel puțin relativ durabil.

Nașterea și moartea constituie astfel caracterul major al lumii fizice; trecerea dintr-o formă în altă formă constituie caracterul lumii astrale; durata constituie caracterul lumii spirituale. Noi trebuie să înțelegem că materialele constitutive ale ființei umane sunt luate din aceste trei lumi, că ființa omenească este construită din elementele acestor trei lumi. Prima care i se oferă omului este lumea fizică; el pătrunde în celelalte prin inițiere, adică prin dobândirea și dezvoltarea necesare obținerii vederii suprasensibile. Numai atunci cunoaște omul ceea ce în general îi scapă în lumea obișnuită, dar care există la fel ca și aceasta.

Acum trebuie să ne familiarizăm cu alt aspect. Am spus, de exemplu, că la un anumit grad de dezvoltare, în elementul foc sau căldură ne întâmpină ceva viu, ceva care se manifestă ca viață. Același lucru se poate spune și despre aer. Atunci când, în viața obișnuită, o entitate oarecare îmbracă un înveliș exterior, capătă o exprimare fizică, ea însăși se retrage, pentru om, într-o lume superioară; în lumea fizică, omul descoperă focul fizic, dar pentru că îl cunoaște în lumea fizică, aceasta este expresia anumitor entități spirituale care acționează aici, iar el trebuie să se ridice din lumea fizică în lumi superioare pentru a cunoaște aceste entități. Niciodată nu se află într-o anumită lume acele entități care sunt obârșia și izvorul unui fenomen dat. Cauza și izvorul primordial al focului, de exemplu, pot fi găsite numai dacă urcăm din lumea fizică în lumea imediat superioară, fiindcă entitățile respective se manifestă în planul inferior, în timp ce esența lor rămâne în planul superior. Acest lucru nu este valabil numai pentru fenomenele pe care le întâlnim în planul exterior al lumii fizice. Spiritele focului, ale aerului, ale apei și ale pământului se ascund de ochii lumii fizice și rămân în lumile superioare, de unde ele se exprimă în această lume. Acest lucru nu este valabil numai pentru ceea ce percepem în afară de noi, ci, de asemenea, pentru tot ce trăiește în noi înșine, în planul fizic. Ceea ce trăiește pentru noi în plan fizic nu sunt numai fenomenele lumii exterioare, numai culorile și sunetele, mirosurile și gusturile, ci mai ales sentimentele, senzațiile și gândurile noastre. Tot ceea ce constituie omul, de orice natură ar fi, trăiește, în cursul încarnării sale, în lumea fizică. Trebuie să înțelegem acest lucru în mod clar. În consecință, orice sentiment trăit între naștere și moarte, fiecare gând pe care îl avem, orice idee etc. sunt fenomene ale lumii fizice. Și așa cum dincolo de fenomenele exterioare, de culori, de sunete, de mirosuri etc. – sau dincolo de ceea ce știința spiritului numește foc, aer, apă etc. – se află entități divin-spirituale, la fel există ființe divin-spirituale care trăiesc dincolo de senzațiile noastre, de sentimentele noastre, în spatele întregii noastre vieți sufletești. Întreaga viață a sufletului nostru este manifestarea entităților divin-spirituale; iar ceea ce noi trăim în mod obișnuit ca fiind Eul nostru în lumea fizică nu este încă adevăratul nostru Eu, nu este încă ceea ce putem numi Eul nostru superior. Acesta din urmă se află dincolo de sentimentele noastre și de senzațiile noastre, într-o lume suprasensibilă. Din această cauză noi nu putem face experiența Eului

superior decât când pătrundem în lumile superioare; el se arată atunci într-o formă cu totul diferită de cea din lumea fizică.

Aș vrea să vă fac să înțelegeți, printr-un exemplu mai special, cum se raportează cel care trăiește în lumea fizică la Eul său superior, și aceasta în condițiile actuale, căci cine percepe realitățile spirituale știe că aceste raporturi se schimbă în cursul timpului. Cineva care a făcut cuiva o nedreptate poate trăi în el însuși ceea ce se cheamă remușcări. Avem de-a face cu acele trăiri sufletești speciale reunite, în general, sub termenul de conștiință morală. Dumneavoastră știți cu toții ce se înțelege în mod obișnuit prin aceasta: un fel de voce interioară care-l mână pe om să repare nedreptatea pe care a comis-o. Se întâmplă foarte rar ca oamenii, în cursul vieții lor, să reflecteze asupra naturii acestei conștiințe; cei mai mulți se vor mulțumi să-și spună că conștiința este ceva ce se simte. Ai un sentiment interior că trebuie reparată nedreptatea pe care ai făcut-o, și acest sentiment chinuie sufletul atâta timp cât nu a fost întreprins ceva în acest sens. Conștiința este pentru om o trăire sufletească interioară. Dar dacă îl întrebați pe cercetătorul spiritului ce este ea, acesta va trebui să observe o persoană care are ceva pe conștiință la nivelul vieții sale în lumea astrală; cel care viețuiește interior remușcări îi apare clarvăzătorului înconjurat de forme astrale stranie, care sunt absente când nici o remușcare nu-i tulbură sufletul. Tot ce frământă conștiința, sentiment pe care sufletul însuși, care trăiește în plan fizic, nu face decât să-l simtă, apare observației spirituale ca forme care roiesc în jurul omului, populează spațiul din jurul său. Dacă ne întrebăm acum cum percepe clarvăzătorul nașterea acestor forme, iată ce constatăm: să presupunem că un om ar fi făcut rău cuiva; gândurile care au dat naștere acestei in justiții fac să se nască alte forme-gânduri, care sunt metamorfozele primelor. Tot ceea ce gândește sau simte omul trăiește într-adevăr în aura sa astrală ca forme (forme-gânduri, forme-senzații sau forme-sentimente). Un gând „clar” creează în jurul omului o formă bine conturată; un gând sălbatic, o pasiune vor apărea în forme încâlcite. Toate aceste forme înconjoară ființa omenească. Or, dacă cineva face o nedreptate altuia, el gândește și simte anumite lucruri; aceste forme și forme-sentimente ies atunci din el și se fixează în ambianța lui. Dar important este că ele nu rămân simple forme-gânduri, că ele nu rămân separate de omul care le-a zămislit, ci se alimentează din anumite lumi. Așa cum vântul se prăvălește într-o cavitate care se află la îndemâna sa, tot astfel anumite ființe, venite din sfere despre care vom mai vorbi, ocupă formele-gânduri pe care aceste muștrări de cuget (remușcări) le-au secretat, și formele-gânduri proprii ființei omenești se umplu de substanța-esență a acestor lumi. Prin formele-gânduri ale sale, omul a oferit prilejul ca în ambianța sa să trăiască și alte entități. În realitate, aceste entități dau caracterul chinuitor al remușcărilor. Remușcărilor nu ne-ar tortura, dacă ele n-ar fi prezente. Numai în momentul în care simțim în mod inconștient aceste entități începem să fim hărțuiți de remușcărilor unei conștiințe haine.

Dumneavoastră puteți vedea din acest exemplu că realitatea care se oferă observației spirituale este cu totul diferită de cea care se prezintă viziunii obișnuite. Pentru cea din urmă, conștiința nu este decât o trăire interioară; pentru clarvăzător conștiința este o sumă de entități care înconjoară ființa omenească, ca o realitate spiritual-astrală. De ce omul nu vede de obicei ființele care se învelesc astfel cu gândurile sale ca și cu niște piei sau păști? Din același motiv pentru care el nu vede, de exemplu, spiritele focului. Omul vede focul fizic în lumea fizică, dar în spatele focului fizic se ascunde elementul spiritual al focului: el trebuie să vadă dincolo de foc pentru a găsi în lumile superioare spiritul focului. De asemenea, el trebuie să vadă în mod spiritual dincolo de conștiință, pentru a face cunoștință cu entitățile care trăiesc în plan astral și a căror origine am descris-o.

Din faptele menționate în diverse cicluri de conferințe se poate trage o concluzie, pe care o voi formula în continuare. Știți că viața interioară a omului s-a schimbat în cursul unor perioade lungi de evoluție. Știți că atunci când noi descriem ceea ce se numește astăzi conștiința omenească nu este vorba de aceeași conștiință pe care au avut-o, de exemplu, oamenii din India antică, în prima etapă a erei postatlanteene. Dumneavoastră știți cu toții că conștiința omenească a cunoscut o evoluție, de la o clarvedere primordială, confuză, până la o conștiință clară pe care o avem acum despre lumea fizică în stare de veghe.

Cu cât ne întoarcem în urmă mai mult în evoluție, aflăm că omenirea dispunea de o anumită clarvedere originară, primitivă. Nu este necesar să ne întoarcem foarte departe în timp (cel mult câteva milenii) pentru a constata existența a numeroase populații care nu numai că percepeau focul fizic, dar erau capabile să discearnă dincolo de acesta spiritele elementului foc. În conștiința omenească s-a dezvoltat încetul cu încetul sentimentul că lumea superioară s-a restras din fața oamenilor și că aceștia au devenit ființe limitate la planul fizic. Aceasta este un adevăr nu numai pentru aparențele exterioare ale lumii sensibile care ne înconjoară, ci și pentru exprimarea în plan fizic a vieții sufletești. De aici puteți trage concluzia că atunci când vorbesc despre un fenomen cum este cel al conștiinței, și pretind că investigatorul ocult viețuiește astăzi ceea ce se numește conștiință ca pe niște forme spiritual-astrale care înconjoară ființa omenască vreau să spun că strămoșii omului actual ar fi trebuit să vadă aceste forme. Ei erau într-adevăr clarvăzători; ei ar fi putut să vadă imaginile pe care le percepe în zilele noastre investigatorul spiritual.

Or, așa cum focul acoperă spiritele focului, la fel conștiința – această voce interioară, cum o numim noi – acoperă mai întâi lumea spiritelor care conduce și frământă sufletul omului. Fenomenul pe care l-am prezentat ar fi trebuit să fie perceput de oamenii trecutului, ceea ce eu am descris ca un fenomen astral. Dar aceasta presupune, ca o condiție, ca oamenii acelei epoci să nu fi avut încă conștiința morală interioară dezvoltată, și ca ceea ce noi numim astăzi vocea conștiinței să nu fi existat încă în sufletul strămoșilor noștri; în schimb, aceștia ar fi observat ceea ce clarvăzătorul de azi vede în învelișul astral, în timp ce pentru omul actual, întrucât percepe vocea conștiinței, aceasta acoperă spiritele exterioare ale conștiinței.

Am introdus acest exemplu în mod intenționat, căci el aduce confirmarea cea mai evidentă a celor spuse. Se poate fixa exact, în mod istoric, momentul în care s-a produs trecerea de la viziunea exterioară a spiritelor conștiinței la trezirea vocii interioare a conștiinței. Este suficient să vă gândiți la *Orestia* lui Eschil și s-o comparați cu aceeași temă tratată de alt autor tragic grec, Euripide, care a trăit puțin mai târziu; în câteva decenii a avut loc o tranziție care confirmă ceea ce v-am spus. Revedeți tragedia lui Eschil și reprezentați-vă în esență ce se întâmplă acolo: Agamemnon revine pe meleagurile natale după războiul Troiei; el este asasinat de soția sa infidelă. Oreste se întoarce acasă și răzbună moartea tatălui său. El face aceasta fiindcă însăși vocea unui zeu venerat îl împinge la o asemenea acțiune, iar actul său de răzbunare este în acord cu sentimentul popular: poporul spune că a procedat corect, nu a făcut decât să îndeplinească un act justițiar. Dar el, ca urmare a uciderii mamei sale, se vede hărțuit de Erinii, zeițele răzbunării. Aceste Erinii din mitologie nu sunt altceva decât reprezentarea a ceea ce v-am descris ca fapt al observării spirituale.

Încercați să vedeți dacă în această dramă antică apare ceva ce ați putea numi vocea conștiinței. În antichitate nu există nici o expresie pentru ceea ce noi denumim astfel, și nici o limbă a antichității – cercetarea a dovedit-o – nu are un cuvânt care s-o desemneze.

Câteva decenii mai târziu, la Euripide, nu găsiți nici o mențiune despre Furii, despre Erinii. Aici veți întâlni deja omul care percepe vocea interioară a conștiinței. Este evident că în acest interval are loc dezvoltarea conștiinței. În epocile precedente ale evoluției, observația clarvăzătoare era atât de puternică încât ceea ce resimțeau oamenii după ce au comis o faptă rea era foarte diferit de ceea ce acest sentiment a devenit cu timpul. Ce simțea un om al timpului de demult, după ce săvârșea o faptă rea? Privirea sa clarvăzătoare era încă trează; el vedea în jurul lui ceea ce am descris – în Grecia acestea se numeau Erinii. Ce sentiment năștea în el vederea continuă a feței Eriniilor? Un sentiment care corespundea caracterului lumii astrale; el simțea că trebuie să transforme, să metamorfozeze aceste forme. În lumea astrală domnește facultatea de metamorfoză. Când omul a reparat fapta rea pe care a săvârșit-o, transformând-o într-una bună, Eriniiile din mitologie se transformă în binevoitoarele Eumenide. Aveți de-a face aici cu facultatea de metamorfoză! În acest context omul spunea: Eu am comis o faptă rea; în lumea astrală devin vizibile lucruri îngrozitoare; ele trebuie să fie transformate; trebuie să fac ceea ce este necesar pentru a realiza metamorfoza. Exista o corespondență între acțiunea omului și ceea ce-l înconjură. El nu avea încă nimic din ce reprezintă „vocea interioară a conștiinței”.

În Univers totul evoluează, chiar și viața sufletească a omului. Ceea ce noi numim conștiință a trecut de asemenea printr-o evoluție. S-ar înșela amarnic cel care s-ar întoarce în urmă cu milenii, vrând să găsească în antichitate ceea ce trăiește azi în suflete. Chiar în acest domeniu lucrurile se transformă relativ repede. Evoluția spirituală este comparabilă cu cea a unei plante, care dezvoltă frunză după frunză, apoi printr-un salt produce o floare. Afirmatia stupidă conform căreia natura nu face salturi este un neadevăr. Natura face continuu salturi; în momentele decisive transformările bruște se produc fără întrerupere. Așa cum trecerea de la frunzele verzi la floare reprezintă un salt, la fel putem observa salturi și în viața spirituală: timp de sute, de mii de ani lucrurile se dezvoltă lent și treptat; apoi mișcarea se accelerează brusc, cum s-a întâmplat în acea epocă din secolul V înainte de Hristos, când un poet tragic a ignorat noțiunea de conștiință morală. După câțiva zeci de ani un alt poet vorbește de conștiință morală pentru prima dată și dispune de un termen pentru ceea ce noi numim astfel în zilele noastre. Observarea clarvăzătoare a spiritelor conștiinței, a Eriniilor, dispărea pentru om. Trăirea noastră interioară, vocea conștiinței, ne ascunde aceste entități spirituale, la fel cum manifestările exterioare ale focului ne ascund spiritele focului.

Așadar, se ajunge, pe două direcții diferite, la o limită a trăirii în lumea fizică. Una din aceste direcții este următoarea: când observăm aparențele lumii sensibile din jurul nostru și fenomenele lumii formelor, a culorilor, din afara noastră, ajungem la limita la care putem spune că ființează spiritele exterioare. Dar și când pătrundem în viața noastră interioară și privim manifestările conștiinței, ale memoriei, ale sentimentului, ale voinței și ale gândirii, noi percepem, de asemenea, un fenomen cu totul asemănător cu ceea ce se întâmplă când contemplăm focul, aerul, apa și pământul: aceste realități se interpun și maschează elementul spiritual care este dincolo de ele. Când conștiința a devenit un fel de voce în sufletul uman, ca o trăire interioară în lumea fizică, ea s-a așezat în fața lumii Eriniilor, a Furiilor, ascunzându-le observării umane. Acest lucru devine explicabil abia când observăm viața omenirii din acest punct de vedere. Oamenii nu vor înțelege nimic din evenimente dacă nu sunt în măsură să studieze devenirea lor, evoluția lor, în lumina faptelor spirituale. Există, așadar, entități spirituale care trăiesc dincolo de culoare (roșu sau albastru), dincolo de sunete, mirosuri etc., care populează lumea din jurul nostru: tot ce vedem, auzim înțelegem cu ajutorul rațiunii le ascund pentru observarea umană. Există însă și entități care se află dincolo de ceea ce numim viața sufletului și a firii.

Este deci îndreptățită întrebarea: În ce relații se găsesc cele două regnuri ale lumii spirituale?

Pentru a înțelege acest lucru, trebuie să readucem în memorie câteva fapte pe care dumneavoastră le cunoașteți deja. Știți că natura omenească este constituită din patru mădulare: corpul fizic, corpul eteric, corpul astral și Eul și că această cvadruplă natură se explică prin originea sa și prin evoluția sa. Știm că omul privit ca întreg nu își are începutul pe Pământ, că acesta a avut el însuși încarnări anterioare. Privim la o încarnare anterioară a Pământului, pe care o numim Vechea Lună. Ne întoarcem la o încarnare anterioară acesteia pe care o numim Vechiul Soare, apoi, dincolo de aceasta, la Vechiul Saturn. Astfel, înainte ca Pământul nostru să fi luat naștere, a existat în Univers o formație planetară străveche pe care o numim Vechiul Saturn. În acel stadiu s-a schițat prima formă a corpului nostru fizic actual; pe Vechiul Soare i s-a adăugat corpul eteric, pe Vechea Lună corpul astral. Abia pe Pământ această natură umană tripartită și-a integrat Eul, astfel încât Vechiului Saturn îi datorăm germenele corpului nostru fizic, Vechiului Soare germenele corpului nostru eteric, Vechii Luni corpul nostru astral, iar Pământului Eul nostru. Știm din alte conferințe că această evoluție nu s-a desfășurat simplu: nu se poate spune pur și simplu că mai întâi a existat Saturn, că Saturn s-ar fi transformat după aceea în Soare și acesta în Lună, și că din aceasta din urmă a luat naștere Pământul, ci știm că o asemenea evoluție a fost mult mai complexă. Dacă spunem că la început era Saturn, că Saturn a devenit Vechiul Soare și acesta Vechea Lună, dacă rămânem la această descriere care este aproximativ exactă pentru condițiile noastre, nu putem spune același lucru în ceea ce privește evoluția Lumii, care a precedat nemijlocit Pământul nostru. Vi s-a atras atenția că în timpul evoluției lunare s-a produs o separare a Pământului de Soare (Pământul era atunci la stadiul de Lună), adică între vechea Lună și Soare. În timp ce vorbim de Saturn și de vechiul Soare ca despre corpuri nedivizate, despre evoluția lunară trebuie să spunem că acest corp ceresc unic s-a separat în două, în așa fel încât un timp au existat simultan Vechea Lună și Vechiul Soare. Apoi aceste două corpuri s-au reunit, au trecut printr-o stare intermediară și au reapărut din nou, ca evoluție a Pământului.

Apoi, în vremea celei mai timpurii evoluții terestre, substanțele și entitățile care în prezent sunt pe Soare și pe Lună au fost ele însele unite cu Pământul; abia mai târziu ceea ce trăiește în Soarele actual s-a separat de Pământ. Acesta a rămas la început unit cu Luna actuală. Ulterior, Luna s-a desprins de Pământ și Pământul a fost separat de cele două astre. Aceste trei corpuri au fost, așadar, altădată unul singur; Soarele și Luna nu s-au separat de Pământ decât în decursul timpului.

Să ne întrebăm acum care este sensul acestei separări în viața spirituală. Să facem abstracție de prima separare, cea din timpul vechii Luni, și să luăm în considerare numai pe cea care s-a produs în cursul evoluției pământene propriu-zise.

Anumite entități își realizează evoluția pe Pământul nostru, altele pe Soare sau prin intermediul Lunii. Aceste entități nu ar fi putut progresa pe Pământ, pentru că se aflau pe altă treaptă de dezvoltare decât omul; ele s-au desprins de Pământ, cu Soarele, pentru că aveau nevoie de o altă scenă, în afara Pământului, în așa fel încât în momentul separării Soarelui de Pământ constatăm că omul este o ființă care are nevoie de condițiile pământene pentru propria sa dezvoltare. Însă alte entități, care nu puteau progresa pe Pământ, și-au luat substanțele de care aveau nevoie și și-au creat astfel locuința lor solară, de unde au acționat apoi asupra Pământului. Căci așa cum razele solare fizice cad pe Pământ, îl luminează și îl încălzesc, tot așa radiază și faptele, acțiunile spiritelor

Soarelui spre Pământul nostru. Razele solare fizice nu sunt decât manifestarea exterioară, corporală, a entităților solare. Acesta a fost sensul acestei desprinderi a Soarelui.

Ce sens a avut deci separarea Lunii? Dacă Soarele ar fi rămas unit cu Pământul, ființele care au locuit pe Soare ar fi putut găsi mijlocul de a progresa, dar omul nu. El ar fi fost incapabil să progreseze în același ritm ca entitățile solare; dacă acestea n-ar fi părăsit Pământul și n-ar fi exercitat din afară o influență atenuată, omul ar fi fost obligat să evolueze mult mai rapid. Plecarea Soarelui a permis deci încetinirea ritmului evoluției Pământului. După această separare, totuși, omul nu a găsit ritmul de evoluție adecvat. El devenise prea lent și s-ar fi solidificat, mumificat, dacă Luna, care era atunci unită cu Pământul, ar fi rămas legată de el. Omul n-ar fi putut niciodată deveni ceea ce este astăzi: compus dintr-un corp fizic exterior și dintr-o viață spirituală interioară; el s-ar fi solidificat, mumificat. Datorită faptului că Luna era unită cu Pământul, exista tendința ca omul și Pământul să se solidifice, să se usuce, să se lignifice. Încetul cu încetul, ea ar fi făcut din Pământ un corp ceresc populat de ființe omenești comparabile cu mumiile fără viață. Trebuia ca Luna să fie separată de Pământ. S-a creat astfel posibilitatea de a păstra ritmul normal al evoluției. Ce era prea lent putea fi accelerat, și omul a devenit ceea ce corespunde naturii sale. Prezența Soarelui ar fi stimulat pe Pământ o viață și o activitate exterioară pe care el nu le-ar fi putut suporta; unirea dintre Lună și Pământ nu l-ar fi stimulat deloc, el s-ar fi uscat și ar fi pierdut facultatea de a primi viață; impulsul pe care omul l-a primit prin viața solară era unul exterior; Soarele ar fi avut un efect stimulator asupra întregii vieți omenești, dar într-un tempo prea rapid. Soarele acționează ca stimulator asupra vieții florilor; dacă el ar fi rămas unit cu Pământul ar fi provocat o stimulare exterioară atât de rapidă a gândirii, a sentimentelor și a voinței umane, încât omul s-ar fi consumat în focul spiritual și fizic al Soarelui. Dar Soarele, care stimula din exterior, s-a îndepărtat și acțiunea sa a fost slăbită în efectele sale. Însă ea a fost la început prea slabă, datorită tendințelor de durificare purtate în sine de Pământ. Astfel, o parte a acestor tendințe a trebuit să fie eliminate sub forma Lunii.

Prin aceasta în evoluția Pământului și a omului a pătruns un principiu nou, principiu vitalizator care acționa în sens stimulator, opus acțiunii Soarelui; în timp ce stimularea produsă de acesta venea din exterior, ceea ce apare acum își exercită acțiunea sa vitalizatoare din interior. Tot ce este viață sufletească în lumea fizică, așa cum este trăită pe Pământ, nu s-a putut dezvolta decât datorită faptului că omul a fost salvat de la pietrificare, de la mumificare, prin expulzarea Lunii. Tot ce este viață interioară, tot ce este mobilitate sufletească, tot ce poate fi descris ca sentimente, senzații, manifestări ale conștiinței și gândirii, toate aceste surse ale vieții interioare s-au putut dezvoltă din interior datorită plecării Lunii. Altfel, ele s-ar fi sleit în natura umană, ar fi rămas paralizate în om.

Dacă-l întrebați pe cel care străbate cu privirea spirituală Cosmosul nostru de unde provine facultatea de a percepe lucrurile *exterioare*, de a privi sau de a contempla un obiect, de a se simți incitat la observație, răspunsul va fi: ea provine de la ceea ce este prezent fizic sau spiritual în Soare. Dar dacă vă întrebați de unde provine trăirea *interioară*, bazele gândirii, bazele simțirii sau cele ale conștiinței morale etc., trebuie să priviți cu recunoștință spre Lună și spre ființele care și-au retras din substanța Pământului substanța lor. Substanțele lunare aflate pe Pământ au împiedicat mobilitatea interioară a vieții sufletești.

Totuși, noi nu trebuie să căutăm numai în om motivele evoluției lumii, ci și în entitățile spirituale care aparțin lumilor superioare. Separarea Soarelui și a Lunii nu a avut efecte pozitive numai pentru om, ci și pentru entitățile legate prin evoluția lor de ființa

omenească. Anumite entități spirituale s-au separat de Pământ împreună cu Soarele și au făcut din acesta sălașul lor; așa cum omul nu s-ar fi putut dezvolta dacă Soarele ar fi rămas unit cu Pământul, nici aceste entități nu s-ar fi putut dezvolta dacă nu s-ar fi produs o asemenea separație. Aceste entități au putut evolua numai pentru că au luat cu ele în Soare substanțele care mai înainte făceau parte din Pământ. Ele au putut astfel găsi condiții de evoluție favorabile departe de substanțele durificatoare ale Pământului.

Să ne ridicăm deci privirea spre entitățile care se dezvoltă pe Soare și să spunem: Acolo, sus, locuiesc entitățile care pentru a se dezvolta au avut nevoie de Soare, așa cum noi avem nevoie de Pământ. Ele ar fi pierit dacă ar fi rămas pe Pământ. Așa însă, după ce au avut loc evenimentele descrise, aceste entități spirituale au găsit posibilitatea de a trimite jos, pe Pământ, influențele lor binefăcătoare, încât să ajute din exterior ființele terestre. Spiritele solare nu ar fi fost de nici un ajutor pentru Pământ, dacă ar fi rămas pe el. Abia după separarea Soarelui de Pământ entitățile solare au atins treptele de pe care au putut să ajute Pământul. Când investigatorul spiritual privește lumina și lucrurile lumii exterioare, el își poate spune, la un anumit nivel al evoluției sale: Dincolo de culorile sau sunetele care îmi apar în mod fizic se află elementele pe care le putem considera entități solare. Așa cum ne întâmpină însă în prezent, ele au devenit treptat ceea ce sunt astăzi pentru clarvăzător. După această devenire ele ne apar ca ființele spirituale pe care le întâlnim când privirea noastră depășește lumea sensibilă.

Iar acum să ne întrebăm cine a determinat apariția celeilalte posibilități de evoluție, care a dat impulsul interior, antrenând concomitent și expulzarea forțelor de solidificare. A fost necesar să intervină niște entități pentru ca substanța Lunii să fie extrasă la momentul potrivit din substanța Pământului.

Pentru a întrebuința o formulare mai nepretențioasă, a trebuit să existe anumite entități spirituale care au spus la un anumit moment: Noi am asistat până în prezent la evoluția Pământului ca o ființă existentă în spațiu, compusă inițial din Pământ, din Soare și din Lună, reunite într-un singur corp. Apoi ele au văzut că există ființe care nu mai puteau progresa rămânând unite cu Pământul, au văzut cum spiritele solare au separat Soarele, ieșind din Pământ și continuându-și evoluția pe o sferă distinctă. Apoi ele au constatat că omul se va solidifica, se va pietrifica, că el nu ar putea deveni ceea ce trebuia să fie. Iată motivul pentru care și-au spus: Noi nu ne putem mulțumi cu ceea ce au realizat spiritele solare, trebuie să facem ceva ca să protejăm Pământul de învârtogare. Atunci au intervenit și au scos Luna din sfera Pământului. A fost fapta unor entități care erau mai evaluate decât spiritele solare, deoarece acestea din urmă, atunci când Soarele mai era unit cu Pământul, au trebuit să recunoască faptul că ele nu vor mai avea condiții de evoluție pe Pământ și că ar fi bine să dispună de o nouă sferă de acțiune. Entitățile lunare puteau afirma, dimpotrivă, că în ce le privește ele ar progresa și pe Pământ. Ele au lăsat spiritele solare să plece cu Soarele și au rămas unite cu Pământul. Acest lucru le-a permis, la un moment dat, atunci când au scos Luna din corpul Pământului, să salveze evoluția omenirii.

Acestea erau deci, într-un anumit fel, entități superioare spiritelor solare. Ele își puteau spune: Să lăsăm să treacă peste noi învârtogarea Pământului, să nu plecăm cu spiritele solare, să ne rezervăm pentru acțiunea pe care spiritele solare nu sunt în măsură s-o efectueze, și anume scoaterea Lunii din Pământ. Au existat, așadar, entități care au putut desprinde de Pământ o substanță relativ inferioară, pe când spiritele solare au luat substanța mai nobilă. Stăpânind însă un element mai grosier, primele au făcut dovada unei mari puteri, căci cel mai puternic nu este cel ce guvernează ceea ce este bun, ci, dimpotrivă, cel care reușește să transforme răul în bine.

După separarea Soarelui, în evoluția Pământului intervin entități spirituale cărora le-a fost rezervată o acțiune importantă. Aceste entități le regăsim dincolo de fenomenele vieții noastre sufletești, așa cum dincolo de fenomenele pe care le observăm în mod exterior găsim spiritele Soarelui. Dacă priviți cu ochii dumneavoastră, ascultați cu urechile dumneavoastră, înțelegeți cu mintea dumneavoastră obiectele exterioare puteți spune: Dincolo de tot ce văd, aud, înțeleg cu mintea se află acele ființe care își au lăcașul în Soare, care trăiesc în Soare, care au părăsit Pământul când Soarele s-a separat de acesta. Dacă însă privim înapoi în propria noastră viață interioară, dacă ne îndreptăm atenția asupra a ceea ce numim gândire, sentiment, voință, senzații, conștiința morală, vedem viața interioară pe care anumite entități spirituale au făcut-o posibilă prin aceea că și-au păstrat posibilitatea de a îndepărta Luna din masa Pământului. Sfera lor de acțiune înglobează tot ce se află dincolo de fenomenele vieții sufletești. Așa cum atunci când investigatorul spiritual privește dincolo de focul fizic vede în acesta un spirit care își are pe Soare sfera sa proprie, tot astfel, când privește dincolo de conștiință, el vede spiritele conștiinței morale, care au scos substanța lunară din Pământ. De aici provin entitățile spirituale ce pătrund în formele-gânduri care sunt legate de acțiuni nocive. Oricare ar fi valoarea lor, entitățile conștiinței care înconjoară ființa omenească vin din domeniul lunar și aparțin unei sfere spirituale mai puternică și mai înaltă, într-un anumit sens, decât cea a Soarelui.

Din descrierea pe care v-am făcut-o astăzi puteți aprecia că aceste ființe, care sunt dincolo de manifestările noastre sufletești, aparțin efectiv unui domeniu supradotat spiritual, domeniului care se află dincolo de *maya* exterioară; noi avem de-a face cu o dublă *maya*; cea a lumii sensibile și cea a vieții sufletului. Dincolo de prima se află entitățile care își au centrul lor în Soare, dincolo de cea de a doua se află celelalte, care aparțin unei sfere mai puternice și mai vaste. Cel care supervizează în mod spiritual aceste realități știe că entitățile spirituale care se află dincolo de lumea sensibilă exterioară au o cu totul altă origine decât cele care sunt dincolo de sentimente, senzații și conștiință. Aceste entități care corespund, de exemplu, conștiinței, mitologia greacă le numește Erinii. Constați cât de adevărată este această mitologie când Oreste spune că aude de la zeii care-l dirijează că acțiunea sa este justă, dar că alte entități, Eriniile, îl urmăresc. Mitologia conferă sentimentul că acestea sunt mai vechi decât zeii din împărăția lui Zeus; ele cer răzbunare, chiar acolo unde zeii exteriori ai lumii solare – ai împărăției lui Zeus – autorizează și aprobă acțiunea sa. Omul întâlnește, așadar, o generație de spirite mai vechi, a căror acțiune intervine ca un corectiv, în ceea ce el întreprinde, condus și dirijat de entitățile care s-au separat o dată cu Soarele. Avem aici un exemplu minunat privind modul în care mitologia și înțelepciunile popoarelor vechi redau ceea ce observația spirituală poate cunoaște astăzi în alt mod.

Țineți seama de tot ce v-am spus astăzi – vom continua să vorbim despre acestea în conferințele viitoare – și veți afla tot felul de întrebări care se leagă de acest subiect, ca adevărate probleme de conștiință. Unele aspecte vă vor fi rămas azi nelămurite deoarece v-am spus că ființele care au intervenit la separarea Lunii sunt mai puternice decât entitățile solare. Vă veți lămuri încetul cu încetul, căci veți vedea cât sunt de relative lucrurile în lumile superioare; dar un aspect vă rog să-l mai acceptați încă azi, ca o întrebare. Am văzut că dacă Luna nu s-ar fi separat de Pământ acesta s-ar fi solidificat, lignificat și că sufletul nostru și-a păstrat vitalitatea sa interioară datorită faptului că entități puternice au expulzat din Pământ forțele lunare.

Asemenea evenimente ale evoluției nu se petrec brusc; ele se realizează încetul cu încetul. Influențele beneficătoare care emană din Soare nu s-au făcut simțite nici ele

brusc; ele nu și-au atins imediat plenitudinea și nu și-au manifestat efectele decât progresiv. Deci luați vă rog în considerare faptul că la un anumit moment al evoluției Pământului o ființă spirituală care era mai înainte unită cu Soarele și pe care noi o desemnăm că ființa Hristos a coborât din Soare în epoca în care trăia Iisus din Nazareth și s-a unit cu Pământul. Entitatea Hristos a pătruns în corpul lui Iisus din Nazareth. Este vorba de un fenomen cu totul deosebit, pe care noi nu-l putem trata în același context – conferința următoare ne va arăta clar acest lucru – cu tot ce am vorbit astăzi. Noi am spus că fără expulzarea Lunii Pământul s-ar fi durificat după separarea Soarelui, că oamenii s-ar fi mumificat; acest lucru este adevărat pentru o mare parte a vieții de pe Pământ, dar nu pentru întreaga viață a Pământului: în ciuda separării de forțe lunare sau solare, pe Pământ ceva ar fi rămas supus morții, dacă nu ar fi survenit evenimentul Hristos. Dacă separarea Lunii a făcut posibilă viața sufletească interioară, noul impuls dat vieții interioare a venit de această dată din Soare prin coborârea lui Hristos. Ceea ce a adus Hristos pe Pământ ar fi fost un produs sufletească mort, ar fi rămas ca o mumie spirituală, dacă el n-ar fi venit.

Ce constată deci investigatorul spiritual când privește spre epoca ce a precedat venirii lui Hristos? Ceva extrem de important. Când ochiul spiritual privește spre timpuri de demult, atunci forma exterioară a Pământului, așa cum se oferă ea simțurilor fizice, dispare, și apare în locul ei ceva ce s-ar putea compara cu forma omului, dar numai cu o formă. Pentru privirea spirituală, Pământul – spun bine Pământul – se metamorfozează și trece de la forma sa sensibilă exterioară la cea a unei ființe omeneste cu brațele întinse în formă de cruce, și care apare în mod clar ca masculin și feminin. Cercetătorul spiritual vede Pământul din timpul care a precedat coborârea lui Hristos sub înfățișarea de om cu brațele în formă de cruce. Aceasta aminteste de uimitoarea vorbă reținută de Platon din Misterii și care spune că sufletul lumii este răstignit pe crucea corpului lumii. Aceste cuvinte nu sunt altceva decât redarea acelei imagini care se oferă privirii spirituale. Când Hristos moare pe cruce, Pământul a trecut din simplă formă în realitate.

Pentru timpul dinainte de Hristos, Pământul apare vederii spirituale ca simplă formă. Pentru timpul de după Hristos, el apare ca fiind revitalizat de principiul Hristos. Când acest principiu s-a unit cu Pământul s-a întâmplat ceva asemănător cu plecarea Lunii: viața a pătruns în ceea ce altfel ar fi rămas o simplă formă. Toate timpurile vechi, dacă sunt cercetate în mod corect, au făcut referire la Hristos, anunțând Evenimentul hristic. Așa cum omul modern se referă la Hristos ca la o ființă care a intervenit la un anumit moment în evoluția umană, inițiatorii timpurilor precreștine au anunțat mereu că Hristos va veni; ei indicau semnele care-L anunțau și le permiteau să prezică venirea Sa. Dar nimic nu a putut anunța mai bine venirea lui Hristos decât viziunea măreață, care se oferea în anumite condiții privirii spirituale potrivit căreia Pământul dispărea sub forma sa fizică și care contempla sufletul lumii crucificat pe corpul lumii. Înțelepții din India primitivă povesteau că în momentul când se deschidea privirea clarvăzătoare ei descopereau, sub munții Pământului, aproape de centrul Pământului, o cruce pe care era întinsă o ființă masculină și feminină, purtând gravată pe partea sa dreaptă simbolul Soarelui, pe partea sa stângă simbolul Lunii, și pe restul corpului continentele și oceanele care formază Pământul. Este viziunea clarvăzătoare pe care vechii înțelepți ai Indiei au avut-o privind această formă care aștepta ca Pământul să fie vitalizat de principiul Hristos. Vechii înțelepți ai Indiei dovedeau prin acest anunț profetic al Evenimentului hristic că dacă pătrundeau mai adânc prin clarvedere puteau spune că Hristos va veni, deoarece lucrurile la care se refereau erau aici. Din această cauză, acolo unde atinge regiunile superioare, înțelepciunea cea mai veche devine profeție; ea contemplă evenimentele din viitor. Tot ce există în viitor este efectul prezentului; și realitățile spirituale ale viitorului certifică

deja pentru vederea spirituală existența lor în prezent. Evenimentul hristic nu a fost prevăzut în mod abstract, exterior, el s-a revelat spiritului clarvăzător prin aceea că pentru viața lui Hristos, care s-a unit la un anumit moment al istoriei cu viața Pământului, se prezenta forma sufletului lumii pe crucea corpului lumii.

Înțelepciunea tuturor timpurilor se află în consonanță intimă când se privesc lucrurile până în fundamentul lor. Plecând de la cele discutate azi, va trebui să abordăm înțelepciunile diferitelor epoci și ne vom strădui să le luminăm, astfel ca ele să poată apărea în adevărata lor formă.

CONFERINȚA a IV-a

München , 26 august 1909

În cele două conferințe precedente am subliniat că privirea suprasensibilă poate vedea entitățile spirituale care se află dincolo de detaliile lumii exterioare percepute de simțuri și că, în consecință, începând cu un anumit grad de dezvoltare spirituală de inițiere, ceea ce se numește în mod obișnuit foc, aer, apă etc. se metamorfozează într-o substanță vie, însuflețită, spirituală. Am menționat în mod special că dincolo de manifestările și evenimentele vieții noastre, în măsura în care se desfășoară în lumea fizică, sunt de asemenea ascunse entități spirituale. Atunci ne putem întreba: Dacă conștiința suprasensibilă percepe aceste ființe spirituale peste tot unde simțurile noastre obișnuite intră în contact cu fenomene de căldură, de culoare etc., astfel încât am avea în fața noastră lumea sub două forme: pe de o parte lumea sensibilă exterioară și pe de altă parte lumea spirituală? Iar în privința vieții sufletului: Percepem noi pe de o parte senzații, sentimente, fapte de conștiință, idei, și pe de altă parte dincolo de acestea ființe spirituale? Sau este adevărul un altul, adică: Nu cumva lumea spirituală nu se acoperă în întregime în manifestările sale exterioare cu lumea sensibilă? Am putea formula întrebarea și altfel: Când plecăm de la ceea ce este manifestare exterioară în lumea fizică, găsim noi oare toate entitățile spirituale posibile sau mai există alte entități care nu-și găsesc exprimarea în lumea fizică? Noi punem această întrebare și iată cum răspunde la ea conștiința suprasensibilă: Este adevărat că dincolo de fiecare percepție exterioară se află o ființă sau un fapt spiritual, dar pentru conștiința spirituală există ființe și fapte ale lumii spirituale care i se revelează pe măsură ce ea se ridică în lumile superioare și care nu au expresie în planul fizic. Există, așadar, pentru inițiat și alte experiențe decât cele care își aruncă umbra, care o proiectează în lumea fizică. De asemenea, există ființe și fapte spirituale care nu-și proiectează imaginea în viața noastră interioară și deci nu se exprimă în faptele conștiinței și ale gândirii, în sentimente și senzații etc. Am putea rezuma ceea ce am spus până aici, afirmând că lumea spirituală se revelează conștiinței superioare ca fiind mult mai bogată decât ar presupune-o înfățișarea sa exterioară în lumea fizică. Acesta nu este, probabil, un lucru extraordinar pentru cea mai mare parte dintre dumneavoastră, dar el trebuie adus o dată clar în conștiința noastră. Trebuie să ne înțelegem că nu există numai fenomene și entități spirituale mascate, așa cum, de exemplu, focul ascunde spiritele elementelor ale focului, ci și realități spirituale care ne sunt total ascunse. Este necesar să facem deosebire între cele două categorii, pentru a continua studiul nostru și pentru a ne reprezenta cu mai multă precizie unele aspecte abordate ieri.

Am menționat ieri că există entități spirituale care corespund cu ceea ce numim conștiință. Așadar, pentru toate realitățile interioare există entități spirituale. Mai observam, la sfârșitul expunerii mele, că mitul grecesc avea o înțelegere clară a faptului că acele ființe spirituale care se revelează astfel sunt prezentate ca animatori și stimulatori ai vieții noastre sufletești în forma Eriniilor și că ele aparțin unei generații de zei și de spirite mai vechi decât cele care ne apar dincolo de fenomenele exterioare. Din această cauză, cei care vorbeau despre Erinii spuneau că ele aparțineau unei rase divine mai vechi decât zeii populari ai grecilor, care consideraseră justă răzbunarea lui Oreste. Trimiterea Eriniilor părea să fie fapta unei inteligențe superioare menită a corecta ceea ce zeii populari, care nu erau altceva decât expresia mitică a entităților aflate dincolo de lumea sensibilă, hotărâseră a fi drept. Este vorba aici de una din faptele cele mai importante ale întregii evoluții și noi o vom analiza astăzi mai îndeaproape.

Reamintiți-vă ce a precedat apariția Pământului nostru. Știți că Pământul a trecut mai întâi prin stadiile Vechiul Saturn, Vechiul Soare și Vechea Lună. Acei dintre dumneavoastră care au urmărit expunerile noastre asupra acestor subiecte cunosc că tot ceea ce se întâmplă în cursul evoluției Pământului în cele patru regnuri: mineral, vegetal, animal și uman se datorează unei veritabile legiuni de entități spirituale care se află pe cele mai diferite trepte de evoluție. Cele care ne trimit din Soare efectele lor binefăcătoare se află la un anumit nivel de evoluție, în timp ce în spatele evoluției Pământului se ascund alte entități care au separat la momentul potrivit Luna. Toate aceste ființe intervin în structurarea evoluției noastre, în structurarea diferitelor regnuri care fac parte din această evoluție, astfel încât fenomenele care ne înconjoară sunt de fapt expresia unei spiritualități bogat articulate. Puteți ușor să vă reprezentați că au existat regnuri spirituale tot atât de complexe în cursul evoluției Vechiului Saturn, a Vechiului Soare și a Vechii Luni. Nu trebuie să încercăm să le înțelegem inventând denumiri care ar fi permanent valabile pentru diferitele entități. Numele de care ne putem servi nu desemnează în general individualități, ci desemnează, totodată, și demnități sau funcțiuni. Astfel, când întrebuițăm un nume pentru a desemna o ființă care a acționat pe Vechiul Soare, nu-l mai putem folosi și pentru a caracteriza acțiunea pe care o exercită acea ființă mai târziu pe Pământ, căci între timp ea a avansat. Vedeți deci că trebuie să ne exprimăm foarte exact, dacă urmărim atingerea realității în domeniile spiritualului.

Pământul nostru actual nu a fost precedat numai de trei încarnări planetare, ci și de trei universuri spirituale, de trei mari regnuri cosmice, puternice, care se desoebesc între ele în mod esențial. Când se cercetează fazele Vechiului Saturn, ale Vechiului Soare și ale Vechii Luni, se constată un element pe care nu l-am putea compara cu nimic din ceea ce are un nume pe Pământ. Nu putem vorbi în acest caz decât în mod comparativ.

Vă amintiți, desigur, când v-am spus că evoluția Vechiului Saturn a fost, în esență, o evoluție a căldurii, a focului. Pe Soare, această căldură s-a densificat în aer, pe Vechea Lună aerul s-a condensat în apă și numai pe Pământul actual a apărut elementul solid numit pământ. Dar dacă ați vrea să legați evoluția căldurii și focului Vechiului Saturn de noțiunea actuală de căldură nu v-ați putea face despre Saturn o idee cu totul justă, căci acel foc era fundamental diferit de focul nostru pământesc. Nu puteți compara focul lui Saturn cu focul pe care-l obțineți din arderea lemnului sau cu cel folosit la topirea metalelor; singurul lucru pe care-l putem compara în zilele noastre cu focul Vechiului Saturn este focul care străbate sub formă de căldură propriul dumneavoastră sânge. În acest foc viu, am putea spune, în această căldură care este în același timp ceea ce vă dă viață, există o substanță comparabilă cu substanța unică din care era constituit Vechiul Saturn, pe când focul fizic actual este un derivat, un produs tardiv al focului Vechiului

Saturn; această formă pe care o percepeți cu ochii fizici în lumea exterioară, în fapt, a apărut abia pe Pământ. Numai căldura sângelui nostru ne reamintește fizic ceea ce exista în timpul evoluției fizice pe Vechiul Saturn. Vedeți deci că noi nu avem decât puține elemente de comparație pentru a înțelege, plecând de la experiența actuală, stadiile anterioare de evoluție.

Trebuie să vă fie clar că tot ceea ce exista pe vremea Vechiului Saturn, a Vechiului Soare și a Vechii Luni reapare într-un anumit mod în cursul evoluției Pământului, însă transformat. Ceea ce exista pe Vechiul Saturn în stare de germene și s-a dezvoltat în cursul fazelor solară și lunară se află și în evoluția noastră pământească; vedem tot ce s-a dezvoltat în cursul celor trei etape succesive, în transformările pe care le-au suferit în cursul evoluției Pământului, dar putem spune din ce perioade evolutive anterioare provin. Vechile încarnări planetare sunt într-un anumit fel încifrate în Pământul nostru.

Să examinăm mai îndeaproape modul în care s-au infiltrat aceste lucruri în evoluția Pământului, lumea acestei misterioase comprimări. Încercând să vă reprezentați ce a fost pus în discuție în conferințele precedente, puteți spune că Pământul, Soarele și Luna formau odinioară un singur corp. Toate ființele spirituale, toate substanțele fizice care au fost prezente în timpul Vechiului Saturn, al Vechiului Soare și al Vechii Luni, dar și toate entitățile spirituale care au acționat în aceste etape se aflau și în acest corp. Toate aceste realități coexistau la începutul epocii pământești, astfel că noi putem caracteriza acest început astfel: mai întâi Pământul a preluat în sine rezultatul celor trei perioade precedente, împreună cu toate ființele spirituale aflate pe diferite trepte de dezvoltare. Toate acestea trăiau atunci pe Pământ. Dar dacă vă reprezentați că aceste entități au diferite trepte de evoluție puteți să spuneți: Cel care contemplă acest Pământ trebuie să poată face deosebirea între cele trei categorii de ființe și substanțe. El trebuie să-și poată spune, referitor la începutul evoluției Pământului: Aici este ceva care nu putea lua naștere decât datorită faptului că a existat cândva stadiul Saturn sau stadiul Soare sau stadiul Luna, care au precedat condițiile Pământului nostru. Așadar, evoluției Pământului i-au premers trei stări anterioare, care se regăsesc în corpul Pământului la începutul evoluției terestre.

Acest fapt pe care eu îl evoc aici în fața privirii dumneavoastră spirituale a fost cunoscut de oamenii pe care o veche conștiință instinctivă îi pune în contact direct cu secretele lumii spirituale, și dacă cifra 3 este considerată ca o cifră caracteristică lumilor superioare, în ochii celor care aveau în vedere realitățile concrete și nu niște abstracțiuni, lucrurile înseși și nu concepte, era evident că Pământul nostru conținea în sine moștenirea Vechiului Saturn, a Vechiului Soare și a Vechii Luni. Aceasta este ceea ce se numește Trinitatea superioară, Trinitatea premergătoare Pământului. Vechii inițiați priveau spre timpurile vechi în care tot ce este pământesc mai era încă spiritual, și spuneau: Tot ce a devenit solid pe Pământ a fost precedat de alte stări elementare. Înainte de a se adăuga ca al patrulea element la cele trei stări anterioare, Pământul a fost precedat de aceste trei stări; este elementul originar căruia își datorează existența tot ceea ce este pământesc. O Trinitate pe care o desemnăm prin expresiile noastre obișnuite – Saturn, Soare și Lună – a precedat Pământul nostru. Dar ce se întâmplă cu evoluția pământească? Ei bine, această Trinitate a continuat să evolueze până la stadiul nostru pământesc. Când se vorbește de așa-numita Trinitate superioară, această expresie desemnează, în mod concret, acele trei stări anterioare ale Pământului; când se evocă cifra 4, vrem să vorbim de aceste trei stări așa cum ele s-au transformat treptat pentru a putea prelua și Pământul însuși. Iată de ce toți cei care erau în legătură, printr-o conștiință instinctivă, cu evenimentele lumii spirituale resimțeau secretul devenirii Pământului în raportul trei la

patru; ei știau că Pământul nostru, fiind a patra încarnare planetară, a preluat în el cele trei încarnări precedente, care au evoluat până la starea lor finală; dar trebuia ca trei din aceste stări anterioare să se dezvolte până la niveluri din ce în ce mai înalte încă înaintea Pământului. Deci se privea cu sfială sacră la ceea ce devenise patru spre trei, și se spunea: Cele trei – Saturn, Soare, Lună – sunt temelia celor patru, care exprimă faza noastră de evoluție; este evident că expresiile Saturn, Soare, Lună, pe care le întrebuițez eu astăzi, nu sunt cele de care s-a servit conștiința instinctivă.

Dacă urmărim cursul evoluției noastre pământești, ne putem întreba cum participă diferitele entități spirituale la ea. Această evoluție constă în aceea că mai întâi s-a separat Soarele de Pământ, iar apoi Luna. Anumite entități separă Soarele de Pământ, altele separă Luna de Pământ. În ambele procese sunt implicate entități spirituale care le dirijează. Unele scot Soarele din Pământ, iar altele scot Luna din Pământ. Cum se implică diferitele entități spirituale, cele ale Vechiului Saturn, ale Vechiului Soare și ale Vechiului Luni în aceste evenimente? Ele se află pe trepte diferite de evoluție; participă deci la evoluție în mod diferit. Noi întâlnim mai întâi ființele spirituale care au realizat o evoluție mai ales pe vechiul Soare, evoluție care a fost tot atât de importantă pentru ele cum este pentru om etapa pământească; evoluția lor s-a realizat astfel încât vechiul Soare a fost ales pentru a le servi drept cadru, fiindcă ele erau adaptate vechiului Soare și făceau parte integrantă din el. Acestea sunt acele entități care au extras Soarele din Pământ și în cursul epocii pământești, pentru că ele erau încă din timpul Vechiului Soare atât de strâns unite cu Soarele cum este unită ființa omenească actuală cu Pământul. Ele ajunseseră atât de departe, încât aveau nevoie de Soare pentru a continua să progreseze. O dată cu separarea Soarelui și spiritele Soarelui au părăsit Pământul, pentru a exercita din afară influența lor asupra lui. După plecarea lor, au mai rămas pe Pământ spiritele saturniene și cele lunare. Printre acestea erau acum spiritele lui Saturn, care ajunseseră atât de departe în evoluția lor, încât puteau să ghideze și să dirijeze plecarea Lunii din corpul Pământului. Maturitatea acestor spirite se explică prin faptul că, într-o anumită privință, ele precedaseră spiritele solare și înfăptuiseră încă pe Vechiul Saturn evoluția spiritelor solare pe Soare. Iată de ce ele au fost capabile să extragă Luna din Pământ și să stimuleze prin aceasta dezvoltarea omului, să vitalizare din interior ființa omenească, care altfel s-ar fi solidificat, mumificat.

Se poate deci spune că plecarea Soarelui a fost opera spiritelor solare, iar plecarea Lunii a fost fapta spiritelor saturniene. Soarele este simbolul cosmic al acțiunii spiritelor solare; Luna al acțiunii spiritelor saturniene. Cu Pământul rămân spiritele Vechiului Luni.

În zilele următoare, va fi util să focalizăm un moment bine definit al evoluției Pământului. Mă refer la cel în care Luna s-a desprins de Pământ. Pământul a rămas atunci singur, deoarece Soarele se separase de el anterior. Pământul se afla într-o anumită stare, diferită de cea în care este el astăzi. Dacă în timpul separării de Lună Pământul ar fi fost ceea ce este astăzi, acest episod nu ar fi fost necesar; în comparație cu starea prezentă, când este acoperit cu regnurile mineral, vegetal, animal și fizic-uman, el ar fi imperfect: nimic din toate acestea nu exista; continentele nu erau încă separate unele de altele și totul era haotic. Trebuia ca evoluția să-și urmeze cursul. Dacă ați cerceta evoluția cu privirea clarvăzătoare, ați căuta în zadar în acel moment minerale sau un covor vegetal ca cel de astăzi, forme animale și umane așa cum le cunoaștem noi, căci apariția acestora se datorează faptului că Soarele și Luna își exercită acțiunea din afară. Dacă aceste corpuri cerești au părăsit Pământul, este pentru a putea acționa asupra lui din afară. Pământul s-a acoperit ca prin minune de forme care puteau apărea datorită acțiunii Soarelui și Lunii, și anume tot ceea ce noi vedem astăzi în jurul nostru. Când vorbim de

momentul în care Luna a părăsit Pământul, trebuie să ne reprezentăm un Pământ imperfect și haotic. Progresiv, Pământul s-a acoperit de formațiuni pe care le percepem astăzi în jurul nostru cu simțurile fizice: plantele, speciile animale și neamul omenesc. Toate acestea prosperă și se dezvoltă grație influenței entităților care acționează de pe Soare și Lună. Cele de pe Soare își exercită influența asupra formelor exterioare: minerale, plante, animale și oameni fizici; cele de pe Lună stimulează în mod deosebit viața psihică a animalelor și a omului. Evoluția Pământului este deci stimulată din exterior de aceste entități. Acest tablou schițat în puține cuvinte caracterizează evoluția Pământului în timpul a ceea ce se numește epoca lemuriană și o parte din epoca atlanteană. Doar în cursul epocii atlanteene Pământul a început progresiv să ia aspectul pe care îl are astăzi. Noi trebuie deci să distingem, în evoluția pământescă, un Pământ haotic anterior plecării Lunii și un Pământ organizat care a primit influența ființelor spirituale din ambianța sa.

Nu este nevoie să recurgem la informațiile transmise de istorie pentru a expune aceste fapte. Presupunem că datorită unui eveniment oarecare s-ar fi pierdut tot ce au creat inițiații venerabilei Indii vechi, cunoștințele magilor Persiei, cunoștințele caldeenilor, ale Misteriilor Greciei; admitem că s-ar fi pierdut toate documentele egiptene, până în epoca noastră; că nu ne-ar fi parvenit nici o scriere care să ne comunice ce se spunea odinioară în legătură cu bazele spirituale ale evoluției noastre pământești! Ei bine, cu toate acestea, nu ar fi pierdută posibilitatea de a dezvolta în zilele noastre cunoașterea suprasensibilă. Astfel, tot ce s-a spus până acum ar putea fi regăsit prin investigare spirituală, fără nici un document istoric. Ne găsim în fața unei cunoașteri care poate fi obținută în epoca noastră plecând de la elementele originare, în același fel cum pot fi învățate matematicile din sursele originare.

Acum, după ce am făcut un scurt rezumat al cuprinzătoarei științe a spiritului, ne vom referi la un exemplu particular, pentru a vedea cum ceea ce putem afla azi prin investigația suprasensibilă a existat în timpurile trecute. Desigur, s-ar putea folosi și o altă metodă, dar cea pe care noi am adoptat-o în acest ciclu de conferințe constă în compararea a ceea ce putem afla fără ajutorul documentelor istorice cu ceea ce ne transmite un document sau altul.

Ne vom întoarce la o personalitate istorică care a trăit într-o epocă relativ îndepărtată a evoluției spirituale grecești, o personalitate despre care istoria nu ne transmite decât puține lucruri (nici nu se știe cu certitudine la ce dată a trăit) și care, într-un anumit sens, i-a precedat pe toți ceilalți înțelepți greci: Pherekydes din Syros. El a trăit în perioada de dezvoltare spirituală greacă, numită epoca celor șapte Înțelepți, care a precedat tot ceea ce istoria menționează în general despre filosofia greacă. Istoria nu indică decât puține lucruri despre Pherekydes din Syros. Este însă interesant să luăm în considerare ceea ce se spune despre el. El este numit, printre altele, și învățător al lui Pythagoras. Lui i se pot atribui o bună parte din doctrinele pe care le găsim mai târziu la Heraclit, Platon și la alți filosofi de mai târziu. El a aparținut perioadei arhaice a istoriei grecești, de care se spune că a avut șapte Înțelepți, așa cum se precizează despre indienii din vechime că au avut șapte Rishi. Pherekydes a trăit în epoca celor șapte Înțelepți. Se povestește că acest filosof spunea că la baza întregii noastre evoluții se află trei principii, pe care el le numea Zeus, Cronos și Chthon. Ce corespunde acestor trei denumiri? Dacă ne străduim să clarificăm ce înseamnă ele, aflăm că, evident, Cronos nu este decât un alt nume pentru Vechiul Saturn; este unul și același lucru. Pentru Pherekydes, Cronos reprezintă suma totală a entităților spirituale și divine pe care noi le situăm în sfera lui Saturn. Tot ceea ce

face parte din sfera Vechiului Saturn, toate ființele care au contribuit la evoluția Pământului, care au fost capabile să separe Luna le aflăm în Cronos-Saturn.

Zeus este un termen, un nume a cărui utilizare este fluctuantă în timpurile străvechi. Prin el se desemnează individualități spirituale aflate pe cele mai diverse trepte de evoluție. Dar cei care au cunoscut inițierea în Grecia antică au văzut întotdeauna în Zeus ghidul spiritelor solare. Zeus este ceea ce trăiește în acțiunile pe care Soarele le exercită asupra Pământului. Pherekydes din Syros desemnează ca sferă a lui Zeus pe cea a spiritelor solare, treapta a doua. Chthon desemnează starea în care se afla Pământul când Luna s-a separat de el, starea haotică în care nici o plantă, nici o specie animală, nici o rasă umană nu popula încă Pământul. Pherekydes din Syros spunea ceva uimitor: Aceste trei principii – Zeus, Cronos și Chthon – se află la temelia evoluției noastre pământești. Ceea ce a devenit Pământul s-a realizat prin acțiunea conjugată a acestor trei principii, a acestei Trinități originare, sacre, care provine din stările anterioare ale Pământului. Vechiul înțelept grec cunoștea deci această Trinitate și pe ea o descria prin cele trei nume care-i erau familiare. Înțeleptul ne zugrăvește apoi continuarea evoluției. În acele timpuri îndepărtate, nu exista obiceiul de a descrie aceste realități în termenii seci și prozaici pe care îi cunoaștem în prezent; se întrebuințau mai curând reprezentări colorate pentru ceea ce se contemplase și percepute în spirit. Pherekydes din Syros ne spune deci: Chthon a devenit Gee, Pământul (ceea ce se numește astăzi Pământul), datorită ofrandei lui Zeus, pe care l-a acoperit cu veșmântul său. O expresie admirabilă pentru acea evoluție pe care v-am rezumat-o acum în puține cuvinte. Pământul era singur; în afara lui erau Soarele și Luna, împărățiile spirituale ale lui Zeus și Cronos. Atunci Soarele, care se separase primul, a început să acționeze asupra Pământului. Era un fel de fecundare a Pământului în starea sa haotică, sau, pentru a vorbi ca vechii înțelepți greci, o fecundare a lui Chthon prin Zeus. Căldura și lumina solară au fost trimise în lumea fizică și prin ele s-au putut exercita efectele benefice ale împărăției lui Zeus, care fecundează totul. Pământul a primit atunci ofranda regească. El s-a acoperit cu veșmântul său, și acest veșmânt nu este nimic altceva decât învelișul său de forme vegetale, animale și omenesti fizice care a acoperit atunci Pământul. Chthon s-a transformat în Gee, datorită darului pe care i l-a făcut Zeus și cu care Pământul s-a înveșmântat.

În aceste remarcabile exprimări în imagini, în această frumoasă limbă, vedem ce poate găsi conștiința suprasensibilă actuală în vremea în care trăiau cei șapte Înțelepți ai Greciei, când acționa Pherekydes din Syros, despre care abia dacă s-a păstrat ceva mai mult decât datele exterioare pe care vi le-am prezentat. Însă cel care luminează ceea ce a spus acest înțelept cu ce ne poate oferi în prezent investigația suprasensibilă va vedea că el n-ar fi putut descrie faptele în mod atât de pertinent încât cercetarea suprasensibilă actuală să le confirme, dacă n-ar fi avut el însuși cunoștință despre toate acestea. Știința lui Pherekydes din Syros se datorează faptului că el beneficiase de ceea ce se numește o inițiere feniciană.

El a fost inițiat în templele anticei Fenicii, de unde a adus în Grecia ceea ce-i era permis să facă cunoscut. În felul acesta au venit din Orient unele învățături care acolo erau în concordanță cu restul înțelepciunii orientale.

Prin aceasta eu nu am vrut decât să vă dau un exemplu, și am mai putea da multe altele despre modul în care se poate regăsi la vechii înțelepți – dacă știm să-i citim corect – ceea ce cercetătorii suprasensibilului pot descoperi astăzi fără a recurge la tradițiile istorice. Prin acest exemplu, noi nu ne-am întors foarte departe în istoria omenirii. Multe exemple arată că învățăturile care pot fi descoperite astăzi ca fiind primordiale pot fi regăsite sub forme echivalente în epoci îndepărtate, cu condiția să știm cum să descifrăm

expresiile. Totuși ar fi un lucru cu totul greșit dacă, luminând înțelepciunea orientală cu ceea ce poate fi obținut azi în lumea occidentală, am epuiza-o pe prima și am spune pur și simplu: Găsim în Orient cutare părere despre evoluția cosmică – la fel vorbim și noi astăzi; în felul acesta aflăm că în vremea lui și Pherekydes din Syros și în epoca egipteană, pe timpul magilor caldeeni și în vremea Indiei antice, situația era aceeași. Dacă am considera că aceasta este singura posibilitate, s-ar putea afirma: Înțelepciunea pe care o cultivăm noi astăzi o regăsim sub formele cele mai diverse peste tot unde au trăit oameni care au năzuit spre înțelepciune; este una și aceeași înțelepciune pretutindeni! Acestui mod de afirmare, într-o formă abstractă nu i se poate obiecta nimic, căci totul este exact. Dar trebuie spus că aceasta nu este decât o parte a adevărului. Așa cum creșterea plantei nu constă în a produce mereu aceleași organe, de la cea mai adâncă din rădăcinile sale până la fructe, ci apar mai întâi frunzele verzi, apoi petalele colorate, staminele, pistilul și așa mai departe, așa cum planta metamorfozează forma produselor sale și le conduce spre stadii din ce în ce mai înalte, la fel stau lucrurile și cu progresul vieții omenеști pe Pământ. Oricât ar fi de adevărat că aceleași comori de înțelepciune apar sub formele cele mai variate, există totuși o evoluție a acestor înțelepciuni; și ar fi cu totul fals să spunem că în epoca indiană veche ar fi fost prezente lucrurile pe care le cunoaștem astăzi. Tot atât de puțin corect ar fi dacă am afirma că într-o plantă se întâmplă același lucru în floare ca și în rădăcină. Putem spune că în ele acționează aceeași forță, dar aceasta nu poate fi recunoscută în realitatea sa decât dacă i se urmărește dezvoltarea, astfel încât recunoaștem un progres al tainelor care se află la baza evoluției omenirii. Categorie, învățământul care a fost dat odinioară, în timpurile care au urmat după marea catastrofă atlanteană, poate fi dat și astăzi; cel pe care l-a dat Pherekydes din Syros mai poate fi, de asemenea, dat și astăzi, dar evoluția Pământului și a omului s-au îmbogățit de atunci și a căpătat nuanțe noi.

Evocam ieri momentul esențial care-l reprezintă pentru omenire impulsul lui Hristos, introducând în procesul evoluției pămăntești un element care nu poate fi comparat cu nimic asemănător, care este absolut unic. În legătură cu aceasta mi s-a făcut următoarea obiecție: Nu ar fi totuși nedrept ca atâtea milenii să se fi scurs înainte de apariția lui Hristos și atâtea oameni să nu fi putut cunoaște înțelepciunea deplină? Cum a putut să-i fie refuzată omenirii precreștine această înțelepciune? Noi putem, desigur, recunoaște ca fiind echitabil, în comparație cu justiția universală, faptul că formele adevărului se schimbă – spun unii – dar nu se adaugă noi adevăruri, deoarece atunci ar trebui să credem că o înțelepciune mai înaltă a fost rezervată oamenilor care erau destinați să trăiască după Hristos. Eu nu aș menționa aici această obiecție, dacă ea n-ar fi fost realmente exprimată, deoarece se poate înțelege că acest lucru se spune în multe locuri, dar nu de cei care se ocupă de știința spiritului; este evident că oamenii care s-au încarnat după Hristos sunt aceiași cu cei care au trăit înaintea Lui; ei parcurg încarnări succesive, și ceea ce n-au putut învăța înainte de venirea lui Hristos pe Pământ, sunt chemați să învețe după ce a avut loc acest Eveniment. Cel care consideră că omul se încarnează în epoci diferite pentru a relua mereu aceleași lucruri nu crede în mod serios, cu sentimentul și cu toată viața sufletului, în reîncarnare; a crede în reîncarnare înseamnă a-i înțelege scopul și sensul și faptul că nu este în zadar să revenim în vieți succesive; acest lucru este necesar pentru a putea învăța, pe Pământ, mereu ceva nou. Dacă așa stau lucrurile, trebuie ca pe Pământ să se reverse mereu o viață nouă; trebuie să descoperim realități noi de fiecare dată când revenim pe Pământ. A spune că aceleași adevăruri reapar în diferitele concepții despre lume este o abstracție. Ceea ce este concret, adevărat, este că aceste comori de înțelepciune evoluează și iau forme din ce în ce mai înalte, până ce apare pe Pământ ceea ce este matur pentru a trece la o altă stare de evoluție, la fel cum

Saturn, Soarele și Luna au trecut în stadiul Pământ. Nu este o simplă repetiție, ci un adevărat progres, acesta este aspectul cel mai important.

În aceasta constă deosebirea dintre modul de gândire oriental și cel occidental. Potrivit sarcinii și misiunii occidentului, cel din urmă este inseparabil de o concepție într-adevăr istorică, concretă, a evoluției terestre. Iar concepție istorică este numai cea care vede progresul și nu repetarea aceluiași lucru. Noțiunea de istorie a intrat în evoluția omenirii prin Occident. Aici a învățat omenirea mai întâi să conceapă lucrurile în mod istoric și nu ca o simplă revenire veșnică. Dacă printre noi ar apărea cineva care să nu fie pătruns de ideea progresului istoric și ar adopta în mare măsură un mod de gândire oriental, al cărui adevăr nu este deloc pus sub semnul îndoielii prin aceasta, deși spunem că trebuie să i se adauge concepția istorică, s-ar putea ca el să piardă sensul istoriei și ar apărea o întrebarea uimitoare: În fond, la ce bun această eternă repetiție a acelorași lucruri? Aceasta este chestiunea pe care și-a pus-o Schopenhauer, căruia îi lipsea sensul profund și real al istoriei. În cadrul vieții spirituale moderne, el a fost unul dintre cei care, pentru gândirea exoterică, au împrumutat multe din învățăturile orientale. Dar este stabilit că un adevăr superior nu infirmă cu nimic un adevăr de ordin inferior; și noi acceptăm în totalitate ceea ce se afirmă de pe poziția anistorică. Ceea ce facem noi este să ridicăm acest adevăr mai puțin important spre un nivel mai înalt, iar în acest caz luminăm gândirea orientală cu ajutorul luminii Occidentului [\[1\]](#).

Aș vrea să ilustrez printr-un exemplu ceea ce tocmai v-am redat *in abstracto*. Din cele spuse ați înțeles că putem regăsi sub o altă formă, în timpurile vechi, datele investigației suprasensibile moderne. Noi putem proiecta o lumină asupra trecutului numai dacă o luăm din prezent. Ne vom referi, așadar, din nou la o personalitate, o individualitate spirituală. Mai târziu vom mai discuta diferite amănunte ale acestui domeniu, dar astăzi vom scoate în evidență un singur aspect. Dacă ne întoarcem în timp, când în învățăturile care circulau era prezentă ca ecou înalta și sublima înțelepciune a Rishilor, întâlnim printre numele de zei și pe cel al lui Indra. Care este ființa numită Indra în timpurile vedice? Cel mai bun mod de a răspunde la această chestiune din perspectiva științei spiritului modernă este de a caracteriza din nou, acum, modul în care în zilele noastre ne putem face, prin cercetarea suprasensibilă, o idee despre această ființă care există într-adevăr.

Noi am subliniat că dincolo de tot ceea ce ne înconjoară în universul exterior, dincolo de foc, de aer, de apă și de pământ, se află entități spirituale. Când lăsăm să acționeze asupra noastră, în primul rând asupra simțurilor noastre, focul sau aerul, noi percepem manifestarea exterioară a acestor entități. Putem căuta, ridicându-ne din lumea fizică în lumea astrală, prin vederea suprasensibilă, ceea ce se află dincolo de percepțiile noastre fizice din viața curentă. Întâlnim atunci numeroase entități pentru care aerul este manifestarea exterioară, și care lucrează împreună în mediul nostru spiritual pentru a produce în mod exterior fenomenele atmosferice fizice. Dacă ne întrebăm cum se prezintă regnul spiritual de dincolo de aer, când îl privim în lumea sufletească, întâlnim pe acest plan un mare număr de entități spirituale care nu coboară până în planul fizic, care se manifestă acolo sub formă de aer, care ne apar pe planul astral ca individualități. O anumită entitate este cea mai puternică. Ea mai există încă în zilele noastre; este cea care în India antică a fost numită Indra. În același timp ea este implicată în întreaga organizare a proceselor noastre respiratorii. Dacă noi putem respira astăzi, o datorăm activității sale. Putem privi spre ea și să-i spunem: Ție, o Indra, îți datorez eu că posed instrumentul respirației așa cum îl avem, ca oameni. Dar activitățile unei asemenea ființe nu se limitează la acest singur aspect; ele sunt ramificate, astfel că ființa omenească îi

mai datorează încă multe alte lucruri și ea poate de asemenea să-i spună: O, zeule Indra, tu care mi-ai dat posibilitatea să respir, ție îți datorez și forța care străbate mușchii mei când, în război, îl înfrunt pe inamicul meu. El poate cere acestui Indra să-i dea forța de a învinge inamicul, deoarece are loc un transfer al funcției aceleiași zeități, pe care noi nu avem nevoie s-o numim din moment ce știm că ea este aici; tot prin ea fulgerul brăzdează norii, tunetul bubuie și apar fenomenele binefăcătoare care însoțesc furtuna. Și când în aceste împrejurări ne gândim să rugăm zeii, rugăciunea noastră urcă spre această ființă.

Vedem, astfel, că în lumea sufletelor exista în epoca vedică o anumită entitate care era denumită simplu Indra. Indra are tot atâta realitate pentru noi ca și pentru oamenii de atunci.

Și acum, un alt aspect. Aveți în vedere această entitate așa cum o considera realmente inițiatul din India antică atunci când se întorcea spre lumea sufletelor, și puneți-vă următoarea întrebare: Inițiatul timpului nostru vede oare această ființă exact în același fel? Trebuie să răspundem: El percepe tot ceea ce se putea vedea în acel timp din acest Indra, dar mai înțelege încă și altceva. Dacă priviți un om de patruzeci de ani puteți spune că acesta este același pe care l-ați cunoscut acum treizeci de ani, când avea zece ani; el nu și-a schimbat numele, dar într-o anumită privință a devenit altceva. Și veți oferi o imagine a acestui om de patruzeci de ani dacă-l descrieți cum apărea la zece ani. Ceea ce spuneți despre el este într-un tot exact, dar în treizeci de ani el a suferit o evoluție și trebuie să țineți cont de acest lucru pentru a-l descrie așa cum este în prezent. Credeți că omul evoluează în cursul diferitelor lui vieți și de la o încarnare la alta dar că ființele spirituale au rămas astăzi la nivelul la care erau când, în vremea Indiei antice, conștiința clarvăzătoare se îndrepta spre ele? Să nu fie zeii decât ceea ce au fost timp de milenii, mereu aceiași? În mod sigur nu. Putem cu drept cuvânt spune că Indra *a evoluat* din epoca când clarvăzătorii din India priveau spre el. De ce natură este această evoluție și cum ni se prezintă ea nouă?

Dacă ne îndreptăm conștiința clarvăzătoare asupra figurii lui Indra, remarcăm că la un anumit moment al evoluției sale se întâmplă ceva extraordinar. Repet: îndreptăm conștiința clarvăzătoare în lumea sufletelor spre vechiul zeu hindus Indra și urmărim evoluția sa prin milenii. El primește la un anumit moment raze de lumină de la o altă ființă spirituală; prin aceasta, Indra este iluminat și ridicat la o treaptă superioară a evoluției sale. Este ca și când într-un moment din viața dumneavoastră învățați ceva important, datorită căruia deveniți un alt om. Aceasta este ceea ce s-a întâmplat într-o zi cu Indra: el a primit lumina spirituală emanând de la o altă entitate divină. De atunci de la Indra radiază spre noi ceea ce exista și în vechiul Indra, dar este îmbogățit cu lumina spirituală care emană de la altă entitate. Noi putem da o indicație precisă asupra momentului istoriei omenirii când s-a produs ceea ce tocmai am descris. Zeul Indra exista în lumea sufletelor pe vremea când Hristos nu putea încă fi perceput în evoluția Pământului, dar când lumina care emana de la El începea deja să lumineze pe Indra. Această lumină spirituală nu-i parvine în mod plener decât mai târziu, dar îi apare încă de atunci celui care este capabil să-l perceapă, dar altfel decât când nu reflecta încă lumina lui Hristos. Omul chemat să anunțe omenirii acest lucru va spune: Vechiul Indra prezenta pentru noi un mare interes; dar acum ne interesează ceea ce reflectă, ceea ce radiază de la Indra spre noi. Lumina pe care Indra o proiectează din acel moment în evoluția spirituală a Pământului nu este lumina sa proprie, ci ea reflectă lumina lui Hristos, așa cum Luna reflectă razele Soarelui. Lumina lui Hristos nu cade direct pe Pământ, ci este reflectată de Indra și nu permite încă să fie recunoscut în mod direct Hristos; așa cum lumina reflectată de Lună ne permite să recunoaștem că este lumina Soarelui a fost și lumina pe

care Moise a vestit-o poporului său; el a numit lumina lui Hristos care este ca lumina solară reflectată de Lună, Iahve sau Iehova. Găsiți aici, deși sub o altă formă, ceea ce am subliniat în conferințele mele asupra Evangheliei Sfântului Ioan: Hristos se anunță cu anticipație, iar Iahve sau Iehova este numele acestei lumini a lui Hristos reflectată mai întâi de o veche divinitate, este Hristosul vestit în mod profetic.

Este ca și cum, în cursul evoluției Pământului, vechiul zeu Indra ar fi primit lumina lui Hristos și ar fi reflectat-o apoi spre Pământ. Prin faptul că Indra a fost atins de lumina lui Hristos, el parcurge o evoluție. Desigur, Indra nu a devenit Iehova. Nu trebuie să spuneți: Indra este Iehova. Dar veți putea înțelege că, așa cum Indra se manifestă în fulger și tunet, la fel se manifestă și Iahve sau Iehova în tunet și fulger, căci reflectarea se poate face numai în legătură cu entitatea care reflectă. Aveți aici un exemplu de felul în care evoluția spirituală se realizează în propria sa lume, așa cum se realizează evoluția oamenilor în lumea lor, și cum ființele spirituale nu prezintă același aspect când le contemplăm după milenii. Lumea spirituală nu este inactivă; ea are o istorie și istoria pământească este expresia exterioară a acestuia. În adevăr, toate evenimentele terestre își au cauza în evenimentele lumii spirituale și noi trebuie să înțelegem în detaliu ce evenimente se află la baza a ceea ce se întâmplă pe Pământ.

Am vrut să vă lămuresc printr-un exemplu ce înseamnă istoria vieții spirituale. Dacă rețineți că există înțelepciuni pe care le aflăm în prezent și pe care le regăsim când privim înapoi, dar cu nume, cu forme și cu expresii schimbate, că există o evoluție istorică, un progres în viața spirituală care se află la baza lumii fizice, atunci veți fi în posesia celor două principii juste care trebuie să stea la baza oricărei științe a spiritului, care vrea să influențeze asupra viitorului omenirii, care vrea să evolueze.

Vom vorbi din nou, mâine, despre revelația vieții divine unice sub diferitele sale forme, despre cunoașterea evoluției vieții divine spre forme din ce în ce mai înalte, și despre maturizarea progresivă a roadelor propriu-zise ale existenței cosmice.

NOTE

1. Această expunere, care pare a fi o digresiune, se datorează faptului că răspunde la afirmația, atât de frecventă în concepțiile mistice despre lume, după care diferitele religii care s-au succedat istoricește nu sunt în fond decât diferite transformări ale unei singure înțelepciuni primordiale.

CONFERINȚA a V-a

München , 27 august 1909

Am văzut în conferințele precedente în ce măsură lumea exterioară acționează ca o iluzie care ascunde lumea spirituală aflată în spatele ei. Când conștiința clarvăzătoare trece dincolo de vălul iluziei, ea pătrunde în lumea spirituală. Cel care face această experiență poate spune atunci că vălul exterior al simțurilor a devenit transparent. Acesta este, am putea spune, unul din drumurile de acces în lumea spiritului. Dar noi am văzut, de asemenea, cum, din propria noastră viață sufletească interioară, tot ce numim gânduri, sentimente, senzații, precum și fenomenele și mai complexe care se desfășoară aici, vocea conștiinței etc., formează un fel de văl care acoperă o lume spirituală. Iar când conștiința clarvăzătoare trece și prin acest văl, ajunge din nou într-o lume spirituală. Aceste două căi diferite de a pătrunde în lumea spirituală au fost cunoscute dintotdeauna.

Cei care căutau inițierea știau că puteau ajunge la lumea spirituală dacă înlăturau, pe de o parte, vălul exterior și, pe de altă parte, vălul interior. De aceea întâlnim la toate popoarele Pământului o diferențiere între zeii de sus și zeii de jos; și în Misteriile din toate timpurile se spunea că se poate ajunge la acești zei dacă te afli pe o anumită treaptă de inițiere, dar lumea zeilor inferiori și lumea zeilor superiori erau tratate întotdeauna în mod cu totul diferit. Considerațiile care urmează ne vor permite să înțelegem prin ce se justifică această idee: la început omul nu poate acționa asupra modului în care îi apare lumea exterioară, asupra aspectelor multiple ale impresiilor de culoare, de căldură etc., adică asupra covorului pestriț al elementelor foc, aer, apă și pământ. Soarele răsare dimineata, el trimite razele sale luminoase asupra tuturor lucrurilor și lumea exterioară apare simțurilor noastre în funcție de diferitele raporturi care se stabilesc aici; iar când suntem capabili să trecem dincolo de aceste raporturi el pătrunde în lumea spirituală. Neavând nici o influență asupra lumii exterioare sensibile care-l înconjoară, omul este incapabil să o altereze prin propria sa ființă. Ea îi este dată de entitățile spirituale care se manifestă prin fenomenele sensibile, iar el nu o poate altera prin propria sa forță. Astfel, se poate pune problema ca atunci când omul devine inițiat să treacă dincolo de vălul țesut de simțuri, dar el trebuie să lase acest vâl în starea în care a fost elaborat de entitățile spirituale.

Poziția omului este cu totul alta cu privire la viața sa interioară. Modul său de a gândi, de a simți, de a voi, de a asculta vocea conștiinței sale depinde de gradul său de perfecțiune, de felul în care a lucrat asupra vieții sale sufletești. Omul nu poate face ca Aurora sau vegetația să aibă un roșu sau un verde mai frumos sau mai urât; dar este în puterea sa de a se corupe interior, făcând să se nască în el emoții nesănătoase, judecăți morale eronate; el poate răspunde mai mult sau mai puțin vocii conștiinței sale, să cultive în ceea ce privește reprezentările sale frumusețea sau urâtenia și să producă forme-gânduri adevărate sau mincinoase. Astfel, vălul pe care sufletul nostru îl întinde în viața sa interioară asupra lumii spirituale se schimbă conform cu comportamentul nostru. Ceea ce contemplăm în spatele vălului propriei noastre vieți spirituale depinde de însăși natura, bună sau coruptă, a acestui vâl; astfel, este ușor de înțeles că un suflet corupt, imperfect sau puțin dezvoltat poate da naștere la adevărate caricaturi și să trezească forțe și reprezentări false, absurde sau contra naturii, când se ridică spre lumile superioare sau când coboară spre entitățile inferioare.

Deoarece în toate epocile s-a stabilit o diferențiere între cunoașterea divinităților de sus și cea a divinităților de jos și întrucât coborârea era considerată în mod esențial ca mai periculoasă decât urcarea se impuneau discipolilor Misteriilor care se angajau pe această cale exigențe deosebit de mari.

Trebuia să menționez acest lucru, căci aceste două căi spre lumea spirituală joacă un mare rol în evoluția omenirii și pentru că o comparație între Orient și Occident nu poate fi bine înțeleasă și relația dintre „copiii lui Lucifer” și „frații lui Hristos” nu poate fi concepută corect decât având în vedere aceste două căi. În lumea exterioară, care apare atât de des ochilor noștri ca o dezordine pestriță de fapte dintre cele mai diverse, nu există nimic care să nu fie condus cu înțelepciune și unde să nu fie în joc ființe, forțe și fapte spirituale; evenimentele lumii fizice sunt înțelese numai când ne dăm seama de modul în care s-au grupat evenimentele în plan spiritual, sub conducerea Puterilor pe care le-am descris deja sub unghiurile cele mai diverse. Pentru a sesiza de ce o anumită formă de înțelepciune s-a dezvoltat în Orient și de ce viitorul creștinismului depinde pe de altă parte de dezvoltarea forțelor occidentale, trebuie să ne îndreptăm atenția asupra originii și mersului istoric al acestor două lumi.

Ați aflat în cursul diferitelor conferințe pe care le-ați urmărit că viața spirituală actuală a luat naștere pe continentul pe care îl numim vechea Atlantidă, că o foarte veche civilizație s-a dezvoltat pe acest pământ situat la vest, între Europa și America actuală, și că ceea ce întâlnim drept culturi asiatice, africane și americane sunt descendentele vechii culturi atlanteene. Acolo trebuie să căutăm fundamentul a tot ce este viață culturală actuală. Înaintea marii catastrofe care a răvășit fața Pământului și i-a dat configurația actuală, în vechea Atlantidă trăiau oameni total diferiți de noi, care erau conduși de înalți inițiați. Acolo s-a dezvoltat o cultură aflată sub influența unui vechi mod de clarvedere, astfel încât oamenii acestei epoci aveau facultatea instinctivă de a vedea nu numai dincolo de vălul exterior al lumii simțurilor, în lumea spirituală, superioară, ci și dincolo de viața sufletească proprie, spre zeii inferiori. În acele vremuri, acest lucru era natural. Așa cum pentru oamenii actuali este normal să vadă cu ochii, să audă cu urechile etc., pentru oamenii aceluia timp era normal nu numai să vadă culorile și să audă sunetele dar, de asemenea, să întrevadă, dincolo de culori și sunete, entități spirituale. Tot așa, era natural să perceapă nu numai vocea conștiinței, ci și, de exemplu, ceea ce grecii numeau Erinii. Ei le percepeau ca entități spirituale; vechii atlanți cunoșteau astfel instinctiv o lume spirituală.

Este sensul evoluției omenesti ca oamenii să se fi ridicat încetul cu încetul de la această conștiință veche instinctivă, dar clarvăzătoare, până la starea de conștiință care caracterizează epoca noastră. Era necesar ca omenirea să treacă prin această etapă a unei existențe în planul fizic. Nu ar fi fost posibil ca lumea spirituală să dirijeze întreaga evoluție a omenirii ca un curent pornit din Atlantida până în India, trecând peste ținuturile Europei și Africii până în Asia, și ca totul să se desfășoare în linie dreaptă. Lucrurile nu sunt niciodată atât de simple; peste tot unde se conturează germenul unei evoluții, ea nu se produce după o linie dreaptă; totdeauna intervine ceva în evoluție, iar un exemplu al vieții curente vă va face să înțelegeți acest lucru. Observați o plantă. Puneți o sămânță în pământ și vedeți cum vor germina organele plantei; mai întâi frunzele, apoi caliciul, staminele, pistilul și așa mai departe. Dar pentru a asigura viața normală a unei plante și evoluția sa, intervine un alt element, care nu emană de la progresul în linie dreaptă al continuității. Este necesară fecundarea fructului; trebuie ca substanța fecundatoare să treacă de la o floare la alta, pentru ca floarea să dea naștere fructului; fructul însuși nu iese direct din floare, ci un întreg curent de influențe se exercită din afară pentru a permite evoluția. Această imagine a plantei ilustrează viața Universului și ne lămurește asupra modului cum se petrec lucrurile în lumile spirituale. Este cu totul fals să crezi că în viața spirituală poate apărea un curent cultural și că din el s-ar naște mereu ceva nou. Lucrul poate dura un timp, dar nu este suficient pentru ceea ce urmează să se producă, după cum floarea nu este suficientă ca să apară fructul, dacă nu este fecundată. La un moment determinat al evoluției, trebuie ca o influență venind dintr-o altă direcție să producă o așa-zisă fecundare spirituală. Dacă un curent de civilizație a progresat un anumit timp în linie dreaptă, trebuie ca o influență de origine diferită să apară și să-l fecundeze. După cum în viața plantei elementele masculin și feminin se dezvoltă separat, tot astfel, în continuarea evoluției oamenilor după Atlantida, nu putea să existe un singur curent de evoluție care să se îndrepte din Occident spre Orient, ci trebuia să apară două curenți, care să meargă spre est. Ele urmau să se dezvolte separat un timp și să se regăsească mai târziu, în scopul de a se fecunda reciproc. Putem urmări aceste două curenți evolutive ale omenirii, dacă examinăm în mod corespunzător cele stabilite datorită clarvederii. Unul din curenți se formează în urma faptului că anumite popoare au emigrat din vechiul continent atlantean până în nordul Europei, pentru a atinge regiunile care înglobează Anglia, nordul Franței, și apoi Scandinavia actuală, Rusia, Asia, coborând până în India. Popoare foarte diverse compun acest curent, care prezintă și o

anumită viață spirituală. Un al doilea curent își urmează cursul mai la sud, în așa fel încât ar trebui să-l căutăm începând cu actualul Ocean Atlantic, prin sudul Spaniei, traversând Africa până în Egipt, apoi în Arabia. Acestea sunt cele două curențe, cele două mari migrații de popoare care se îndreaptă din Atlantida spre Orient; aceste curențe își urmează mai întâi drumul propriu, până când se fecundează reciproc.

Ce deosebește cele două curențe? Curentul care urcă spre nord includea oameni mai înclinați să se servească de simțurile și de percepțiile lor exterioare și să-și îndrepte privirea asupra lumii înconjurătoare. Acești oameni erau conduși de inițiați, care le arătau calea spre acele lumi spirituale care se numesc zei superiori, zei care se află dincolo de vâlul exterior al percepțiilor sensibile. Dintre aceste divinități fac parte zeii mitologiei germano-nordice: Odin, Thor etc.

Oamenii celui alt curent posedau alte calități; ei erau predispuși a se adânci în viața lor sufletească, în viața interioară. S-ar putea spune – dar fără nici o nuanță de dispreț – că popoarele nordice erau mai apte să contemple Universul, pe când popoarele din sud erau mai înclinate să se adâncească în ele însele și să caute lumea spirituală dincolo de vâlul sufletului lor. Nu este deci de mirare că descendenții acestor popoare aveau zei care aparțineau mai mult categoriei de zei subpământeni, care guvernează în special viața sufletului. Este suficient să evocați, de exemplu, pe zeul egiptean Osiris. Omul îl întâlnește după ce străbate poarta morții. Este zeul care nu poate trăi în lumea simțurilor exterioare. El n-a trăit aici decât în timpurile vechi, dar pe măsură ce se apropiau timpurile noi el a fost învins de puterile lumii sensibile, de răufăcătorul Seth; de atunci el viețuiește în lumea unde omul pătrunde după moarte, o lume pe care o afli numai când te afunzi în ceea ce este nemuritor, durabil în om, în ceea ce trece din încarnare în încarnare, în ceea ce este viața interioară a omului. Din această cauză, oamenii simțeau această viață interioară ca fiind legată de Osiris.

Aceasta este deosebirea dintre predispozițiile popoarelor din sud și cele din nord. În primele timpuri ale epocii care a urmat după marea catastrofă a Atlantidei, doar un popor dispunea într-un anumit sens de ambele facultăți. El era predestinat să urmeze dubla cale care conduce lumea spirituală și să găsească pe aceste două căi ceea ce era corespunzător și fecund pentru acele timpuri. În timp ce popoarele din nord priveau spre aparențele sensibile exterioare, iar cele din sud se adânceau în profunzimile vieții lor interioare, exista un popor care avea atât facultatea de a se ridica spre realitățile spirituale care se găseau dincolo de lumea exterioară cât și pe aceea de a se adânci în el însuși, în abisurile contemplării mistice, pentru a descoperi în spatele vâlului sufletului său lumile spirituale. Această facultate era prezentă la toți atlanteenii, cel puțin în primele timpuri. O asemenea capacitate este însă legată de o altă trăire, cu totul particulară. Cine are facultatea de a străbate dincolo de vâlul simțurilor, întâlnește aici zeii superiori, dar dacă aude că în altă parte a Pământului există alte zeități, el nu le percepe corect. Dacă s-ar putea însă lega cele două facultăți, dacă s-ar putea ridica atât vâlul fizic cât și cel care acoperă trăirile sufletului, s-ar face o descoperire de o mare importanță, și anume că ceea ce se află în spatele sufletului este identic în esență cu ceea ce întâlnim dincolo de lumea exterioară a simțurilor. Se revelează o lume spirituală unitară, o dată din afară și o dată dinăuntru. Dacă se ajunge la această lume, pe cele două căi, i se recunoaște unitatea; cine ajunge la lumile spirituale pe calea contemplării interioare o descoperă, în spatele vâlului sufletului, și dacă are și capacitatea de a străbate vâlul lumii sensibile grație dezvoltării forțelor suprasensibile știe că ceea ce a descoperit în el însuși nu este diferit de ceea ce a văzut în afară. Aceasta este marea trăire a unității vieții spirituale pe care vechiul popor al Indiei avea capacitatea s-o realizeze. Când privirea sa suprasensibilă se îndrepta în

afară, vechiul indian întâlnea entitățile spirituale exterioare care guvernează și stăpânesc fenomenologia Universului, iar când el cobora în ființa sa intimă, pe cale mistică, găsea acolo *Brahmanul* său; el știa că ființele pe care le percepea în spatele vălului sufletului erau asemănătoare cu cele care, cu un puternic avânt care străbătea Cosmosul, au creat și organizat și lumea exterioară.

Măreția și forța care acționează asupra noastră din acele timpuri trecute vine de la faptul că ele au păstrat un element care a existat în epoca vechii civilizații atlanteene și care a lăsat urme în epoca următoare. Totuși, evoluția nu avansează prin transformarea sau conservarea vechiului, ci prin nașterea de noi curente care se fecundează după aceea reciproc. Dacă urmărim curentul septentrional care pleacă de la vechea Atlantidă spre Asia, trecând prin Europa, vedem în vechiul popor indian bastionul cel mai avansat al civilizației care, după ce s-a unit cu alte elemente, a dat naștere culturii Indiei antice. Iar dacă mergem puțin mai la nord, în Persia, întâlnim cultura protopersană, care ulterior ne apare ca fiind cea a lui Zoroastru. Dacă o examinăm prin mijloacele clarvederii, vedem că îi este specific faptul că oamenii priveau mai mult spre lumea exterioară și căutau să străbăta vălul lumii sensibile, pentru a ajunge astfel la lumea spirituală superioară. Această particularitate a caracterului persan ne permite să înțelegem că Zoroastru, ghidul acestei culturi protopersane, acorda mai puțină valoare afundării mistice în viața interioară, că manifesta chiar o anumită opoziție față de aceasta, dar și că dirija privirea oamenilor spre lumea exterioară, și în primul rând spre Soarele sensibil, pentru a atrage atenția oamenilor asupra faptului că dincolo de acesta se află o entitatea spirituală a Soarelui, Ahura Mazda. Aveți exprimată astfel calea urmată de inițiații popoarelor din nord. Tocmai în sânul civilizației Persiei antice, sub conducerea primului Zoroastru, a fost elaborată cea mai înaltă formă de percepție a lumii spirituale prin intermediul lumii exterioare. Această formă de viziune exterioară era cu atât mai puțin desăvârșită cu cât, în procesul de migrație, popoarele rămăseseră în urma vechilor perși [1], înaintând numai până în regiunile Orientului aprapiat. Toate aceste popoare se caracterizau însă prin faptul că privirea lor era orientată spre exterior. Toți inițiații acestor popoare au ales calea de a atrage atenția celor care-i conduceau asupra lumii spirituale aflate dincolo de vălul lumii sensibile.

În cadrul Europei mai întâlnim, când urmărim lucrurile cu ajutorul investigației suprasensibile, minunata cultură care formează baza pe care s-au dezvoltat celelalte culturi europene – în cultura celtă –, unde se regăsesc urmele a tot ce este născut din colaborarea sufletului poporului și din cunoașterea inițiaților. Vestigiile îi sunt aproape total pierdute astăzi și numai cunoașterea metodelor de investigare spirituală ne poate permite să le descifrăm în lumea sensibilă. Vechiul element celt, care ne apare ca solul hrănitor al tuturor celorlalte culturi europene, nu este decât un ecou al unor culturi încă mai vechi care, într-un anumit sens, erau mai puțin avansate în această evoluție decât înalta, marea civilizație a lui Zoroastru, dar care au urmat același drum ca ea, potrivit caracterului popoarelor lor. Aceste popoare fuseseră repartizate în așa fel încât, conform întinderii lor exterioare, fiecare din ele putea urma drumul lumii spirituale într-un mod diferit. În funcție de țărâmul pe care locuiau, aceste popoare urmau această cale într-un mod mai mult sau mai puțin perfect.

Trebuie să fie clar că relațiile pe care le întreține omul cu lumea exterioară, fie că este spirituală sau fizică, exercită asupra lui o anumită influență; trăirile sale nu sunt doar un fel de oglindă a lumii, care există pentru ca omul să afle ceva, ci au ca scop să stimuleze evoluția sa într-un sens bine determinat. Ce reprezintă, de fapt, omul unei anumite epoci? El este scopul pentru care a fost organizat de forțele cosmice care trăiesc în ambianța sa.

Suntem rezultatul a ceea ce forțele cosmice au făcut din noi, ne dezvoltăm după cum pătrund în noi aceste forțe cosmice. Nu numai cel care inspiră aer sănătos își modelează organele în mod corespunzător, ci și cel care, adoptând un anumit fel de viață spirituală, își construiește organismul spiritual, și întrucât organismul corporal nu este decât efectul celui spiritual, și-l formează și pe acesta. Omul este o ființă în evoluție continuă. Înțelegeți deci că la toate popoarele acestui curent septentrional, care primeau mai ales forțele lumii exterioare, s-au dezvoltat îndeosebi calitățile corpului, tot ceea ce poate modela omul din exterior. Aceste forțe exterioare au dezvoltat în om ceea ce se putea vedea în mod exterior și simți ca acționând în el; din această cauză nu găsiți dezvoltate la aceste popoare numai virtuți războinice, ci și un instrument din ce în ce mai perfect pentru a pătrunde în lumea exterioară; chiar creierul se perfecționează sub efectul acestor forțe. Iată de ce la oamenii acestor popoare sunt prezenți germenii înțelegerii lumii exterioare. Numai acest curent putea produce în viața spirituală calitățile care au condus omul, în final, la dominarea forțelor naturii. S-ar putea spune că aceste populații au avut grijă să perfecționeze ceea ce se poate vedea din om din exterior, nu numai în domeniul fizic, ci și intelectual, estetic, moral. Corpul fizic era din ce în ce mai mult pătruns de spirit, iar sufletul individual, care se reîncarna, găsea în general la fiecare reîncarnare condiții corporale mai favorabile nu numai din punct de vedere fizic ci și moral. Tot ce spiritualiza aparența exterioară a ființei umane și cozul său fizic se putea deci dezvolta în asemenea condiții.

Dacă ne întrebăm ce trebuia să se dezvolte la popoarele care au urmat cealaltă cale, putem spune că este vorba de desăvârșirea vieții interioare. La ele, de exemplu, se întâlnește, noțiunea de conștiință, pe care am căuta-o în zadar la popoarele al căror rol era să spiritualizeze aspectul exterior al corpului. Ea apare la popoarele din sud, care cunoșteau experiențele subtile ale sufletului și a căror viață interioară s-a îmbogățit cu astfel de noțiuni, încât s-au putut dezvolta până la acea comoară, uimitoare și în prezent, care este misterioasa știință ermetică a vechilor egipteni. Această înțelepciune atât de mult respectată de toți cei care o cunoșteau nu s-a putut dezvolta decât fiindcă viața interioară a omului a apărut la acest popor. Toate artele și toată înțelepciunea sunt născute din acest curent al omenirii. În cadrul acestui curent se acorda mai puțină importanță spiritualizării corpului fizic decât spiritualizării forțelor interioare ale sufletului și rafinării lor continue.

Priviți sculptura greacă! Pentru a reprezenta corpul fizic înnobilit, spiritualizat, artistul își alegea modelele dintre oamenii popoarelor din nord. Toate statuile lui Zeus, ale Afroditei, ale Palas Atenei aparțin, în configurația lor exterioară, tipului rasial septentrional. Iar pentru a reprezenta evoluția interioară a sufletului se simțea nevoia să se arate că în suflet se dezvoltă forțe modelatoare, în mod invizibil, și pentru aceasta se prezenta o figură ca cea a lui Hermes sau a lui Mercur. Hermes este altfel alcătuit decât ceilalți zei; el reprezintă tipul african; cu totul altfel de urechi, altfel de păr, ochi. Se știa că acest tip de om este purtător al spiritului științific, al înțelepciunii și a tot ce acționează asupra sufletului omului, de unde legătura cu rolul de mesager pentru zeii inferiori pe care îl aveau Hermes sau Mercur.

Se poate spune deci: curentul septentrional de populații realizează un om care în corporalitatea sa exterioară reprezintă spiritul ca într-o imagine; celuilalt curent de populații i-a revenit sarcina de a modela sufletul invizibil, care nu este perceptibil decât atunci când privirea se întoarce spre interior. Popoarele din nord au modelat un corp care reproduce în mod exterior imaginea divinității în om. Popoarele din sud au creat un suflet care reproduce imaginea interioară a divinității în om, care acționează în interior,

invizibilă, activă și eficace. Aceste două curente s-au dezvoltat mai întâi în mod separat, ca substanța fecundată, masculină și feminină, în plantă; apoi, după ce au atins un punct culminant, unul pe calea interiorizării, celălalt în căutarea unei expresii fizice a spiritualului, când a venit timpul potrivit cele două curente au trebuit să se fecundeze reciproc. Dacă am urmări cele două curente și în ce privește aspectul exterior, istoric, vom găsi confirmate cele spuse mai înainte.

Astfel, zeii popoarelor din sud au rămas niște divinități mai mult sau mai puțin invizibile, cu care omul se unea în forul său interior, în fața cărora se resimțea o anumită frică, dar spre care se putea privi cu încredere. Am arătat deja că aceste divinități ale lumii interioare sunt percepute după cum suntem noi înșine construiți. Dacă omul poartă în sine calități morale, acești zei apar sub forma lor adevărată și revărsă în el esența lor; ființa omenească se simte iluminată și transfigurată interior de ei. Dacă omului îi lipsește simțul moral, dacă are numai reprezentări neadevărate, urâte, imaginea acestor zei este cu totul deformată și apare sub forme înspăimântătoare, demonice, după cum și cea mai frumoasă figură poate apărea deformată și caricaturală când o contemplăm reflectată într-un glob de grădină. Întâlnind zeii care apar în viața lor interioară, oamenii puteau avea senzația că se află în prezența unor buni amici, tovarăși spirituali intimi, și să-i recunoască ca sursă interioară a vieții lor sufletești, a faptelor lor; este ceva care aparține zonei celei mai interioare a ființei lor. Ființa omenească se putea simți iluminată, întărită și transformată de aceste entități divine. Dar când se vedea deformat, el putea să se înspăimânte în fața spectacolului la care privea cu groază; aceste imagini îl puteau chinui, urmări, împinge la cele mai mari excese, căci omul se afla în fața celor mai josnice instincte ale sale. Puteți aprecia deci de ce se avea grijă ca nici un om să nu contemple acești zei fără o pregătire și de ce centrele care-i deschideau omului accesul la lumea spirituală cereau de la el o severă purificare morală, o perfecționare de sine riguroasă, o pregătire deosebit de bună; el era permanent avertizat asupra pericolelor care existau, în cazul înfruntării acestor zei, dacă avea un suflet prea slab.

Ce este deci această lume spirituală a cărei mărturie o găsim mai întâi la popoarele meridionale? Dacă am vrea să-i caracterizăm natura după stăpânitorii săi, am numi-o lumea lui Lucifer, lumea Purtătorului de lumină, deoarece este vorba de acea lume divină a cărei strălucire iluminează interior oamenii, fără să poată deveni vizibilă exterior și pe care sufletul trebuie să și-o cucerească prin propria sa perfecționare. Este într-adevăr lumea lui Lucifer, pe care curentul meridional a găsit-o pe această cale.

Cât privește celelalte popoare, am văzut că ele căutau să facă din ființa exterioară a omului, încarnată sub o formă sensibilă între nașterea și moartea sa, o imagine care să fie cât mai fidelă posibil divinității. Idealul lor nu putea fi decât de a atinge, în această privință, cea mai mare perfecțiune și de a-și consacra toate eforturile pentru a crea cel puțin o dată pe Pământ un corp fizic atât de spiritualizat, atât de perfect încât să fie capabil nu numai să încarneze o imagine a divinității, dar să și primească în sine această divinitate. Cu alte cuvinte, idealul lor era cel al unei individualități omenești suficient de perfecte, spiritualizate, înnobilate, care să facă în așa fel încât corpul său fizic, în cursul existenței pământești, să poată primi în el însuși această divinitate. Iar celui care a arătat în modul cel mai clar realitatea lumii spirituale care se află dincolo de iluziile simțurilor, lui Zarathustra [2], i-a venit pentru prima oară și ideea: trebuie creată o corporalitate exterioară printr-o forță morală, intelectuală și spirituală de așa natură încât corporalitatea rezultată să fie spiritualizată la maximum posibil. Din această cauză el și-a dat toată silința să se perfecționeze din încarnare în încarnare, încât de fiecare dată să se afle într-un corp mai înnobilat, înzestrat cu cele mai înalte calități morale, estetice și

intelectuale. Vedem cum individualitatea care a apărut pentru prima dată în vechea Persie sub numele de Zarathustra a lucrat asupra sa pentru a renaște într-un corp fizic din ce în ce mai perfecționat, încât să atingă un grad suprem de spiritualizare; acest corp nu mai este, în acest caz, numai imaginea lumii divine, ci nobilul receptacul în care coboară divinitatea, perceput până atunci numai dincolo de vălul lumii sensibile. Ceea ce Zarathustra numea lumea spiritelor solare, plasate în spatele Soarelui fizic, ceea ce el numea Ahura Mazda, spiritul ascuns al binelui, se apropia din ce în ce mai mult de Pământ, pentru a se încarna acolo într-un corp desăvârșit, spiritualizat. Zarathustra a apărut, cu ocazia uneia din încarnările sale, în corpul lui Iisus din Nazareth, iar acest corp era atât de spiritualizat și înnobilit încât el a putut primi în sine spiritul care până atunci rămânea ascuns dincolo de vălul lumii sensibile. În acest corp s-a putut revărsa această înaltă spiritualitate [3]. Corpul uman, care la popoarele aparținând curentului din nord era pregătit prin aceea că direcția privirii era îndreptată mereu spre lumea spirituală, era apt să devină purtătorul aceluia spirit care se ascunde dincolo de lumea simțurilor. Astfel fusese pregătit marele, grandiosul eveniment, prin care lumea spirituală pe care o ascunde vălul lumii sensibile și pe care nu o poate contempla ochiul fizic, ci numai privirea spirituală, s-a întrupat timp de trei ani în corpul lui Iisus din Nazareth. Astfel, principiul spiritual, principiul hristic, s-a dezvoltat timp de trei ani în corpul pregătit al lui Iisus din Nazareth.

Popoarele din nord nu aveau deci numai viziunea celor ce se ascund dincolo de lumea exterioară, ci s-a pregătit și posibilitatea ca această spiritualitate să poată să se reverse pe Pământ, pentru ca ceea ce se vedea mai înainte numai dincolo de Soare să poată umbla timp de trei ani printre oamenii Pământului. Așadar, Lucifer a pătruns în omenire prin curentul de popoare meridional, iar Hristos a pătruns prin curentul de popoare nordic, conform caracterului acestor două categorii de popoare. Iar noi trăim acum epoca în care aceste două curențe trebuie să se unească, cum o fac cele două principii, masculin și feminin, ca să se producă fecundarea. Noi trăim în epoca în care entitatea obiectivă a lui Hristos, care a pătruns din afară în corpul spiritualizat al lui Iisus din Nazareth, trebuie să fie înțeleasă ca fiind forța unui suflet care coboară din ce în ce mai adânc în el însuși, pentru a se uni cu lumea spirituală care poate fi găsită în interior, care-și are originea în lumea lui Lucifer. Fecundarea acestor două curențe se va face încetul cu încetul. Ea a început în momentul la care se face referință când ni se spune că sângele de jerfă al lui Hristos care curgea de pe cruce a fost strâns în cupa sfântă a Graalului, cum această cupă sfântă a fost adusă în Occident, venind dinspre Orientul unde oamenii se pregătiseră *să înțeleagă* venirea lui Hristos cultivând într-un anumit mod lumina lui Lucifer. Și astfel unirea acestor două curențe care există în omenire nu va înceta să progreseze. Orice ar vrea să facă oamenii prezentului se va împlini în viitor, pentru mântuirea omenirii și unirea celor două curențe în sânul culturii: Ființa sublimă a lui Hristos, care conduce evoluția lumii și a omenirii, va fi înțeleasă grație luminii pe care sufletul o primește din interior, din împărăția lui Lucifer [4].

Hristos va aduce substanța iar Lucifer forma, și prin unirea lor vor apărea impulsurile care trebuie să realizeze evoluția spirituală a omenirii și care vor aduce viitorul, pentru mântuirea și binele oamenilor.

NOTE

¹. Aici nu este vorba de perșii istorici, ci de populațiile care au trăit în cea mai veche antichitate, înainte de perioada istorică, pe teritoriul care a devenit mai târziu Persia.

2. Zarathustra de care vorbim aici nu este, desigur, personalitatea istorică pe care o cunoaștem toți (Zoroastru), ci un strămoș preistoric al acestuia. Rațiunea de a fi a acestui fenomen este că urmașii unei mari individualități continuau să poarte numele său timp de mulți ani. Acesta era cel puțin obiceiul în vremurile îndepărtate.

3. Se vede aici ce absurdă denaturare este aceea de a acuza pe autorul acestei conferințe că l-ar fi identificat pe Hristos cu Zarathustra. El nu l-a identificat pe Hristos cu Zarathustra, așa cum nu l-a identificat nici cu Buddha.

4. Experiența acumulată arată că acest pasaj va fi interpretat eronat, în sensul că eu aș considera că în sufletul uman Hristos se unește cu Lucifer. Dacă, în plus, se va subînțelege ceea ce-și reprezintă fiecare prin numele de Lucifer, această judecată greșită va reprezenta un neadevăr. Numai dacă se va face referire la forța Lucifer înțeleasă în sensul dat în aceste conferințe se va înțelege în mod corect ce am spus și nu va fi prilej pentru suspiciuni; vom evita orice neînțelegere doar dacă vom interpreta forța lui Lucifer în sensul exact în care s-a vorbit în aceste conferințe.

CONFERINȚA a VI-a

München , 28 august 1909

Am vorbit ieri despre două curențe spirituale purtate de populații diferite care au migrat din vechea Atlantidă spre est și despre cum s-au dezvoltat acestea în sensuri diferite, astfel încât s-au pregătit pentru a produce ceea ce trebuia să se întâmple în viitor. Am arătat cum la popoarele care au migrat spre sud a avut loc adâncirea spre acea lume spirituală care se află dincolo de lumea sufletului omenesc, cum în cazul celui alt curent privirea a fost orientată spre mediul înconjurător al omului, pentru a pătrunde dincolo de aparențele lumii sensibile, până la lumea spirituală pe care acestea o ascund. Am văzut cum s-au format, la populațiile din sud, acele calități care conduceau sufletul spre entitățile spirituale care aparțin principiului luciferic, iar pe de altă parte cum se apropia din ce în ce mai mult de Pământ entitatea regală, spiritual-conducătoare care se afla dincolo de lumea solară, pentru ca, în sfârșit, să apară încarnată într-un corp fizic ca o individualitatea care din încarnare în încarnare și-a spiritualizat corpul fizic atât de mult încât divinitatea să nu aibă în acesta numai o imagine, ci să se poată încarna ea însăși. Acesta a fost marele Eveniment pe care îl putem numi încarnarea lui Hristos – a spiritului solar – în corpul lui Iisus din Nazareth, care s-a dezvoltat în cadrul curentului popoarelor din nord.

Am mai atras atenția asupra faptului că în timp ce aceste două curențe avansau unul spre altul în scopul ca într-o zi să se poată fecunda reciproc a apărut în sudul Asiei, în primele timpuri care au urmat după catastrofa Atlantidei, poporul indian, care, într-un anumit sens, reprezintă sufletul omenesc ce poate privi atât spre lumea exterioară sensibilă cât și în sine însuși, pentru a găsi spiritualitatea, care simțea *a priori* identitatea spiritului din om și din lume. Dacă dorim să ne reprezentăm într-un mod și mai precis raporturile care existau atât la nivelul popoarelor cât și al inițiaților între aceste concepții și impresii diferite putem proceda după cum urmează.

Ne putem reprezenta cum contempla sufletul protoindian suprafața Pământului și cum observa munții, pădurile și covorul vegetal, animalele și lumea oamenilor etc. Acest suflet, care poseda la un nivel înalt clarvederea spirituală, percepea dincolo de toate aceste aparențe o lume spirituală ale cărei entități îi apăreau ca niște forme eterice care nu coborau până la nivelul de condensare al lumii fizice. El nu percepea în lumea exterioară numai aceste elemente densificate pe care le constituie munții, arborii, stelele, ci și eterul mai subtil, și toate aceste forme reprezentau lumea divină exterioară. Bineînțeles, nu ar trebui să ne imaginăm că substanța acestor spirite nu se compunea decât din eter; la fel cum ființa omenească posedă un corp fizic, care poartă în el principiul eteric, principiul astral și pe cel al Eului, corpul inferior cel mai dens pe care îl posedau aceste spirite nu era corpul fizic, ci corpul eteric, purtător al altor principii, de esență superioară. Iată

univesul în care sufletul vechiului indian își cufunda privirile. Dar ce resimțea el atunci? Cu ce experiență a sufletului era asociată această percepție clarvăzătoare? Vechiul indian gândea: Eu mă găsesc pe Pământ, și, în calitate de om, am evoluat în cursul a foarte lungi perioade de timp, de la primul germene omenesc de pe Vechiul Saturn până la stadiul terestru. A trebuit să cobor până la nivelul de materie fizică densă pentru a dobândi conștiința de mine însumi. Când spun aceasta, vorbesc despre ființa mea ca despre un Eu. Am fost tovarășul ființelor spirituale pe care le percep în jurul meu prin contemplarea lumii eterice și a lumilor superioare. Am ieșit din ele și am coborât, pentru a mă densifica în mod corespunzător. Tot ce este perfect în om se regăsește în aceste sfere pe care eu le contemp lu, și nu este vorba numai de perfecțiunile și calitățile pe care omul le posedă deja, dar și de cele pe care trebuie să le dobândească. Totuși, există ceva pe care nici o entitate nu o poate dobândi, dacă nu coboară până în planul fizic. În Univers există perfecțiuni infinite mai înalte decât cele ale conștiinței omenești, alte moduri de conștiință. Dar, pentru a dezvolta conștiința specială pe care o dezvoltă omul pe Pământ, o ființă trebuie să coboare pe acest Pământ și să se încorporeze de un număr de ori în materia densă.

Oricare ar fi deci perfecțiunile infinite mai înalte ale ființelor spirituale pe care eu le contemp lu, este una pe care ele nu o pot afla în sfera lor, căci dacă Pământul există este pentru ca să se poată naște în ființa omenească acea facultate care este conștiința Eului. A putea să spui despre tine însuși „eu”, așa cum o face omul, nu am întâlnit în lumile pe care eu le contemp lu. Eu însumi îmi am originea în ele; tot ce trăiește în ele trăiește și în mine, dar toate acestea sunt reunite în conștiința umană a Eului. În lumea spirituală nu s-ar putea vorbi de o conștiință omenească a Eului. Folosirea acestui cuvânt în sens uman pentru ceea ce există în aceste lumi nu are sens, nu are conținut. Pentru tot ce se află în mod spiritual în mediul ambiental nu se poate folosi decât un cuvânt care exclude Eul, astfel încât putem spune: În această lume există tot ce există în mine, dar nu-mi este îngăduit să desemnez ceea ce există în afară cu Eul meu; trebuie să folosesc în acest sens un cuvânt care exclude Eul.

Oamenii Indiei vechi desemnau ceea ce percepeau în afara lor prin *Tat*, care înseamnă „acela” în opoziție cu „eu”. Și pentru a exprima faptul că omul este de aceeași natură cu *Tat*, ca „acela”, și că el nu s-a putut dezvolta ca Eu decât coborând pe Pământ, ei spuneau: Eu sunt acest *Tat* – tu ești Acela. Ei rezumau în sensul cel mai înalt legătura lor intimă cu mediul înconjurător spiritual, cu această contemplare clarvăzătoare a Universului, prin cuvintele: Acesta există, dar acest univers exterior ești tu însuși.

Or, ei știau, în același timp, că această calitate exterioară pe care o desemnau prin *Tat* poate fi găsită, de asemenea, coborând în adâncurile sufletului individual, apărând așadar când din afară, când din interior. Dacă mă cufund în sufletul meu, regăsesc acolo aceeași substanță spirituală originară ca cea pe care în afară eu o numesc *Tat*. Dar atunci, pentru a intra într-un raport corect cu spiritul care trăiește astfel în mine, ca fundament al meu, învăluit prin viața fizică a sufletului, eu trebuie să mă exprim altfel și în loc de a spune: Acesta ești tu însuși, voi afirma: Eu sunt *Brahman*, eu sunt Totul. Aceste două expresii luate împreună, „eu sunt Acesta” și „eu sunt Totul”, înseamnă în fond: Dacă contemp lu lumea exterioară, *Tat*, eu găsesc o lume spirituală; dacă mă cufund în sufletul meu, găsesc o lume spirituală, și cele două sunt același lucru. Aceasta a fost nuanța sentimentului fundamental în timpul primei epoci a culturii postatlanteene. Cele două lumi spirituale au fost resimțite în mod unitar.

Acesta a fost unul din polii concepțiilor spirituale. Celălalt pol a fost dezvoltat în alt loc. În India antică s-a format sentimentul de unitate între viața exterioară și viața interioară; se poate presupune că cealaltă extremă va consta în a întoarce privirea spre exterior, a nu te ocupa decât de lumea spirituală care se arată dincolo de vălul aparențelor sensibile. Aceasta a fost într-adevăr atitudinea unui alt popor, care vede lumea spirituală exterioară, dar, prin predispozițiile sale, el nu poate înțelege *a priori* că această lume este aceeași cu cea interioară. Nu este deci de mirare că la acest popor apar concepții religioase și sisteme filosofice care se adresează spiritelor și zeilor aflați dincolo de lumea sensibilă, că se dau pentru aceste entități divin-spirituale aflate dincolo de lumea sensibilă denumiri mitice sau de alt fel, că în centrele de Misterii corespunzătoare discipolii sunt introduși în acea lume spirituală aflată dincolo de lumea sensibilă. Nu este de mirare că alături de aceste Misterii și de acești zei populari există concomitent Misterii care conduc oamenii prin viața sufletească interioară, pe calea care duce la fundamentele însele ale acestei vieți. Există, în adevăr, în timpul erei postatlanteene, un ținut cultural în care cele două tipuri de Misterii coexistă efectiv unul alături de altul, unde se dezvoltă, pe de o parte, așa-numitele Misterii apolinice, iar pe de altă parte cultul și Misteriile dionysiace. Această dualitate se găsește în Grecia antică.

Prima cale era propovăduită atât poporului cât și inițiaților, și conducea la ființele lumii spirituale care se află dincolo de simțuri, într-un cuvânt, dincolo de Soare. În măsura în care grecul le cunoaște, el le desemnează cu numele de ființe apolinice. Apollo, zeul solar, era reprezentantul ființelor spirituale divine care se ascundeau dincolo de aparențele exterioare. Un altfel de Misteriu arată calea care trece prin viața interioară, în drumul spre fundamentele acestei vieți spirituale despre care am spus ieri că ființa omenească nu le putea atinge fără o pregătire riguroasă și maturitatea necesară. Ca urmare, ele erau mai protejate împotriva lipsei de maturitate decât cele apolinice. Acestea se ofereau unor cercuri populare largi, în timp ce zeii care pot fi găsiți pe calea interioară erau rezervați pentru cei care puteau deveni maturi prin dezvoltarea lor morală și intelectuală. Acest al doilea tip de Misterii era cunoscut sub numele de Misterii dionysiace, iar entitatea centrală este Dionysos. Nu este deci de mirare faptul că în Dionysos, spiritul central al acestui grup de divinități, poate fi găsită o entitate apropiată de sufletul omenesc, foarte asemănătoare unui om, dar un om care nu urcă până în planul fizic și care era găsit numai când cobora din lumea fizică la fundamentele vieții sufletești. Acesta este motivul profund al diviziunii vieții spirituale la greci în apolinică și dionysiacă. În ultimul timp s-a manifestat o intuire a faptului că în Grecia ar fi avut loc o asemenea diviziune a vieții spirituale. În anturajul lui Richard Wagner s-a bănuț că ar exista așa ceva, deși nu s-a realizat o conștientizare a motivelor spirituale ale dihotomiei. Friedrich Nietzsche și-a fundamentat prima sa lucrare, uimitoare, genială, *Nașterea tragediei*, pe această distincție dintre apolinic și dionysiac la greci. Acestea au fost presentimente despre ceea ce poate fi cunoscut prin investigarea spirituală. În multe locuri se înțelege astăzi că numai o asemenea aprofundare va putea da răspuns la astfel de probleme. Din toate părțile urcă acest presentiment că numai aici se află răspunsul pe care îl așteaptă oamenii.

Să ne întoarcem privirile spre curentul de evoluție. Am văzut deja că numai grupul cel mai avansat al curentului septentrional, civilizația Persiei antice, pe vremea primului Zoroastru, putea apărea ca fiind mediul ideal al creării unui corp în care să se poată încarna ființa care se apropia din afară de Pământ și de omenire. Zoroastru însuși și-a asumat această sarcină de a pregăti din încarnare în încarnare un corp atât de spiritualizat încât să poată primi mai târziu sublimul spirit solar în plenitudinea sa, sub forma lui

Hristos. Zoroastru revine în lume ca Iisus din Nazareth, obținând în cursul încarnărilor sale succesive maturitatea necesară pentru a fi timp de trei ani purtător al spiritului solar.

Așadar, ce raport există între Apolo și Hristos? Aceasta este o chestiune care vă preocupă fără îndoială. Când vechii greci pronunțau numele lui Apolo, ei înțelegeau că se vorbește într-adevăr de această sferă spirituală care se află dincolo de Soare. Poți face o anumită diferențiere în modul de a concepe o entitate sau lucru, dacă ai această capacitate. Cel care și-a dezvoltat o viață interioară mai bogată este capabil să vadă mai bine lucrurile decât alții, așa că trebuie să spunem că atunci când un grec pronunța numele lui Apolo el se referea la entitatea care avea să se manifeste mai târziu ca Hristos, dar nu o resimțea decât în mod voalat ca Apolo. Apolo este ca un veșmânt a lui Hristos, iar forma sa exterioară se aseamănă cu o ființă care este acoperită cu acesta când spunem Apolo și Hristos. Au trebuit să cadă unul după altul vălurile de pe cel care era perceput ca Apolo, pentru ca Hristos să devină vizibil și inteligibil pentru oameni. Apolo este, așadar, o aluzie la Hristos, dar nu este Hristos.

Care este oare particularitatea lui Hristos pentru ciclul nostru de evoluție? Dacă ne-am reprezenta toate aceste ființe divin-spirituale, entități ale spiritului pe care vechile popoare le-au considerat ca fiind zeii de sus, care se află dincolo de lumea sensibilă, pe care oamenii îi priveau ca fiind stăpânii care conduc Universul, ar trebui să spunem că particularitatea lor este aceea că ei nu coboară până în lumea fizică; îi poate contempla numai conștiința clarvăzătoare care se ridică deasupra planului fizic, la vederea etericului. Astfel au devenit vizibili Zeus, Apolo, Marte, Wotan, Odin, Thor etc., care sunt realități. Dar am mai putea spune și că aceste entități spirituale nu aveau capacitatea să coboare până în planul fizic, ele puteau cel mult să se manifeste temporar sub o formă fizică, așa cum relatează miturile care vorbesc despre apariții de scurtă durată ale lui Zeus, sau ale altor zei, care coborau din Olimp sub o formă omenească sau sub o altă formă pentru a realiza o acțiune printre oameni. Nu putem vorbi de o încarnare fizică durabilă a acestor entități care se află dincolo de lumea sensibilă. Se poate deci spune că Apolo este o ființă care nu poate să se încarneze într-un corp fizic.

Pentru aceasta era nevoie de mai multă forță decât avea Apolo; era necesară forța lui Hristos. Hristos are proprietățile tuturor celorlalte entități din lumea exterioară, toate proprietățile perceptibile pentru conștiința clarvăzătoare, dar El are, de asemenea, proprietatea de a străbate frontiera care separă lumea divină de cea a oamenilor și poate să se încarneze într-un corp omenesc, pregătit în acest scop pe Pământ. Numai Hristos posedă acest dar în lumea divin-spirituală. Așadar, *o singură ființă*, spun bine, *o singură ființă* dintre entitățile lumii spirituale a putut coborî până la acel punct la care să-și stabilească lăcașul într-un corp uman în cadrul lumii sensibile și să trăiască ca om printre ceilalți oameni. Acesta este marele, imensul Eveniment al încarnării lui Hristos; în această lumină trebuie să-l înțelegem. Numai o conștiință clarvăzătoare poate descoperi zeii și spiritele deasupra lumii fizice; Hristos este găsit în cadrul lumii fizice, deși este de aceeași natură, aceeași esență ca aceste ființe divine. În lumea exterioară nu se pot afla decât ceilalți zei. El este singurul care trăiește în interiorul ființei umane, care părăsește lumile spirituale exterioare pentru a pătrunde în sufletul omenesc. Este vorba de un eveniment de o extremă importanță pentru evoluția lumii și a omenirii. Înainte, pentru a căuta un zeu interior, trebuia coborât până la zeii subterani ascunși dincolo de vălul sufletului. Hristos este un zeu care poate fi găsit în exterior și în interior. Acesta este elementul esențial care a apărut în epoca a patra postatlanteană, după cea a Indiei, a Persiei și a Egiptului. Ceea ce a fost gândit în vechea Indie mai mult în abstract, unitatea lumii spiritual-divine, unitatea lui *Tat* și a lui *Brahman*, care se răspândește din două

laturi ale sufletului, a devenit o realitate vie prin Evenimentul hristic. Mai înainte se putea spune că divinul care se găsește pe calea care duce în exterior și cel care se găsește pe calea care duce în interior nu sunt unul și același lucru. Acum, se putea spune: Omul trebuie doar să coboare în el însuși. Dacă participi la întruparea lui Hristos, găsești în tine o entitate care este în același timp Apolo și Dionysos într-o *singură* ființă.

Atunci apare o altă întrebare. Am văzut că pentru om ființele spirituale ale lumii exterioare sunt reprezentate de Hristos, cea mai puternică entitate care, ca ființă exterioară, devine totodată a ființă interioară. Cum stau lucrurile cu celelalte entități pe care le-am numit ființe luciferice? S-ar putea oare spune că una din aceste ființe luciferice, un oarecare Dionysos, entitate luciferică, s-a încarnat într-o ființă omenească? Nu, un asemenea lucru nu se poate spune. Aceasta este experiența evoluției spirituale, faptul că nu se poate spune același lucru despre această lume. Noi atingem acum un punct crucial al întregii evoluții a omului și Universului. Dacă ne-am întoarce în epoci foarte vechi ale evoluției omului și a Cosmosului, am afla că sufletul privește spre exterior și vede lumea divin-spirituală în universul exterior, că el privește spre interior și descoperă acolo lumea spirituală, sau, pentru a folosi expresiile grecilor, că descoperă în afară universul apolinic și în el însuși universul dionysiac. Dar treptat, o dată cu desfășurarea evoluției, lucrurile se schimbă: în timpurile vechi, când cea mai mare parte a omenirii era clarvăzătoare, lucrurile se prezentau așa cum vi le-am descris. Se percepeau în mod exterior divinitățile de sus și în mod interior divinitățile de jos, și aceste două căi se deschideau spre lumea spirituală. Dacă vorbim despre epoci mai târzii, descoperim o omenire ale cărei facultăți clarvăzătoare au slăbit, care a pierdut din ce în ce mai mult vechea clarvedere primitivă, obscură, crepusculară. Dar să ne referim la un timp în care numai un mic număr de oameni avea o clarvedere naturală. Acești oameni – nu este nevoie să ne întoarcem în urmă foarte departe, îi găsim și în epoca caldeano-egipteană – vedeau încă zeii de sus, când traversau vâlul aparențelor exterioare, sau zeii de jos, când coborau în adâncurile sufletului lor. Cei care erau la un nivel mai înalt de inițiere aveau impresii mai clare și mai puternice. Au existat mereu inițiați care percepeau în mod plenar unitatea celor două universuri, dar aceștia erau cei mai avansați dintre oameni.

Existau, așadar, pe Pământ – cu mai multe secole înaintea încarnării lui Hristos – anumiți oameni care conservaseră vechea clarvedere și inițiați care aveau acces la una sau la cealaltă cale de investigare spirituală. A venit însă o epocă în care ceea ce putem numi lumea divinităților inferioare s-a retras din ce în ce mai mult din viața oamenilor, și când chiar inițiații mai avansați aveau greutăți în a le atinge; dar divinitățile superioare de dincolo de lumea sensibilă exterioară erau relativ ușor accesibile la un nivel redus de inițiere. Inițiații civilizației iudeo-ebraice puteau, chiar dacă nu se aflau la un nivel deosebit de ridicat de inițiere, să facă experiența de a privi în lume unde, în ciuda clarvederii lor limitate, vedeau universul lui Iahve, care nu era numai o idee, o reprezentare, ci o realitate eterică pentru privirea clarvăzătoare, care le vorbea ca o ființă omenească. În timp ce pentru popor Iahve era doar o ființă despre care se spunea că există, pentru inițiați el corespundea unei realități. Dimpotrivă, unui inițiat al vechiului popor evreu i-ar fi fost mai greu să se cufunde în el însuși pentru a găsi acolo domeniul divinităților inferioare. El ar fi trebuit să recunoască că nu pătrunde până la bază, că găsește acolo doar viața sufletului său, că nu poate trece prin crusta densă a vieții sale sufletești pentru a ajunge la nivelul divinităților de jos; acestea se retrăseseră într-un întuneric necunoscut. Era pe vremea coborârii lui Hristos pe Pământ, iar spiritele luciferice se retrăseseră în mare măsură în umbră. Iar în omenirea exterioară nu puteai auzi decât că există centre de Misterii și că numai cei care erau inițiați în acestea puteau dobândi facultatea de a mobiliza forțele vieții lor sufletești pentru a ajunge la lumea

dionysiacă. Se presimțea în mod vag ceea ce puteau cerceta oamenii în adâncile enigme ale Misteriilor. Dar acesta era un lucru despre care nu se vorbea decât aluziv și despre care numai foarte puțini aveau o reprezentare clară în epoca în care Hristos era așteptat. Mult mai precise erau reprezentările despre divinitățile exterioare. Mulți oameni mai aveau încă trăirea vie a zeilor exteriori.

Omenirea și-a continuat evoluția. Care este rezultatul acestei evoluții? Va exista o istorie a omenirii exterioare, căreia în viitor îi va fi integrată și o istorie a Misteriilor. Omenirea exterioară va transforma viața sa spirituală, Hristos va pătrunde din ce în ce mai mult în ea. Dar și în Misterii va fi recunoscută natura și esența lui Hristos, pe care abia am început a o conștientiza. Sufletul omenesc va înțelege din ce în ce mai intim zeul pe care privirea îl putea cuprinde în epoca lui Zoroastru, când el se întorcea spre Soare și devenea clarvăzător. Acest zeu care cobora spre Pământ, care era regentul lumii exterioare, va deveni din ce în ce mai interior. Hristos pășește astfel prin lume, și, după ce a fost un zeu cosmic coborât pe Pământ, devine din ce în ce mai mult un zeu mistic pe care omul îl va putea viețui într-o zi în interiorul sufletului său. Iată de ce, în epoca coborârii lui Hristos, se putea realiza ceea ce au descris mai târziu discipolii săi zicând: Noi înșine am pus mâinile noastre pe rănilor Sale, noi înșine am auzit vocea Sa pe munte. Ei se puteau referi la un fapt exterior; elementul esențial era prezența exterioară a lui Hristos. Atunci El nu ar fi putut fi viețuit în mod mistic, interior; nu ar fi putut fi sesizată natura sa dionysiacă. El trebuia să fie perceput mai întâi ca Hristos exterior.

Dar progresul în conștientizarea lui Hristos de către oameni constă în aceea că el coboară din ce în ce mai adânc în suflet, că ei îl vor putea vedea din ce în ce mai interior, că-și vor putea viețui trăirile sufletești proprii în mod interior, mistic, și că vor cunoaște din ce în ce mai mult Hristosul exterior, Hristosul din interior al propriului suflet, Hristosul mistic. Vedeți cum, în așa-numitul misticism care apare în primele secole ale erei creștine la Dionisie Areopagitul care a fost prieten și discipol al Sfântului Pavel, Hristos este recunoscut mai întâi prin facultăți oculte exterioare. Toate descrierile acestei prime școli oculte sunt de așa natură, încât Hristos este prezentat mai ales prin acele caracteristici pe care le desfășoară în lumile exterioare și care pot fi aflate prin clarvedere instinctivă dirijată spre exterior. Să înaintăm câteva secole și să vedem ce s-a întâmplat în trăirile interioare adânci ale unui Maister Eckart, ale unui Johannes Tauler și ale celor care i-au urmat, până la misticii moderni. Sunt oameni care privesc spre viața lor interioară. Așa cum în timpurile vechi se privea spre interior pentru a vedea dincolo de el și pentru a ajunge la Dionysos, misticii moderni pătrund în sufletul lor și pot spune, ca Maister Eckart: Hristosul istoric este, desigur, un fapt, viața Sa se înscrie în istorie; dar există posibilitatea să cobori în tine însuși și să-l găsești acolo pe Hristosul mistic. Astfel, în evoluția sa, sufletul omenesc ajunge să găsească pe Hristos nu numai în lumea exterioară, ci să afle natura dionysiacă a lui Hristos, Hristosul mistic. Mai întâi a existat Hristosul istoric, apoi prin acțiunea acestuia s-au produs astfel de efecte asupra sufletului omenesc încât a devenit posibilă existența unui Hristos mistic. Astfel putem vorbi și în epoca modernă de o experiență interioară, mistică a lui Hristos; dar problema trebuie înțeleasă în sensul că înaintea intrării Sale în lumea pământească El a fost mai întâi un Hristos cosmic. Dacă odinioară coborai în profunzimile vieții sufletești, nu găseai acolo pe Hristos, ci pe Dionysos. Astăzi, dacă te-ai dezvoltat în mod corespunzător, găsești o entitate – Hristos. Hristos, din divinitate exterioară a sufletului a devenit o divinitate interioară a sufletului, care va pune stăpânire pe sufletul omenesc, pe măsură ce se va apropia din ce în ce mai mult de El prin trăirile sale sufletești.

Acesta este un exemplu despre felul cum se răstoarnă acțiunea principiilor care evoluează în lume. Când omul actual spune că există un Hristos mistic în interiorul său nu ar trebui să uite că în lume totul a evoluat, și că conștiința mistică nu este aceeași în toate timpurile, ci este rezultatul unei evoluții. Când vechii Rishi ai Indiei își ridicau privirea spre lumile spirituale și vorbeau de Vishva-Karman ei se refereau la aceeași ființă cosmică pe care Zoroastru o va numi Ahura Mazda. Aceasta era entitatea Hristos, cel care, în zilele noastre, poate fi găsit în sufletul omenesc. Acesta este rezultatul acțiunii lui Hristos însuși pe Pământ; Hristosul cosmic, astronomic, devine Hristosul mistic; divinitatea exterioară s-a interiorizat, încetul cu încetul.

Dar, pentru că tot ce se întâmplă în lumea fizică exterioară este un efect al spiritualității, această hristificare a sufletului își manifestă, de asemenea, efectele sale asupra altui aspect al vieții. Acest efect se va arăta, la început, doar în Misterii și el s-a realizat deja în parte de la întemeierea Școlilor occidentale ale Rosacrucii. Când sufletul urma calea vechilor Misterii și cobora în el însuși pentru a găsi zeii inferiori, el îl întâlnea acolo pe Dionysos, care nu este decât un alt nume pentru vasta lume a divinităților luciferice. Dar în epoca în care Hristos s-a apropiat de Pământ în gloria sa, chiar conștiința clarvăzătoare, dacă nu a atins cele mai înalte grade, a dispărut în întuneric. A dispărut ființa luciferică. Numai inițiații cei mai avansați aveau acces la lumea luciferică, celorlalți oameni trebuia să li se spună: Dacă veți coboră fără purificare și nepregătiți, aceste ființe luciferice vă vor apărea sub aspectul deformat de demoni, care v-ar antrena spre toate relele. De aici vin descrierile înspăimântătoare ale acestor lumi subterane și frica pe care o inspira într-o anumită epocă chiar numele lui Lucifer. Și întrucât oamenii care nu progresează o dată cu evoluția resimt în mod puternic moștenirea trecutului, această frică față de numele lui Lucifer trăiește încă în suflete. În realitate, lumea lui Lucifer reîncepe a se manifesta; ea apare mai întâi oamenilor clarvăzători, după ce principiul hristic a hristificat un anumit timp forțele sufletului. Când Hristos a acționat suficient în suflet, substanța sa pătrunde în acesta și îi conferă, prin hristificarea sa, maturitatea necesară pentru a avea din nou acces la împărăția entităților luciferice. Primii oameni care au făcut această experiență au fost inițiații rosicrucieni, care s-au străduit să înțeleagă și să-l contemple pe Hristos, acesta pătrunzând în sufletul lor în calitate de Hristos mistic, și să-l simtă trăind în ei; viața lor interioară se întărește prin existența lui Hristos în interiorul lor, care devine o forță și o armă împotriva tuturor ispitirilor. Substanța lui Hristos devine în ei o lumină nouă, o lumină astrală interioară. Trăirea istorică a lui Hristos străluminează trăirile sufletului nostru, în așa fel încât ne permite să regăsim accesul la împărăria lui Lucifer. La început, inițiații rosicrucieni erau singurii capabili de aceasta, dar încetul cu încetul ei vor răspândi în lume ceea ce pot percepe din principiul luciferic, anunțând marea unire spirituală care constă în a-l înțelege pe Hristos, a cărui substanță s-a revărsat în sufletul omenesc, cu ajutorul acelor facultăți spirituale care se dezvoltă în spiritul fiecărui om prin infiltrarea într-un mod cu totul nou a principiului luciferic.

Munca de pregătire spirituală a unui inițiat rosicrucian consta în a-și concentra toate sentimentele, senzațiile și gândurile sale asupra figurii centrale a lui Hristos, această figură grandioasă pe care ne-o zugrăvește Sfântul Ioan în Evanghelia sa, și astfel să se înobileze și să se purifice. Căci într-adevăr totul se schimbă în sufletul care privește cu venerație la această figură descrisă de Evanghelia lui Ioan. Când preluăm în noi ceea ce radiază din ea, sufletul ni se impregnează cu Hristos, și Hristos mistic prinde viață în noi. Dacă însuflețim și mai mult aceste forțe prin studiul altor documente creștine, sufletul nostru este din ce în ce mai pătruns de substanța spirituală a lui Hristos, el se purifică și se ridică încetul cu încetul spre lumile superioare. Prin aceasta este clarificată și

purificată mai ales dispoziția noastră sufletească. Învățăm să-l resimțim pe Hristos, fie în maniera universală a unui Maister Eckart și Tauler, fie în mod delicat, ca Suso și alții; te simți unit cu ceea ce s-a revărsat din marile lumi cerești prin încarnarea lui Hristos pe Pământ. Astfel inițiatul rosicrucian se pregătește să pătrundă prin clarvedere în acele lumi pe care vechile timpuri le-au numit dionysiace, iar epoca modernă luciferice.

Ce efect au aceste pătrunderi în lumile luciferice asupra unui inițiat rosicrucian actual? Dacă sufletul se încălzește și se umple de entuziasm pentru divin atunci când este hristificat, celelalte facultăți spirituale ale noastre, cele prin care sesizăm și înțelegem lumea, sunt luminate, străbătute și întărite de acțiunea principiului luciferic. În acest fel se ridică inițiatul rosicrucian spre acest principiu și, făcând aceasta, inițierea îi ascute și desăvârșește facultățile spirituale; astfel, el nu numai că-l simte pe Hristos în mod mistic în el, ci îl poate și descrie, poate relata cum este El, îl poate cuprinde în imagini-gânduri, în imagini spirituale; el nu-l simte și trăiește în mod obscur, ci îl vede în mod concret, sub o formă comparabilă cu cele din lumea exterioară sensibilă. A-l viețui pe Hristos ca substanță sufletească este posibil prin aceea că omul își îndreaptă privirea spre figura sa așa cum ne apare din Evanghelii. Dar a-l descrie, a-l înțelege în aceeași manieră în care se înțeleg fenomenele și percepțiile lumii sensibile, și a-i sesiza măreția și importanța universală, a-l percepe ca o cauză pentru tot ce se întâmplă în lume este posibil numai când inițiatul creștin-mistic ajunge la cunoașterea domeniului luciferic. Așadar, în rosicrucianism, Lucifer ne conferă facultatea de a-l descrie și înțelege pe Hristos [1].

Timp de secole nu s-a făcut altceva decât să se răspândească Evangheliile, să se reproducă Cuvântul care emană din ele, să se lase inimile să se încălzească la învățătura Evangheliilor și să se înflăcăreze sufletele cu căldura și entuziasmul pe care le emană Evangheliile. Dar astăzi ne aflăm înaintea unei evoluții în care nu mai poate fi suficientă obținerea tradițională a învățăturilor Evangheliilor; oamenii vor „altceva”. Cei care nu doresc acest altceva vor purta karma opunerii la introducerea principiului luciferic în interpretarea Evangheliilor. Multe spirite ar putea spune: Ca buni creștini, este suficient să acceptăm Evangheliile; prin ele vorbește Hristos, chiar dacă ne-au fost transmise sub forma pe care le-a dat-o în cursul secolelor religia tradițională. Astfel de oameni pot crede că sunt buni creștini dacă vor repeta fără încetare: Rămâneți departe de noi, voi, cu cunoașterea voastră spirituală, noi îl avem pe Hristos din Evanghelii și nu vrem să știm nimic altceva. Degeaba vor repeta aceasta, imaginându-și că sunt buni creștini; în realitate ei sunt inamicii lui Hristos, căci, din egosim, se declară satisfăcuți de tot ce le oferă interpretarea tradițională a Evangheliilor și vor să suprimă ceea ce va aduce în viitor creștinismul. Cei care se cred astăzi buni creștini sunt adesea cei mai mari exterminatori ai adevăratului creștinism. Astăzi înțeleg evoluția creștinismului numai cei care gândesc și se exprimă de o cu totul altă manieră: Nu vrem să fim egoiști și să spunem că Evangheliile ne sunt suficiente, că nu vrem să aflăm nimic din considerațiile voastre abstracte, căci ceea ce ne aduce știința spiritului nu este un lucru abstract.

Adevărații creștini sunt cei care știu că omenirea actuală are nevoie de cu totul altceva decât creștinismul egoiștilor și care sunt conștienți că lumea nu mai poate trăi din vechea tradiție a Evangheliilor; dar este necesar ca lumina lui Lucifer să se proiecteze asupra acestor Evanghelii. Oamenii percep învățăturile care răzbesc din centrele de inițiere ale rosicrucienilor, unde facultățile spirituale au fost ascuțite, prin principiul luciferic, pentru a pătrunde din ce în ce mai adânc în mesajul evanghelic. Acești inițiați au înțeles că Evangheliile au o profuzime infinită, astfel încât nimeni nu poate crede că le epuizează conținutul. Astăzi a sosit timpul când rosicrucienii trebuie să lase ca învățătura lor să se răspândească în lume, unde Misteriile sunt chemate să aplice Evangheliilor forța lor

spirituală obținută din lumea luciferică. Aceasta este cunoașterea occidentală a spiritului, care constă în a cultiva învățătura care poate fi scoasă din această lume pentru a lumina Evangheliile. Știința spiritului trebuie să devină un instrument pentru interpretarea Evangheliilor, cărora li se revelează grandoarea și puterea. Introducerea în mesaje de bucurie ale esenței creștine care parcurge Universul, inițierea în aceasta, ca și proiectarea asupra Evangheliilor a luminii pe care rosicrucianismul a obținut-o din împărăția lui Lucifer ține de lucrarea științei spiritului.

Astfel, Hristos, care din divinitate exterioară a devenit Hristos mistic, a reintrodus sufletul omenesc, prin înnobilarea pe care i-o datorăm, în acel domeniu care a trebuit să rămână închis pentru un timp și care într-o etapă veche a fost numit dionysiac. Omenirea o va cuceri din nou în cursul timpurilor care se deschid înaintea ei. Înțelegerea lui Hristos prin facultățile spirituale dezvoltate și iluminate de forțele lui Lucifer, acesta este miezul, esența curentului spiritual care trebuie să se infiltreze în Occident. Și aceasta este, cu privire la viitor, misiunea rosicrucianismului.

Ce se întâmplă, de fapt, în evoluția noastră? Hristos și Lucifer, unul ca Dumnezeu cosmic, celălalt ca divinitate interioară a omului, au mers alături în timpuri vechi, primul putea fi găsit în regiunile superioare, celălalt în regiunile inferioare. Apoi lumea a progresat și un timp s-a știut că departe de Pământ există Dionysos și Lucifer; în schimb, s-a avut trăirea că Hristosul cosmic pătrunde tot mai mult în Pământ, tot mai mult în suflet, că acum Lucifer devine din nou vizibil, recognoscibil. Astfel se pot rezuma căile urmate de aceste două entități divine. Ele se apropie amândouă de Pământ, din două părți diferite; Lucifer devine invizibil când calea lui se încrucișează cu cea a lui Hristos, căci lumina sa este eclipsată de lumina lui Hristos. La început, Hristos era considerat ființă cosmică, iar Lucifer ființă intraumană. Ei își încrucișează drumurile. Apoi Hristos intră în sufletul omenesc, se transpune în spirit planetar al Pământului, iar pentru oameni devine tot mai mult Hristosul mistic; trăirile interioare îl adâncesc și îl fac cunoscut. Sufletul devine astfel din ce în ce mai apt să vadă din nou cealaltă entitate care a făcut drumul invers de la ființa interioară spre lumea exterioară. Lucifer devine dintr-o divinitate interioară și pur terestră o divinitate cosmică. El va străluci mai puternic în lumea pe care o vedem dincolo de aparențele sensibile. Cunoașterea omenească suferă o răsturnare. Dacă omenirea l-a perceput altădată pe Lucifer dincolo de vălul lumii interioare și pe Hristos așa cum îl vedea Zoroastru, dincolo de lumea sensibilă exterioară, ea îl va cunoaște în viitor pe Hristos prin afundarea și interiorizarea în ființa proprie, iar Lucifer va fi aflat privind în afară, în regiunile cosmice.

S-a produs deci o răsturnare totală în condițiile de acces la cunoaștere în cursul evoluției omenești: dintr-un zeu cosmic, Hristos a devenit un Dumnezeu terestru, care în viitor va fi sufletul Pământului; dintr-un zeu terestru, Lucifer a devenit un zeu cosmic, și dacă omul va dori în viitor să urce din nou în lumea spirituală exterioară ascunsă în spatele vălului lumii sensibile, dacă el nu vrea să rămână la aparențele groșiere ale materiei, trebuie să atingă realitățile spirituale prin expresia lor sensibilă, să se lase purtat spre lumină de Purtătorul de lumină. Iar facultatea care-i este necesară pentru a ajunge acolo nu poate înflori decât dacă și-o făurește din forțele care se revărsă din domeniul lui Lucifer. Omenirea s-ar cufunda în materialism, necrezând decât în existența lumii materiale exterioare, dacă nu s-ar ridica la inspirație grație principiului luciferic. În timp ce principiul hristic are ca vocație să fortifice ființa noastră interioară, principiul luciferic are ca vocație dezvoltarea facultăților noastre de cunoaștere, pentru a pătrunde Universul în plenitudinea sa. Lucifer consolidează în noi puterea de a înțelege și a cunoaște lumea; Hristos ne face din ce în ce mai puternici în interior.

NOTE

1. Doar reaua-credință sau neînțelegerea pot denatura cele prezentate datorită sensului curent dat termenului Lucifer (Purtător de lumină). Oricine înțelege ce vrem să spunem aici prin Lucifer.

CONFERINȚA a VII-a

München , 29 august 1909

Din ultimele două conferințe veți fi înțeles că în evoluția omenirii există anumite evenimente care nu sunt luate în seamă în viața exterioară, iar prin aceasta multe lucruri din ce se întâmplă în fundamentele spirituale ale acestei evoluții sunt greșit înțelese. Concluziile conferinței de ieri v-au permis să vedeți că viețuirea mistică a lui Hristos, viețuire pe care omul o poate realiza când coboară în trăirile sufletului său cu ceea ce am numit substanța lui Hristos n-a existat întotdeauna, ea s-a dezvoltat în timp; faptul istoric al încarnării lui Hristos a fost o premisă necesară pentru prezența Hristosului mistic în suflet, astfel încât nu se poate spune că trăirea Hristosului mistic ar fi fost posibilă oricând pentru sufletele omenești, chiar și în perioada precreștină. Un Meister Eckart sau alte personalități comparabile, cu trăirile lor interioare, nu sunt posibile decât în era creștină, nu mai înainte. O gândire abstractă nu va recunoaște acest lucru; este ceea ce va apărea în cazul unei gândiri concrete, realist-spirituale. Chiar și lucrurile pe care le-am spus despre denumirile entităților luciferice și despre ființa lui Hristos sunt de înțeles numai dacă se admite că în întreaga organizare omenească a avut loc, în cursul mileniilor care au precedat și a secolelor care au urmat după încarnarea lui Hristos, o transformare imperceptibilă pentru simțuri și rațiunea exterioară, dar nu mai puțin radicală. Oamenii s-au transformat în mod esențial după marea catastrofă atlanteană. Or, dacă în trăirile din ciclul actual al omenirii experiența de viață exterioară este legată de faptul că omul, atunci când intră într-o încarnare, percepe lumea prin instrumentele care-i stau la dispoziție în cele trei învelișuri ale sale (corpurile fizic, eteric și astral), modul de a înțelege lumea în diferite epoci succesive depinde de schimbările pe care le suferă organizarea acestor învelișuri. Nu există un mod de a vedea care să fie absolut același pentru toate epocile. Oamenii nu pot vedea Universul decât conform cu propria lor organizare.

Să ne reprezentăm acum cea mai radicală transformare care a avut loc în natura omenească începând de la catastrofa atlanteană, de-a lungul marilor culturi ale Indiei antice, ale Persiei antice, ale Caldeei și Egiptului, ale Greciei și Romei, până în epoca noastră. Înaintea catastrofei atlanteene, relațiile dintre diferitele mădulare ale ființei umane erau diferite față de epocile ulterioare: coacționarea corpului fizic cu cel eteric s-a modificat. De exemplu, corpul eteric al capului era mai dezvoltat decât capul fizic și avea legături mai puțin strânse cu capul. Evoluția se exprimă în faptul că legăturile dintre acestea devin mai intense și că cele două corpuri sunt din ce în ce mai asemănătoare. Or, toate forțele care organizează corpul fizic, care îl compun și îi armonizează părțile, se află în corpul eteric. Se poate deci spune că, în ceea ce privește omenirea atlanteană, forțele care construiau corpul fizic acționau asupra lui din exterior, deoarece corpul eteric era în afara corpului, mai ales în ceea ce privește capul. Mai târziu, aceste forțe s-au integrat corpului fizic, și ele îl animă și stimulează acum mai ales din interior. Dar toate acestea au trebuit să fie pregătite printr-o lentă glisare a corpului eteric în corpul fizic. Dacă vrem să înțelegem vechea cultură indiană, trebuie să ne fie clar că lucrurile se prezentau acolo cu totul altfel decât mai târziu, chiar în timpurile caldeano-egiptene. În

cazul oamenilor epocii greco-latine se atinsese deja o pătrundere completă a corpului fizic de către corpul eteric, astfel încât pentru conștiința clarvăzătoare organizarea corpului eteric al omului nu depășea limitele corpului fizic.

Nu aceasta era situația în cazul oamenilor Indiei antice. În acel timp, conștiința clarvăzătoare ar fi arătat cum corpul eteric – mai ales la nivelul capului – depășea corpul fizic. Din această cauză vechiul popor indian vedea lumea în cu totul alt mod decât poporul egiptean. Omul greco-latin avea în esență același mod de a vedea ca și noi, percepea lumea, prin aparențele sensibile, sub formă de culori, sunete, forme etc. Dar pentru spiritul Indiei antice toată această lume era saturată de un fel de abur eteric care se ridica din toate lucrurile, ca și când ele ar fi ars și niște vapori subtili s-ar fi degajat din orice formă. Se vedea un element eteric care acoperea orice lucru, ca o rouă subtilă sau ca o ușoară promoroacă. În timp ce atunci acest lucru se vedea în mod natural, în zilele noastre sufletul omenesc nu ar putea obține o astfel de vedere decât prin exercițiile recomandate de știința spiritului.

Ceea ce caracterizează sensul evoluției de-a lungul diferitor epoci culturale este faptul că corpul eteric pătrunde din ce în ce mai profund în corpul fizic. Astfel s-a transformat percepția omenească, deoarece aceasta depinde de organizarea corpului eteric. Și acest aspect, la rândul său, este legat de evoluția entităților luciferice, care se manifestă mai întâi din interiorul Pământului și al sufletului, pentru a urca la trepte de existență cosmică, și de faptul că ființa lui Hristos, după ce a fost o divinitate cosmică, coboară până la a se încarna într-un corp omenesc și se manifestă de această dată în interiorul Pământului și al sufletului. Această întrepătrundere dintre principiul apolinic și principiul dionysiac, această pășire în sens invers, am putea spune, a ființei Lucifer și a ființei Hristos nu a fost posibilă decât fiindcă organizarea omenească s-a modificat în sensul descris. Dar ea nu a făcut aceasta numai pentru judecarea trecutului, ci și pentru pregătirea viitorului. Noi trăim azi într-o epocă în care întrepătrunderea cea mai intimă a corpurilor eteric și fizic a fost deja împlinită. Trăim acum mișcarea inversă, prin care corpul eteric iese lent din corpul fizic. Aceasta este evoluția normală a omenirii în viitor, părăsirea progresivă a corpului fizic de către corpul eteric; vor veni timpuri când constituția omului se va prezenta sub același aspect ca în timpurile antice, când noi ne vom simți corpul eteric depășind în toate direcțiile corpul nostru fizic. La ora actuală ne aflăm la mijlocul acestei transformări, și dacă am ști acest lucru am înțelege câte ceva din manifestările morbide ale prezentului. Toate acestea corespund unor mari legi cosmice. Omul nu ar putea atinge scopul evoluției sale dacă el ar trece printr-o „încrucășare” a mădurelor organismului său. Totuși, tot ce este în noi este pătruns de ceea ce ne înconjoară: de entitățile divine care sunt în lumea spirituală și care trimit în noi curenții lor, tot așa cum elementele fizice ale Pământului își trimit curenții lor în organismul nostru fizic. În timpurile antice, când corpul eteric era exterior corpului fizic, anumiți curenți îl străbăteau continuu, iar omul îi percepea în mod conștient și îi resimțea ca revelații cosmice. Omul simțea acest lucru ca pe ceva care se revela interiorității sale. Curenții se revărsau din lumea spirituală în corpul său eteric; era ceea ce lucra la dezvoltarea corpului său fizic.

Pentru a caracteriza acum din exterior ce am spus în cursul acestor ultime zile, se poate spune: Ceea ce se deversase în corpul eteric al omului, ceea ce acesta resimțea ca elementul cel mai interior al său erau influențele lumii luciferice preatlanteene. Omul păstrase o moștenire adusă din influențele luciferice care se revărsaseră în corpul său eteric. Faptul că aceste influențe se întuneau din ce în ce mai mult, că omul nu mai percepea nimic din ele în epoca încarnării lui Hristos, cu excepția cazului în care era

vorba de un înalt grad de inițiere, se explică prin faptul că corpul eteric intra din ce în ce mai mult în corpul fizic, se unea cu el și omul învăța să se servească de organele fizice. Din această cauză, ființa divină care trebuia să apară pe Pământ sub o formă fizică perceptibilă s-a încarnat ca celelalte entități fizice. Omenirea de atunci nu putea avea înțelegere decât pentru un zeu încarnat, fiindcă se obișnuise să nu perceapă ca adevărat decât ceea ce îi revelau instrumentele corpului său fizic. Trebuia ca lucrurile să se desfășoare astfel pentru ca cei care îl înconjurau pe Hristos să poată spune, pentru a întări cele întâmplate: Noi am pus mâinile noastre pe rănilor Sale și degetele noastre în urmele cuierilor. Trebuia ca această mărturie a simțurilor să poată trăi în om ca un sentiment care atunci când există contribuie la confirmarea unui lucru. În India, în timpurile vechi, acestei mărturii nu i s-ar fi acordat nici o valoare; s-ar fi spus: Percepția sensibilă a spiritualului nu are pentru mine mare valoare; dacă vrei să percepi spiritul, trebuie să te ridici până la un anumit grad de cunoaștere clarvăzătoare. Așadar, înțelegerea lui Hristos a trebuit mai întâi să se dezvolte ca tot ce există în lume.

Totuși, ființa omenească pierdea încetul cu încetul, epuiza în mod progresiv impulsul luciferic pe care îl avusese în corpul său eteric, cel pe care îl moștenise din epocile îndepărtate, când corpul său eteric nu trăia încă în întregime în corpul fizic, fiind încă în exteriorul acestuia și primind în părțile sale exterioare influența lui Lucifer; coborârea corpului eteric în corpul fizic a făcut încetul cu încetul ca omul să-și piardă facultatea de a percepe lumile superioare cu organele sale eterice. Se poate deci spune, despre un anumit timp, că strămoșii omului putuseră contempla lumile superioare și că ceea ce ei au văzut s-a păstrat în scrierile lor. În acest sens se poate vorbi de o înțelepciune antică. Mai târziu însă aceasta nu a mai putut fi înțeleasă nemijlocit, căci, în măsura în care corpul eteric pătrunde în corpul fizic, ființa omenească nu se mai poate folosi decât de simțurile sale și de rațiunea sa fizică, iar forțele sale clarvăzătoare paralizază. Posibilitatea de a contempla lumile spirituale nu-i mai este dată decât inițiatului, care urcă la lumile suprasensibile printr-un antrenament sistematic.

În prezent se derulează procesul invers: omenirea a ajuns la un stadiu în care corpul eteric se eliberează din nou de corpul fizic, dar nu trebuie crezut că acest corp eteric va obține de la sine tot ce a adus ca moștenire din trecut. Dacă n-ar face decât să se desprindă de corpul fizic, nu ar păstra în el nimic din forțele pe care le-a avut altădată. În viitor, el trebuie să renască din corpul fizic al omului; dar dacă acesta nu-i oferă nimic, el rămâne fără conținut; este sensul evoluției umanității ca oamenii să elibereze corpul eteric din corporalitatea fizică și să-l poată eventual lăsa să plece gol. Ce importanță ar avea aceasta? Corpul eteric este purtătorul tuturor forțelor și cel care impulsionează ce se întâmplă în corpul fizic. El nu trebuie să furnizeze forțe corpului fizic numai când se află în întregime în el, ci permanent, chiar și când se va afla din nou parțial în afara acestuia. Dacă îl lăsăm vid, dacă nu-i dăm nimic, el nu va putea acționa asupra corpului fizic, căci nu va avea forța de retroacțiune. După ce a trecut prin corpul fizic, corpul eteric trebuie să-și obțină forțele din corpul fizic. De aici trebuie să-i fie ele date, pentru ca atunci când va fi afară să poată avea retroacțiuni asupra corpului fizic. Este sarcina omenirii prezente de a prelua în ea numai ceea ce este posibil în cadrul acționării în corpul fizic. Ceea ce se prelucreează în interiorul corpului fizic se va putea integra evoluției, și când omul va trăi – în încarnările sale ulterioare – într-un organism fizic din care corpul eteric se va fi desprins până la un anumit punct, va rămâne în conștiința sa grație acestui corp eteric parțial eliberat.

Ce dă, așadar, corpului fizic capacitatea de a transmite moștenirea sa corpului eteric? Ce permite omului să reverse în corpul său eteric forțele care-l vor pune într-o zi în situația

să poarte un corp capabil să-i trimită din nou anumite forțe din exterior? Dacă trei milenii înainte de Hristos și trei milenii după Hristos omul n-ar fi cunoscut nimic altceva decât ceea ce omenirea a primit în afară de Evenimentul lui Hristos, el n-ar fi trăit în corpul său fizic nimic care să poată însoți ca forță corpul eteric când acesta se desprinde de corpul fizic. Omul poate transmite ceea ce dobândește el prin trăirea lui Hristos în cadrul lumii fizice. Orice legătură cu principiul hristic, cu trăirile legate de Evenimentul Hristos coboară în așa fel în trăirile sufletului în cadrul lumii fizice, încât acest suflet și, o dată cu el, orice aparține de corporal este astfel pregătit încât poate revărsa în corpul eteric ceea ce îi va fi necesar în viitor. Astfel a trebuit să aibă loc trăirea lui Hristos, așa a trebuit ea să pătrundă sufletul uman pentru ca oamenii să poată înțelege în viitor sensul evoluției lor. Ceea ce se întâmplă acum în corpul fizic comunică forțele sale corpului eteric, și dacă acesta este hrănit cu ceea ce corpul fizic viețuiește în legătură cu Hristos, el va primi forțele necesare pentru a radia din nou lumină și a poseda forțele de viață care vor susține corpul fizic în viitor. Așadar, ceea ce au viețuit oamenii legat de Hristos prin acea inversiune a principiilor de care am vorbit își are sensul său pentru viitorul evoluției.

Totuși, doar acest fapt nu ar fi suficient. Gânditi-vă că prin faptul că resimțiți trăirea lui Hristos în sufletul dumneavoastră, prin aceea că-L cunoașteți din ce în ce mai bine, că El se unește din ce în ce mai mult cu trăirile sufletului dumneavoastră exercitați o influență asupra corpului eteric, revărsați în el curenți de forță. Dar dacă acest corp eteric, retrăgându-se, pătrunde într-un element de falsitate, dacă nu întâlnește în exterior forțele capabile să întrețină și să anime viața principului hristic depusă în el, atunci va căpăta această forță a lui Hristos când va fi parțial liber, dar va intra într-un element în care nu va putea trăi și forțele exterioare îl vor nimici. Datorită hristificării lui, va înainta într-un element care nu-i este potrivit și acțiunea sa se va face simțită într-un mod distructiv asupra corpului fizic. Care este deci al doilea factor indispensabil? Corpul eteric trebuie să se adapteze, pentru a primi din nou lumina împărăției lui Lucifer. Ființa omenească vedea altădată pe Lucifer apărând din interior; prin vălul vieții sale interioare trebuie să se pregătească a-l recunoaște ca o entitate cosmică în lumea înconjurătoare și să-și înzestreze corpul eteric cu astfel de forțe încât Lucifer să poată fi un element fecundant și stimulator, și nu distrugător. Omul trebuie să treacă prin trăirea lui Hristos, dar astfel încât să devină receptiv, să vadă temeiurile spirituale ale acestei lumi, bazele evenimentelor spirituale din care a luat naștere aceasta. Și din acest punct de vedere este just să spui, după natura evoluției, că antrenamentul științei spiritului pregătește oamenii să înțeleagă din nou lumina împărăției lui Lucifer, întrucât corpul eteric al omului nu poate primi decât în acest fel forțele vitale corespunzătoare. Ființa omenească a primit deja influența lui Hristos înainte de venirea sa pe Pământ. Când Zoroastru îi învăța pe oameni despre existența lui Ahura Mazda forța lui Hristos radia spre Pământ și, pe de altă parte, pătrundea forța lui Lucifer. Lucrurile se inversează; în viitor forța lui Lucifer va radia din afară, în interior va trăi Hristos. Organismul omenesc trebuie să primească din nou influența din două direcții deodată. Vechiul locuitor al Indiei vechi intuia, pe de o parte, „Acesta ești tu” și, pe de altă parte, „Eu sunt Totul”, identificând astfel ceea ce se vedea în exterior și ceea ce se percepea interior. Acest lucru era resimțit în India veche ca un adevăr abstract. Omenirea îl va trăi sufletește în mod concret pe Pământ când timpurile vor fi împlinite pentru aceasta și când va renaște într-o formă nouă datorită pregătirilor corespunzătoare, ceea ce s-a manifestat ca o vestire în India antică. Acesta este drumul evoluției omenirii în perioada postatlanteană.

Rezultă din aceasta că evoluția omenirii nu este liniară, că ea se desfășoară ca orice lucru în natură. V-am dat exemplul plantei care crește, dar care nu ar putea avea fructe dacă dezvoltarea sa nu ar primi un impuls nou. Imaginea arată că alte influențe trebuie să se

adauge primelor. Nici o evoluție nu este posibilă în linie dreaptă. Iată de ce trebuia ca principiile lui Hristos și Lucifer să se întrepătrundă. Cel care vede evoluția numai în linie dreaptă nu va putea înțelege niciodată adevărata dezvoltare a lumilor; numai cel care sesizează cum curenți separați se fecundază reciproc poate înțelege cu adevărat ce este dezvoltarea. Viziunea exterioară era diferită în timpul culturii Indiei antice, când oamenii aveau o constituție diferită. Nu ne putem face astăzi o idee precisă despre ce era această viziune decât prin metodele de investigație ale științei spiritului adaptate la epoca noastră. Ceea ce a fost odinioară o facultate naturală nu poate fi dobândit astăzi decât în mod artificial. Chiar unui cunoscător bine pregătit al științei spiritului îi este greu să înțeleagă în ce fel trăirile sufletului erau diferite în epoca Indiei antice față de cele din epocile ulterioare, și nu se pot găsi decât cuvinte aproximative pentru a încerca să le exprimi.

Când omul contemplă astăzi lumea, el o percepe prin diferitele sale simțuri. Noi nu putem aborda acum în detaliu tot ceea ce știința modernă spune despre senzațiile diferitelor simțuri. Astăzi nici nu trebuie să ne intereseze acest lucru. Putem rămâne la reprezentările curente: omul percepe lumea exterioară prin diferitele sale simțuri și unește aceste diverse impresii între ele prin capacitatea spirituală care este legată de creierul fizic. Reflectând la acestea, veți putea să vă dați seama că există totuși o diferență considerabilă între percepțiile sensibile, din punct de vedere al naturii lor profunde. Comparați, de exemplu, auzul, senzația auditivă, cu senzația vizuală; este destul de evident că, atunci când noi auzim, există în lumea exterioară o anumită mișcare a materiei, o mișcare regulată a aerului. Aceasta este ceea ce găsim în exterior: când dirijăm instrumentul auzului spre acest aer animat de o mișcare regulată, trăim ceea ce numim o senzație auditivă. Și totuși trăirea interioară a auzului și aerul exterior în mișcare sunt două lucruri total diferite. În ceea ce privește simțul văzului, lucrurile nu sunt atât de simple ca în cazul auzului. Fizica modernă are despre văz o idee simplificată, presupunând prin analogie ipoteza unei materii mai subtile însuflețită de asemenea de vibrații comparabile cu cele ale aerului. Dar, pentru un gânditor realist, se menține o mare diferență. În ceea ce privește urechea, ne putem convinge foarte ușor de existența unei realități exterioare în vibrație, și recunoaștem într-un fenomen sonor deplasarea efectivă a unei substanțe exterioare; este suficient, de exemplu, să punem mici bucăți de hârtie pe o coardă de vioară pe care o frecăm cu un arcuș. Dar nimeni nu poate controla existența vibrațiilor eterului; aceasta este o ipoteză care nu există decât pentru teoria fizică; pentru o gândire realistă, ea nu există. Senzația vizuală este în mod esențial diferită de senzația auditivă. Când vorbim de senzația de lumină, ceea ce percepem prezintă un caracter de obiectivitate mult mai mare decât ceea ce percepem cu ajutorul auzului. Noi percepem lumina ca culoare, o percepem extinsă în spațiu, dar nu putem ieși și căuta în același fel în lumea exterioară procese obiective, ca în cazul sunetului. Omul modern trece ușor peste astfel de diferențe. Cu conștiința sa mult mai fină față de lumea exterioară, omul Indiei antice nu ar fi neglijat asemenea lucruri, căci el conștientiza aceste diferențe exterioare.

Eu am vrut doar să arăt că între diversele domenii ale simțurilor există diferențe caracteristice, potrivit esenței lor. Dacă studiați limba germană, veți fi frapați că se desemnează prin același termen o trăire sufletească interioară a simțurilor și, cu unele impecizii, este adevărat, o impresie care ne vine, într-un anumit fel, din exterior. Acesta este termenul *Gefühl* (sentiment, simțire). Dumnezeu voastră știți că cele cinci simțuri ale omului sunt vederea, auzul, mirosul, gustul și pipăitul (*das Gefühl*). Se dă în mod curent numele de *Gefühl*, sentiment, impresiilor exterioare transmise de aceste simțuri. Or, acest termen, printr-o analogie de o putere de înțelegere infinit mai mare decât se crede de

obicei, desemnează, de asemenea, o trăire interioară a sufletului. Când resimți bucurie, suferință numești acestea un sentiment. Sentimentul de care vorbim este o trăire sufletească intimă, în timp ce cealaltă trăire, cea a pipăitului, este caracterizată de prezența unui obiect exterior care o prilejuiește. Cealaltă simțire se poate lega de un obiect exterior, dar aceasta nu este singura sa cauză, pentru că sentimentul corespunzător se poate manifesta în mod diferit la un om sau la altul. Geniul limbii acționează aici într-un mod cu adevărat deosebit, stabilind un raport între două trăiri, una legată de simțul exterior și alta de ființa interioară. Pentru înțelegerea actuală, aceste lucruri sunt foarte îndepărtate. Or, în această privință nu a fost mereu așa. Ajungem aici la altă concepție despre ceea ce am caracterizat mai înainte în mod exterior. Am descris pătrunderea corpului eteric în corpul fizic, apoi retragerea sa. Acest lucru este legat de faptul că și în viața interioară a omului se întâmplă ceva. În zilele noastre, trăirea sentimentului în interior și trăirea simțirii (care în limba germană se exprimă prin același cuvânt, *Gefühl*, n.tr.), prilejuită de un obiect cu ajutorul simțului pipăitului, sunt separate. Dar cu cât ne întoarcem mai mult în urmă în evoluție, cu cât corpul eteric este mai exterior corpului fizic, aceste două trăiri se apropie. Acum ele sunt foarte îndepărtate una de alta. În epoca Indiei antice această distincție nu se făcea simțită ca astăzi. Pipăitul intern și pipăitul extern erau mai apropiate. În ce fel?

Dacă întâlniți pe cineva care nutrește față de dumneavoastră gânduri rele – să spunem că îi sunteți antipatic – riscați să nu știți nimic despre sentimentele sale dacă nu vă serviți decât de simțurile dumneavoastră exterioare, de creierul fizic. Numai dacă v-ar agresa ați observa acest lucru, simțul pipăitului dumneavoastră ar percepe situația! În India veche, organizarea ființei umane permitea nu numai ca omul să înțeleagă ceea ce acționează asupra simțului grosier al pipăitului actual, dar și să resimtă ceea ce acum s-a retras în interiorul ființei umane, anume sentimentele interioare pe care alții le au față de ei. Simpatia care trăia în altul făcea să se nască în sufletul său un sentiment comparabil cu cel pe care ni-l provoacă acum simțul pipăitului. El simțea ce se întâmplă în mod fizic și psihic. Ființa omenească nu avea încă toate bogățiile vieții noastre afective; ea era încă legată de lumea exterioară, nu era încă atât de interiorizată ca la omul modern. În multe privințe, durerile și bucuriile omului corespundeau mult mai mult evenimentelor lumii exterioare decât în zilele noastre; ființa omenească era incapabilă să se retragă în ea însăși cum o facem noi astăzi. Viața noastră interioară modernă s-a eliberat mult mai mult de condițiile mediului ambiant. Omul modern poate chiar ajunge să trăiască în cele mai bune condiții exterioare și să se simtă invadat de o durere interioară care vine din modul său de a vedea lumea, fără a fi motivat de împrejurări exterioare. Acest lucru ar fi fost imposibil pe vremea Indiei antice. Pe atunci procesele interioare dădeau o imagine mai fidelă a ceea ce se desfășura în mediul exterior. Sentimentele omului erau mult mai mult în legătură cu ceea ce îl înconjură. Aceasta se datora faptului că omul avea, prin organizarea sa în acea epocă, cu totul alte relații cu lumina, de exemplu. Lumina în care noi ne scăldăm nu are numai o parte exterioară, fizică; tot ceea ce este fizic conține și o parte spirituală și una sufletească în sine. În cursul evoluției, această parte sufletească și spirituală unită cu lumea exterioară a scăpat percepției omenești, și elementul fizic a devenit din ce în ce mai mult singurul perceptibil. Omul ajunge să nu mai perceapă lumina decât prin acțiunea sa asupra ochiului. În timpurile vechi, el o percepea pătrunzând ca un fluid în întregul său organism, iar în lumina care-l străbătea își simțea sufletul. În zilele noastre, acest suflet al luminii se oprește la nivelul pielii omului. Altădată, în India organismul era total scăldat de lumină, și omul percepea sufletul luminii. Ea era purtătoarea simpatiei și antipatiei care se percepeau în alte ființe, și este ceea ce se retrăgea din om o dată cu sufletul luminii.

De aceste fapte se leagă alte trăiri. Dumneavoastră inspirați și expirați aerul; vă percepeți respirația mai ales prin efectele sale mecanice. Când răsuflarea acționează astfel încât se răcește, condensarea ei vă permite s-o vedeți. Acesta este un mijloc mecanic de percepere a respirației. Oricât de necrezut poate părea astăzi, este totuși adevărat că cea mai mare parte a oamenilor vechii Indii percepeau respirația cu totul altfel. Investigația spirituală o poate confirma. Sufletul luminii nu se retrăsese încă din ceea ce se întâmpla în ambianța oamenilor și ei percepeau aerul inhalat și expirat în nuanțe de diferite culori, mai închise sau mai deschise, din care cauză ei nu ar fi spus simplu aer, ci aer de foc; vedeau aerul intrând în ei și ieșind din ei ca niște raze de foc. Aveți, așadar, posibilitatea de a înțelege că întreaga ambianță aeriană era altceva pentru vechiul indian decât pentru omul actual. Omul actual percepe aerul ca fiind transparent, nu vede conținutul aerului ambiant. Când trece un curent de aer el îl conștientizează datorită rezistenței pe care acesta o opune. Omul a pierdut până și ultimul rest de clarvedere instinctivă. Când un curent de aer traversează o cameră, noi nu-l percepem decât prin rezistența pe care el ne-o opune; omul Indiei antice vedea mase de foc parcurgând spațiul.

Iată un exemplu care ne demonstrează cum se evidențiază chiar și în trăirile exterioare metamorfoza suferită de ființa omenească în cursul evoluției sale. Procesele evoluției se petrec discret, și noi nu vom putea niciodată înțelege ceea ce spun Vedele dacă nu știm în ce sens sunt utilizate cuvintele. Dacă nu știm că ceea ce citim exprimă ce vedeau atunci oamenii, cuvintele își pierd sensul și noi interpretăm totul greșit. Este imposibil să abordăm documentele vechi fără a ține cont de realități.

Ceea ce trăiește în sufletul omenesc se transformă în cursul timpului; acum vă va fi clar un fapt pe care, dacă nu ai aceste premise, care sunt cu totul independente de dovezile pe care le poate găsi cercetarea fizică, nu-l poți înțelege numai pe baza acestor dovezi. Priviți cum sunt enumerate elementele în textele orientale: pământ, apă, foc, aer, eter. Abia începând cu epoca greacă întâlnim enumerarea care ne este familiară astăzi, și pe care se întemeiază concepțiile noastre asupra lucrurilor. De ce se întâmplă așa? Omul vechii Indii vedea realitățile exterioare tot ca omul modern; prin solid el înțelegea ceea ce este elementul pământ, prin fluid el percepea ceea ce, în sens spiritual, numim apă. Ce noi numim astăzi aer era pentru el foc, căci percepea focul deja în aer și numea „foc” ceea ce vedea astfel. Noi nu-l mai vedem, îl simțim drept căldură. Oamenii vechii Indii percepeau un element pe care noi îl numim astăzi „aer”, căci totul s-a metamorfozat începând cu cea de a patra epocă postatlanteană; pentru noi aerul este pătruns de lumină, nu revelează lumina. Concepția despre aer și despre foc s-a inversat.

Tot ce am spus despre Hristos și despre Lucifer, despre încrucișarea drumurilor lor, despre transformarea lui Hristos dintr-o entitate cosmică într-o entitate interioară a omului, și despre Lucifer, care a devenit din entitate interioară o entitate cosmică, s-a împlinit în egală măsură în toate domeniile existenței; astfel, ceea ce în prima epocă postatlanteană era încă ceva ce noi numim foc este perceput acum ca aer și ceea ce noi percepem ca foc era atunci perceput ca aer. Ce se află la baza evoluției se revelează nu numai în lucrurile mari, ci și în cele mici, și nu trebuie atribuite întâmplării. Vedeți până la ce adâncimi se poate coborî în detaliile evoluției când contemplăm lucrurile dintr-un punct de vedere pur realist, cel al științei spiritului. O conștiință ca cea a vechiului indian mai resimțea încă unitatea între ceea ce se întâmplă în interiorul sufletului și ceea ce se derula în afara acestuia; iată de ce ființa omenească trăia atunci mai mult în mediul său înconjurător. Noi mai găsim ultimele ecouri ale acestor stări de clarvedere instinctivă în clarvederea rudimentară a oamenilor înzestrați cu ceea ce se cheamă darul celei de a doua vederi. Dacă mergeți pe stradă și vă gândiți la cineva pe care nu-l puteți vedea în

mod fizic în acel moment iar puțin timp după aceea îl întâlniți vă întrebați cum se face că v-a venit ideea să vă gândiți la el. Acest lucru se întâmplă deoarece imaginea sa a pătruns în viața dumneavoastră subconștientă și a urcat în conștienta dumneavoastră sub formă de gând, înainte de a-l fi văzut. În zilele noastre, omul nu mai posedă decât rudimentele unei facultăți care altădată a fost importantă; atunci existau relații mult mai strânse între pipăitul exterior și „pipăitul interior” sau sentiment. Eu nu fac decât să dezvolt ceea ce vi s-a spus adesea: Omenirea a evoluat de la vechea clarvedere confuză la conștienta actuală a lumii sensibile și va trebui să ajungă la o clarvedere deplin conștientă. Această stare va fi trăită de către om în mod conștient, astfel încât el va ști că corpul său eteric iese din corpul său fizic și se va putea servi de organele sale eterice ca de cele ale corpului său fizic.

În epocile anterioare, mai spiritualizate, oamenii erau mai înțelepți decât știința modernă, abstractă și materialistă, și aveau conștienta că o veche clarvedere a străbătut Universul, că s-a ieșit din această clarvedere și că s-a intrat în starea actuală. Oamenii nu exprimau ceea ce știau în formule și în teorii abstracte, ci în imagini puternice și colorate; miturile nu sunt lucruri gândite, elaborate în toate detaliile, nici imagini fantastice, cum susțin unele savanțlăcuri fantaziste de azi; ele sunt expresia unei înțelepciuni originare, profunde, dobândite prin clarvedere spirituală. Există conștienta că în timpurile de demult omul percepea lumea într-un mod mai cuprinzător. Simțirea vechilor indieni era o ultimă rămășiță a unei clarvederi primordiale încețoșate. Acest lucru se știa odinioară, dar se știa, de asemenea, că această clarvedere (o numim aici în mod global) regresa, lăsând loc progresiv unei vieți pur exterioare și limitate la lumea sensibilă. Și acest fapt s-a exprimat în miturile fundamentale. Se știa, de exemplu, că existau Misterii al căror drum ducea la cunoașterea spiritelor subterane de care noi am vorbit, și altele al căror drum conducea la spiritele cosmice. Se făcea o distincție netă între cele două, și cel care nu era inițiat nu știa nimic despre aceasta, tot așa cum cel care în prezent nu caută căile corespunzătoare de perfecționare nu bănuiește nimic de existența unei înțelepciuni a Misteriilor. Dar despre aceasta se afla mereu câte ceva. Despre Misterii trebuie spus că strălucirea lor ne apare cu atât mai mare cu cât ne întoarcem mai mult în trecut. Deja Misteriile grecești nu sunt cele mai strălucitoare. Și esența Misteriilor cunoaște o anumită decadentă. Cu toate acestea, oamenii știau că ceea ce emana din aceste locuri în care acționa încă conștienta clarvăzătoare era în raport cu substanța spirituală care străbate lumea și o face să trăiască; ei știau, de asemenea, că acolo unde domnea conștienta clarvăzătoare se mai putea afla ceva despre legitățile unui Univers despre care altfel nu se cunoaște nimic. Deși în decadentă, Oracolele erau centre unde se cultiva conștienta clarvăzătoare și în care se spunea oamenilor ceea ce nu se poate afla nici prin percepția sensibilă obișnuită, nici prin gândirea legată de simțuri. Dar aici se știa și că omul evoluează și că ceea ce s-a putut dobândi prin vechea clarvedere nu este valabil și utilizabil decât pentru epocile vechi, nu și pentru timpurile noi.

Grecii erau deci conștienți de faptul că ceea ce vine de la Oracole stimulează curiozitatea oamenilor și dorința de a cunoaște ceva din legile misterioase ale Universului, dar și faptul că nu mai erau adaptați la folosirea corectă a unor astfel de rezultate ale clarvederii, că acum relațiile cu Universul erau altele și că, rămânând la rezultatele vechii clarvederi nu se mai poate face nimic în mod corect. Ceea ce se potrivea oamenilor din trecut nu se mai potrivește oamenilor de azi. Acest lucru se voia să se spună, și se spunea, în imagini sublime ca cele din mitul lui Oedip. Printr-un Oracol, adică de la un centru unde se percep prin intermediul clarvederii legăturile tainice care scapă privirii oamenilor, i se revelează tatălui lui Oedip că, dacă va avea un fiu, acesta va aduce nenorociri, își va asasina tatăl și se va căsători cu mama sa. Acest fiu i se naște. El

încearcă să împiedice să se împlinescă prezicerile Oracolului și copilul este exilat departe de patria sa. Fiul află de Oracol, altfel spus, el află ceea ce nu se poate revela sufletului decât prin viziunea clarvăzătoare. Conștiința greacă voia să spună prin aceasta că, în cazul în care această cunoaștere provine dintr-un trecut îndepărtat, organismul omenesc a evoluat deja în așa măsură încât nu se mai poate adapta la acest fel de clarvedere, nu mai are din aceasta un profit. Oedip, ca efect al unei conștiințe evaluate, interpretează revelațiile Oracolului în așa fel încât, în loc să-i preîntâmpine prezicerile, grăbește împlinirea lor, cu alte cuvinte, omul nu mai ține în mâini frâiele conștiinței clarvăzătoare; vechea clarvedere nu-i mai este de nici un folos. Dar s-a știut și că aceste legături se vor inversa, că revelațiile clarvăzătoare vor deveni într-o zi o realitate pentru omenire. Aceasta numai pentru un timp, când un anumit strat al viețuirii trebuia să-și arunce vâlul asupra a ceea ce provine din aceste lumi. Și despre acest lucru exista o conștiință, și l-au exprimat forțele creatoare de mituri ale evoluției umane.

Am văzut că Evenimentul hristic a fost punctul decisiv al evoluției, în care cele două forțe, principiul lui Lucifer și cel al lui Hristos, s-au încrucișat. Acesta a fost, așadar, punctul crucial în care, venind din altă parte, din Cosmos, ceea ce provine din izvoarele spirituale trebuia să se reverse ca un ferment în evoluția umanității. Acest ferment care fusese pierdut trebuia să se reverse din nou în omenire. Ceea ce devenise vătămător pentru oameni, ceea ce chiar devenise pentru ei răul, trebuia să fie amestecat ca un ferment și transformat în bine. Răul trebuie să fie înglobat în forța spirituală aducătoare de fertilitate a evoluției umanității și să colaboreze pentru realizarea binelui. Și acest lucru este exprimat în mitologie.

Există o altă legendă care spune că un Oracol a prezis unor părinți că vor avea un fiu care va aduce nenorocire întregului său popor. El îl va ucide pe tatăl său și se va căsători cu mama sa. Mama a născut. Din cauza acestei preziceri, ea și-a exilat fiul pe insula Cariot, unde a fost găsit de regina insulei. Și cum ea și soțul său nu aveau copii l-au adoptat. Dar puțin mai târziu ei au avut un fiu. Atunci, fiul adoptiv s-a crezut neglijat și l-a omorât. Acest fapt l-a obligat să fugă. El a ajuns la curtea lui Pilat, în Palestina, unde a primit slujba de intendent. Aici el s-a certat cu vecinul său; în cursul certeii, l-a omorât și mai târziu s-a însurat cu văduva lui. Atunci a aflat că cel pe care-l omorâse era adevăratul său tată, și că se căsătorise cu mama sa. Legenda ne spune că cel care a făptuit atâtea nelegiuni nu a avut soarta lui Oedip, ci, asaltat de remușcări, a mers la Hristos, care l-a luat cu El; acesta era Iuda, din insula Cariot (Iscarioteanul). Ceea ce trăia în Iuda, acest rău, este ca un ferment care s-a infiltrat în mersul întregii evoluții omenești. Căci evenimentul din Palestina este legat de trădarea lui Iuda; Iuda face parte din ansamblul Celor doisprezece, nu putem avea o idee completă despre ei fără el. De această dată prezicerile Oracolului s-au împlinit și s-au încorporat evoluției omului, ca și răul, care este transformat și acționează pentru realizarea binelui. Această legendă, care conține mai multă înțelepciune decât știința exterioară, ne demonstrează că în cursul timpului are loc o transformare în natura omenescă, astfel că același fapt trebuie înțeles cu totul altfel în epoci diferite. Felul în care se realizează prezicerile unui Oracol în vremea lui Hristos nu se poate relata ca atunci când se vorbește de vremea lui Oedip. Același fapt ne este prezentat o dată ca legenda lui Oedip și altă dată ca legenda lui Iuda, dar numai cunoscând faptele spirituale care stau la baza oricărei deveniri a lumii și omenirii se înțelege ceea ce apare ochiului exterior și concepției istorice exterioare ca o consecință a acestora. Realitățile lumii sensibile, impresiile senzoriale sau manifestările sufletului omenesc devin inteligibile de îndată ce cunoaștem temeliile spirituale pe care ele se bazează. Descoperirile pe care le face investigatorul lumii spirituale sunt oferite de bunăvoie celor care le primesc și care cercetează faptele exterioare care le confirmă. Eu

am subliniat adesea ce legătură trebuie să existe între investigația spirituală și cercetarea faptelor materiale. Dacă ceea ce se descoperă în lumea spirituală este adevărat, se va confirma în lumea fizică. Orice investigator adevărat al vieții spiritului vă va spune că el oferă ceea ce știe despre lumile superioare și invită să se cerceteze faptele exterioare în lumina aserțiunilor sale. Comparați, de exemplu, ceea ce v-am spus despre reîncarnarea lui Zoroastru cu ceea ce spune istoria exterioară. Veți vedea că tot ce am afirmat despre aceste evenimente poate fi supus verificărilor, dacă se analizează faptele istoriei exterioare. Partea exterioară a lucrurilor nu poate fi înțeleasă decât dacă se cunoaște partea lor interioară, cea spirituală.

CONFERINȚA a VIII-a

München , 30 august 1909

Vorbind până acum de entități care aparțin de împărăția lui Hristos sau de cea a lui Lucifer, am acordat atenție mai ales modului în care forțele propriului său suflet îi permit omului să atingă și să viețuiască în cursul evoluției sale aceste entități. Am făcut deci să reiasă, de exemplu, cum drumul cunoașterii care conducea omul spre entitățile cosmice, în vremurile precreștine, în centrul cărora se afla Hristos, se ridica de la om spre Cosmos, în timp ce în celălalt sens drumul care ducea în împărăția lui Lucifer pătrundea în suflet, pentru a străbate vâlul care îl masca. Și noi am subliniat că apariția lui Hristos pe Pământ a adus o astfel de transformare, încât cele două împărății au ajuns să se suprapună; în prezent, omenirea se îndreaptă spre o epocă în care pe Hristos va trebui să-l căutăm în interior, iar pe Lucifer în exterior. Acum trebuie să revenim în câteva cuvinte asupra esenței principiului luciferic, cu scopul a pune în concordanță aceste cunoștințe cu cele care v-au fost oferite anterior în legătură cu entitățile luciferice. În lume lucrurile sunt complicate, și orice poate fi luat în considerare din punctele de vedere cele mai diverse. Așa se face că uneori ele par să se contrazică, fiindcă le abordăm când într-un mod, când în altul. Ele sunt totuși în consonanță. Așa cum un om descrie o frunză, o dată în funcție de suprafața superioară, apoi de cea inferioară, deși este vorba de aceeași frunză, și cel care descrie principiul luciferic în mod corect urmărește, așa cum am făcut noi în ultimele conferințe, drumul pe care sufletul trebuie să apuce pentru a ajunge la acest principiu. Dar, bineînțeles, se poate examina și dintr-un alt punct de vedere, ca să zicem așa extrapământesc, evoluția Pământului și Universului, pentru ca să caracterizăm altfel decât înainte locul pe care îl ocupă entitățile luciferice în devenirea lumii. Aceasta este ceea ce vom face în câteva cuvinte.

Reamintiți-vă că Pământul nostru constituia inițial o ființă comună cu Soarele și Luna, că Soarele s-a separat de Pământ pentru a deveni reședința unor entități mai evolute, a căror acțiune trebuia să se exercite din afară asupra Pământului, și că entități încă mai elevate au rămas unite cu Pământul după separarea Soarelui, pentru a retrage la rândul lor substanța Lunii din Pământ. Dacă vă gândiți că acestea sunt aceleași entități care au separat Luna de Pământ, care au provocat, din interior, în om nașterea unei noi vieți a sufletului și l-au ferit de mumificare, vă dați seama de concordania care există între ceea ce m-ați auzit spunând în alte conferințe și ceea ce v-am explicat în aceste ultime zile.

În ceea ce privește entitățile care s-au despărțit de Pământ o dată cu Soarele, este natural că omul trebuia să le întâlnească și în evoluția sa ulterioară, prin aceea că își îndrepta privirea în direcția Soarelui pe care ele l-au însoțit. Omul trebuia să caute ființele solare

în activitatea și împărăția lor, cu toate subentitățile lor, în drumul său de la sine spre exterior, dincolo de vâlul lumii sensibile. Dar acele entități care mai erau încă într-o anumită măsură niște mari binefăcători ai omenirii, care prin separarea Lunii au stimulat viața sa interioară, pe acestea le va fi avut de căutat în timp ce cobora în propria sa interioritate, în timp ce se adâncea într-o regiune sufletească subterană, pentru a găsi acolo ceea ce se ascunsese privirii exterioare, zeii subterani care separaseră Luna. Dacă luăm în considerare numai aceste două categorii, adică zeii solari și zeii lunari, putem face o primă distincție care se poate caracteriza după cum urmează: zeii care se află în cerurile exterioare și zeii care se află mai jos de suflet; drumul spre lumea exterioară îl numim drum solar și drumul spre lumea interioară a sufletului îl numim drum luciferic (îndeosebi pentru a dispune de un termen).

Entitățile luciferice sunt cele care nu au participat la separarea Soarelui de Pământ; există și alte entități, neapartenând nici uneia din aceste regnuri, care sunt mari binefăcători ai omenirii, dar care au trebuit să rămână ascunse la început și care nu au luat parte la separarea Soarelui. Erau acele entități care rămăseseră în urmă pe Vechea Lună și nu atinseseră gradul pe care trebuiau să-l aibă în calitate de entități de o natură spirituală mult superioară celei a oamenilor de pe Vechea Lună. Ce au ratat ele atunci? Au ratat să participe la separarea Soarelui în timpul evoluției următoare a Pământului. Într-un anumit sens, ele ar fi avut chemarea să părăsească Pământul, ca și spiritele solare, și să acționeze asupra lui de pe Soare; or, aceasta ele nu au putut s-o facă. Într-o anumită măsură, au încercat să se separe de Pământ o dată cu Soarele, dar nu au putut suporta condițiile de evoluție solare și au recăzut pe Pământ. Aceste entități nu erau dintre cele care au rămas de la început cu Pământul, când Soarele s-a desprins de el, dar ele nu și-au putut continua evoluția pe Soare și au rămas în cele din urmă legate de evoluția Pământului. Ce au făcut aceste entități mai departe, în cursul evoluției pământești? Situația lor era cu totul particulară și ele au încercat să-și urmeze propria evoluție pe Pământ cu ajutorul evoluției omenesci. Ele nu puteau acționa asupra Eului uman, întrucât nu obținuseră pentru aceasta o forță suficientă pe Vechea Lună. O puteau avea numai cele care emigraseră de pe Pământ o dată cu Soarele și, de asemenea, cele care separaseră Luna de Pământ. Entitățile recăzute din Soare s-au adresat atunci sufletului omenesc, pe când acesta nu era încă matur pentru a primi revelația spiritelor binefăcătoare care separaseră Luna de Pământ. Astfel, aceste entități au acționat prea curând asupra sufletului omenesc. Dacă omul ar fi așteptat ca acțiunea binefăcătoare a entităților care acționau de pe Lună să aibă loc în interiorul sufletului, această transformare nu s-ar fi produs prematur. Ea ar fi avut loc mai târziu. Zeii lunari ar fi pregătit lent sufletul omenesc pentru timpurile când ar fi fost posibilă o evoluție corespunzătoare a Eului. Așa însă, entitățile rămase în urmă au pătruns în om și și-au revărsat acțiunea lor în corpul astral și nu în Eu. Ele au acționat în interiorul corpului astral exact cum o fac zeii lunari, astfel încât au căutat în interiorul sufletului drumul pe care au mers mai târziu adevărații zeii lunari. Aceste entități s-au asociat astfel în împărăția lui Lucifer. Ele sunt cele pe care Biblia le-a simbolizat prin șarpe. Ele au intrat prea curând în corpul astral uman și s-au manifestat întru totul ca celelalte entități care acționează din interior. Dacă numim entități luciferice divinitățile care acționează din interior, trebuie să desemnăm cu același nume și aceste ființe rămase în urmă. Totuși, asemenea ființe care au supus omul influențelor lor înainte de timp au devenit într-un anumit sens ispititorii săi, iar pe de altă parte, ele i-au adus libertatea, posibilitatea de a deveni independent în corpul său astral față de divinitățile care i-ar fi luat individualitatea sub protecție, deversând dintr-o dată în Eu elementul divin pe care ea este chemată să-l primească. Astfel, aceste entități luciferice au acționat asupra corpului astral al omului, l-au umplut cu tot ceea ce-l poate stimula pentru atingerea sferelor superioare, spirituale; ele au influențat sufletul omenesc și, fiind superioare

omului, l-au sedus, într-un anumit sens; noi trebuie să numim acest fel de ființe luciferice ispititorii omului. Ceea ce a primit ființa omenească în cursul evoluției Pământului, ceea ce i-a adus, pe de o parte, libertatea și, pe de altă parte, posibilitatea răului a venit din interiorul omului, din împărăția lui Lucifer. Aceste entități nu se puteau manifesta din exterior; ele trebuiau să se strecoare în interiorul sufletului. Asupra omului poate acționa, venind din afară, ceea ce atinge Eul său și nu numai corpul său astral. Astfel, vedeți că în vasta împărăție a Purtătorilor de lumină, a entităților luciferice există subrase care au devenit ispititorii omului și că tocmai din cauza lor au fost luate măsuri severe în centrele în care oamenii puteau fi inițiați în domeniile aflate dincolo de vâlul lumii sufletești. Oamenii care se angajau pe acest drum nu întâlneau acolo numai entități luciferice binefăcătoare, care luminau din interior sufletul omului, ci, înainte de ele, pe cele care exercitau ispite asupra lor, stimulând în suflet mai ales orgoliul, ambiția și vanitatea.

Este clar că nu trebuie să încercăm niciodată să cuprindem în toată complexitatea lor lumile care se află dincolo de lumea sensibilă și de lumea sufletului, cu ajutorul notiunilor elaborate de cultura noastră actuală.

Pentru a vorbi de entitățile luciferice ar trebui să cunoaștem despre această lume întinderea ei, toate genurile, speciile și varietățile ei. Am vedea că atunci când se vorbește de pericolozitatea unui anumit tip de ființe luciferice nu întotdeauna este conștientizată întreaga dimensiune a regnului respectiv; poate fi corect să vorbim, ca în cutare sau cutare document, despre anumite specii de ființe luciferice, dar nu trebuie uitat că realitatea este mai vastă, infinit mai vastă decât știe omul în mod obișnuit. Într-un timp în care privirea spre exterior și spre interior era încă foarte pătrunzătoare, la apariția unei anumite epoci culturale, omul simțea, când urma calea spre exterior: „Acesta ești tu”, și când urma calea spre interior: „Eu sunt Totul” și înțelegea cum calea spre exterior și calea spre interior conduc amândouă la același și unitar Eu. În această primă epocă postatlanteană s-a putut simți și gândi cu totul altfel despre ceea ce se află la baza regnurilor spirituale decât mai târziu. Din această cauză este extrem de greu pentru conștiința obișnuită să se plaseze în această primă epocă culturală postatlanteană și să se identifice cu un suflet care trăia în acea epocă minunată.

Am văzut ieri cum sentimentul de atunci era de o altă natură, cum oamenii simțeau că sufletul lumii năvălea din toate părțile și le străbătea pielea; ei au putut astfel acumula din mediul înconjurător o experiență la care acum ființa omenească nu mai are acces.

Dar de acestea se mai leagă încă și altceva. Dumneavoastră ați aflat din știința ocultă că se pot distinge mai multe epoci culturale în cursul evoluției postatlanteene. Cultura protoindiană, cultura caldeano-egipteană, cultura greco-latină (epoca în care a avut loc venirea lui Hristos); în sfârșit, propria noastră cultură. Trebuie să mai urmeze alte două perioade, înainte ca Pământul să sufere o transformare analoagă celei din timpul catastrofei Atlantidei. Avem deci șapte epoci culturale; epoca greco-latină, o dată cu venirea lui Hristos, constituie mijlocul și punctul de cotitură al acestor șapte perioade. Celelalte epoci culturale se află într-o anumită relație: epoca culturală caldeano-egipteană se repetă în anumite fenomene din epoca a cincea, adică a noastră, deci anumite fenomene, anumite fapte, anumite concepții care au existat în vechea cultură caldeano-egipteană trebuie să reapară în epoca noastră. Ele revin însă sub o altă formă și sunt impregnate de aportul impulsului hristic. Nu este deci vorba de o simplă repetiție, căci tot ceea ce se repetă astfel se cufundă în elementul pe care Hristos l-a introdus pe Pământ. Lucrurile se repetă, și în același timp nu se repetă! Cei care au dobândit o cunoaștere mai profundă în cursul evoluției umanității și au participat la ea cu sufletul au simțit întotdeauna aceasta. Ei au avut, chiar fără să aibă uneori multe cunoștințe oculte, un fel

de amintire a vechilor trăiri egiptene. Ceea ce înțelepții egipteni au înglobat, din cunoașterea fenomenelor cerești, în știința lor ermetică reînvie în epoca noastră, a cincea, sub o formă mai materialistă. Au simțit reînvierea acestor fenomene mai ales cei care participaseră la aceasta. Să dăm un singur exemplu. În epoca a cincea a apărut din nou pe Pământ o individualitate care, odinioară, în templele din Egipt, își îndreptase privirea sa interioară spre astre și sonda secretele spațiului sub conducerea înțelepților Egiptului. Acesta a fost Kepler. Iar ceea ce existase sub o anumită formă în sufletul egiptean a reapărut sub o formă nouă, cea a marilor legi ale lui Kepler, care sunt o componentă importantă a astrofizicii noastre moderne. În sufletul acestei individualități s-a născut un sentiment care s-a exprimat prin următoarele cuvinte (pe care le puteți regăsi în scrierile lui Kepler): Eu am mers și am adus vasele sacre din sfintele locuri ale Egiptului; le-am așezat în prezent, pentru ca oamenii să poată astăzi înțelege ceva din ceea ce va acționa în perioadele viitoare. Am putea da un număr mare de exemple de acest fel, care v-ar putea face să sesizați modul în care re trăiesc, sub o formă nouă, impulsurile civilizației caldeano-egiptene.

Ne aflăm în cea de a cincea epocă postatlanteană. Aceasta va fi înlocuită mai târziu de epoca a șasea, care va fi de o mare importanță, căci ea va repeta pe o treaptă superioară vechea epocă protopersană a lui Zoroastru. Zoroastru a contemplat Soarele pentru a vedea în spatele luminii sale fizice spiritul lui Hristos (pe care el l-a numit Ahura Mazda) și a-l anunța oamenilor. Între timp, Hristos a coborât pe Pământ. El trebuie să pătrundă în sufletele care se vor pregăti pentru aceasta în cursul epocii a șasea, în așa fel încât un anumit număr dintre acestea să fie capabile să regăsească în ele însele sentimentul puternic pe care Zoroastru putea să-l trezească atunci când vorbea de Ahura Mazda. Căci, în epoca a șasea, ceea ce s-a manifestat în Persia antică va trebui să se reveleze din nou, prin contemplarea și recunoașterea înțelepciunii solare, la un mare număr de oameni, sub o formă mult mai interiorizată și spiritualizată. V-am semnalat deja că grecii au vorbit în felul lor și după gradul lor de înțelegere despre acest Ahura Mazda și că l-au desemnat cu numele de Apolo. În Misteriile lor grecii dezvoltă esența profundă a acestuia. Mai presus de orice, ei vedeau în el spiritul care dirijează nu numai forțele fizice ale Soarelui, ci, de asemenea, pe cel care conduce forțele solare spirituale spre Pământ. Iar când maestrul Misteriilor apolinice voia să vorbească discipolilor lor de influențele de ordin spiritual și moral exercitate de Apolo, ei spuneau că o dată cu Apolo întreg Pământul a răsunat de sfânta muzică a sferelor, zeul trimițând spre Pământ razele lumii spirituale; ei îl vedeau însoțit și asistat de Muze. O înțelepciune profundă se ascunde în această imagine a lui Apolo înconjurat de nouă Muze. Dacă vă amintiți că omul este constituit dintr-un corp fizic, dintr-un corp eteric și dintr-un corp astral, dintr-un suflet al senzației, dintr-un suflet al înțelegerii, dintr-un suflet al rațiunii, dintr-un suflet al conștiinței etc. puteți spune: Omul, cu Eul său, este un centru care reunește în jurul lui șapte sau nouă părți constitutive. Dacă urcăm de la ființa omenească la o ființă divină, trebuie să ne reprezentăm că Eul corespunde acestei entități și că diferitele părți constitutive sunt pentru entitatea divină individualități izolate. Așa cum corpurile fizic, eteric și astral etc. compun ființa omenească, grupându-se în jurul Eului său, tot astfel Muzele se grupează în jurul lui Apolo. Și tot ce era revelat în legătură cu aceasta adepților Misteriilor apolinice capătă o semnificație profundă. Lor li se încredința un secret referitor la evoluție, anume că zeul care-i vorbise odinioară lui Zoroastru în cursul epocii a doua de cultură trebuia să le vorbească din nou oamenilor în epoca a șasea. Și pentru a-i face să înțeleagă, se spunea despre cântecul lui Apolo că și-ar atinge scopul pe Pământ în cursul epocii a șasea. Această învățătură cu care se familiarizau adepții Misteriilor apolinice preciza că a doua epocă de evoluție postatlanteană s-ar repeta într-a șasea, pe o treaptă superioară.

În ceea ce privește prima epocă, ea va reapărea, într-o formă superioară, în cursul epocii a șaptea.

Cunoașterea primei epoci postatlanteene, ridicată la un nivel superior prin hristificare, constituie un ideal înalt pentru omul modern: să regăsească sub o formă nouă modul de simțire, modul de percepție care a existat, la un nivel inferior, în prima epocă postatlanteană. În cele din urmă, omul trebuie să recunoască, la capătul erei postatlanteene, că cele două căi pe care le poate urma, pe de o parte în afară, spre lumea sensibilă, pe de altă parte spre înăuntru, îl conduc la o unitate. Iată de ce este bine să ne transpunem în modul de simțire și în gândurile vechilor indieni atât de diferite de cele ale epocii noastre intermediare. Chiar dacă nu decelăm decât câteva trăsături ale acestora, putem observa ceva din modul de a simți și gândi atât de diferit, din atitudinea diferit fundamentată față de înțelepciune și viață prezente în ființa umană care nu avea încă o conștiință trează a Eului. Ceea ce este consemnat în Vede este învățătura primilor mari Maeștri ai Indiei antice: sfinții Rishi. Trebuie să menționăm că Rishii și-au primit inspirația de la înalta individualitate care ghidase popoarele Atlantidei la traversarea Europei, în drumul lor spre Asia. Într-un anumit sens, sfinții Rishi erau discipolii acestei înalte individualități, ai lui Manu. Ce i-a învățat el? El le-a arătat modul în care au ajuns la înțelepciunea postatlanteană. A ajunge la cunoaștere prin observarea naturii exterioare și coborârea în străfundurile sufletului nostru, cum a devenit posibil abia în zilele noastre, n-ar fi avut nici un sens la acea epocă.

În prima epocă culturală postatlanteană, corpul eteric era încă în mai mare parte decât azi exterior corpului fizic. Ființa omenească se putea servi de corpul și de organele sale eterice când se angaja integral în viața corpului fizic, când uita, ca să spunem așa, că se află în corpul său fizic și se dăruia în întregime corpului său eteric. El se simțea atunci ca și când ar fi fost scos afară din el însuși, ca o sabie trasă din teacă. Această senzație era însoțită, de asemenea, de percepții care pot fi descrise în felul următor: Nu vezi cu ochii, nu auzi cu urechile, nu gândești cu organul fizic al înțelegerii, te servești numai de organele corpului tău eteric. Și atunci se manifesta înțelepciunea vie. Acestea nu mai erau idei-gânduri ale oamenilor, ci idei după care zeii au format lumea exterioară. Ceea ce noi numim astăzi idei, ceea ce noi producem cu instrumentul creierului, omul Indiei vechi, care trăia într-adevăr în lumea spirituală, nu știa; el nu elucubra, nu născocea sisteme raționale și logice, ci, ridicându-se deasupra corpului fizic și trăind în corpul său eteric, se vedea înconjurat de întregul ocean al gândurilor divine a căror acțiune cosmică a lăstărit Universul. Organele sale de simț eterice percepeau modul în care zeii au gândit prin imaginile-model originare, arhetipurile tuturor lucrurilor. El nu avea nevoie să gândească logic. De ce este necesară astăzi această logică? Pentru că prin gândirea logică noi trebuie să aflăm mai întâi adevărul și pentru că ne putem înșela în ceea ce privește legăturile pe care le stabilim între idei. Dacă am fi organizați în așa fel încât un gând corect să se asocieze instinctiv cu un alt gând corect, nu am avea nevoie de logică. Omul Indiei vechi nu avea nevoie de logică, el contempla gândurile divine, care erau de la sine corecte. El avea în jurul lui o plasă eteric-cosmică țesută din gândurile zeilor. În această țesătură de gânduri, care îi apărea ca o lumină sufletească ce traversează lumea, el vedea totodată înțelepciunea primordială veșnică. Așa, în stare de maximă perfecțiune, cum am descris-o aici, nu o puteau realiza decât sfinții Rishi, care puteau propovădui datorită acestei clarvederi marile entități cosmice. Ce resimțeau ei, așadar? Ei resimțeau că prin această rețea cosmică de înțelepciune, în care totul era înscris în tablouri profetice vii, pătrunse de sufletul luminii, se revărsa în ei adevărul, cunoașterea. Așa cum omul de mai târziu va avea sentimentul că atunci când respiră în el pătrunde ceva, și acești oameni din India antică aveau impresia că zeii le transmiteau înțelepciunea, că ei o aspirau așa cum

noi aspirăm aerul care ne este trimis. Sfinții Rishi aspirau lumina sufletului spiritualizată de înțelepciune și-i puteau învăța pe discipolii lor ceea ce primiseră în felul acesta. Ei le spuneau că ceea ce ei învățau era suflul expirat de Brahman. Aceasta este expresia corectă: „expirat de Brahman și aspirat de oameni”; era poziția Rishilor față de înțelepciunea cosmică pe care o propovăduiau oamenilor și pe care o găsim în imagini palide în ceea ce ne-au transmis Vedele. Căci Vedele nu sunt decât o imagine slabă a înțelepciunii originare a Rishilor. Când le citesc, oamenii ar trebui să fie conștienți că acestea sunt imagini palide ale înțelepciunii primordiale a Rishilor. Totuși, trebuie să vedem în Vede altceva decât ne spun celelalte texte sacre cunoscute. Există o foarte mare diversitate de documente în lume, și noi ne putem apropia mai mult de unul sau altul; Evanghelia Sfântului Ioan, de exemplu, este plină de o viață interioară, de o viață a sufletului pătrunsă de forțele lui Hristos. Dar dacă avem în vedere expresia exterioară a Evangheliei lui Ioan, ea este mai îndepărtată de conținutul său decât ceea ce se spune în Vede față de fondul lor. Forma și fondul acestora din urmă sunt mult mai intim legate, fiindcă înțelepciunea aspirată a fost preluată și redată direct în cuvintele textului vedic, pe când autorul Evangheliei, Sfântul Ioan a primit revelații profunde și nu le-a consemnat decât cu timpul, sub o formă mai puțin apropiată de conținutul lor.

Trebuie ca aceste lucruri să ne fie foarte clare, dacă vrem să înțelegem cu adevărat evoluția. Din această cauză, este necesar să simțim că este un sentiment natural când un creștin spune că prețuiește Evanghelia Sfântului Ioan mai presus de scriere, dar, de asemenea, când simte și necesitatea de a nu rămâne la cuvântul acestei Evanghelii, ci de a pătrunde până la spiritul său, așa cum face știința spiritului, atunci spune: Această Evanghelie devine pentru mine ceea ce trebuie să fie numai când pătrund dincolo de ce ne este dat în expresia sa exterioară. Dimpotrivă, cel care vrea să se situeze pe o poziție corectă în raport cu Vedele trebuie să-și spună, ca omul din India veche, că ceea ce se află în Vede nu este o simplă transcriere omenească a înțelepciunii divine revelate mai târziu, ci reproducerea imediată a ceea ce este înțelepciune aspirată. Iată de ce textul vedic și diferitele sale părți, mai ales Rig Veda, nu sunt numai documente ale sacrului, ci au ceva sacru în ele însele pentru cei care le-au simțit originea; iată de ce Vedele au fostenerate în timpurile vechi cu aceeași fervoare ca o ființă divină. Trebuie să înțelegem acest lucru din trăirea sufletească a vechiului indian. Noi ne îndreptăm spre un ideal, acela de a ne regăsi la un nivel superior, adică de a reîntemeia pe o treaptă superioară prima epocă culturală. Trebuie să învățăm ceva din ceea ce se spune cu privire la cuvântul Vedelor, și anume că Baravatcha a studiat Vedele timp de trei secole. Omul actual crede că la capătul a trei secole de studiu el știe enorm de multe lucruri, că dacă el însuși ar studia Vedele, chiar un timp scurt, ar cunoaște multe. Legenda povestește că într-o zi Indra i-a apărut lui Baravatcha și i-a spus: Tu ai studiat Vedele timp de trei secole, dar uită-te la acești munți foarte înalți din fața ta: unul reprezintă prima parte a Vedelor – Rig Veda –, celălalt a doua parte a Vedelor – Sama Veda –, iar al treilea a treia parte, Yagur Veda. Atunci Indra a luat din cei trei munți trei mici bulgări de pământ cât poți ține într-o mână și i-a spus: Uită-te la acești bulgări de pământ! Tu știi acum despre Vede cam cât reprezintă acești bulgări raportați la acești munți înalți și masivi. Dacă ai transforma cele spuse în această povestire într-un sentiment, ai putea spune: Dacă vă apropiați de cea mai înaltă înțelepciune, sub orice formă ar fi ea și sub forma în care ne apare în zilele noastre, când avem chemarea a o căuta din nou prin mesajul rosicrucienilor, nu din cărți, ci din ceea ce există în lume, și dacă adăugați acest sentiment datelor științei spiritului și vă plasați într-un raport just cu privire la ele, abia dacă ai putea spune despre dumneavoastră că ați aflat despre cunoașterea spiritului cât a înțeles Baravatcha din Vede. Ar trebuie ca fiecare să cunoască această parabolă; atunci omul ar găsi în mod afectiv relația corectă cu înțelepciunea cuprinzătoare a Universului.

Acest sentiment ar trebui să ne facă să resimțim ceva infinit din care nu putem avea decât un mic bulgăre. Prin aceasta primim și aspirația de a progresa în sensul corect și cu răbdare până se va mai adăuga un nou bulgăraș. Presimțirea este unul din sentimentele cele mai binefăcătoare ale sufletului. Multe pot fi învățate de la înțelepciunea primordială a Orientului. Printre lucrurile cele mai valoroase ce pot fi reținute din această învățătură sunt cele care se referă la sentiment și la simțirea noastră. Indicația pe care zeul Indra a dat-o lui Baravatcha de a se situa pe o poziție corectă față de Vede este una din aceste învățături. Acestea sunt sentimentele de frică sacră și de venerație pe care trebuie să le regăsim, dacă vrem să întâmpinăm o epocă în care ne va fi permis să vedem în ce constă revelația Misteriilor moderne, să vedem din nou urzeala unei lumi de înțelepciune țesută de gândurile divine și nu de gândurile omenești. Acesta este și cel mai bun lucru pe care-l putem învăța în materie de sentiment. Dar nu trebuie să credem că posedăm deja aceste sentimente în starea de conștiință obișnuită, ci să înțelegem că drumul către sentimentele cele mai înalte trece prin cunoaștere. Și dacă vrem să renunțăm, din comoditate, la a căuta astfel sentimentele prin înălțimea eterică a gândurile, vom rămâne la trivialitatea sentimentelor obișnuite, confundându-le cu afundarea interioară a sufletului în divinitate. Aceste sentimente care animau oamenii în India antică au constituit o trăsătură fundamentală a întregii înțelepciuni a primei epoci postadanteene, permițând astfel să se stabilească un raport corect cu Universul, pentru a simți unitatea lumilor spirituale când se căuta calea spre exterior și spre interior.

Toate civilizațiile ulterioare se caracterizează printr-un sentiment diferit. Pe când în India veche cele două căi, a revelației interioare și a revelației exterioare, converg într-o unitate, în epocile următoare, dimpotrivă, ele devin divergente; pe de o parte, noi avem revelația din afară, și pe de alta, revelația dinăuntru. Așa stau lucrurile în epoca a doua postatlanteană, când le găsim separate, atât în popor, cât și în sânul Misteriilor, fie că acestea sunt exterioare, dirijate spre Ahura Mazda, fie pur interioare. Unitatea ascunsă a celor două lumi spirituale, care se mai percepeau în mod viu în India antică, a dispărut pentru omul epocii a doua postatlanteene și făcea parte încă de atunci din fundamentul impenetrabil al existenței, despre care mai exista un presentiment, dar care nu mai putea trăi în suflet. Omul Indiei antice spunea: Merg în afară de mine sau în mine, ajung la unitate; persanul urma calea spre exterior și, dacă era adept al lui Zoroastru, spunea: Eu merg spre Ormuzd – iar dacă urma calea spre interior: Eu cobor spre entitatea Mithra! Dar aceste două drumuri nu se mai întâlneau. În el se păstra numai presentimentul că ele trebuiau să se regăsească undeva. Iată de ce vorbea despre acea ființă ca despre necunoscutul întuneric pe care nu îl putem decât presimți, despre zeul primordial necunoscut. Acesta era o ființă spirituală primordială despre care se știa că există, dar care nu putea fi găsită. Zaruana akarana, acesta era numele acestei divinități persane ascunsă în întuneric, la care însă nu se mai putea ajunge pe nici una din căi. Ceea ce se putea atinge era ceea ce se afla în spatele vălului lumii sensibile, ființa despre existența căreia vorbea Zoroastru, cu alte cuvinte, un zeu care era o emanatie a lui Zaruana akarana. Acesta era Ahura Mazda, Stăpânul lumii spiritelor solare de la care veneau efectele binefăcătoare pe care, spre deosebire de acțiunile Soarelui fizic, trebuie să le numim spirituale, și de la care vechiul persan primea regulile morale și legile existente, ceea ce cel care se ridica prin inițiere la regulile și legile morale aducea ca legi morale ale comportării și acțiunii oamenilor. În jurul acestui spirit solar se percepeau servitorii săi Amshaspanzii, dispuși în jurul tronului său ca niște mesageri. El dirija ansamblul împărăției sale, ei conduceau diversele sale părți. Sub ordinele lor se aflau entitățile imediat inferioare, care se numesc de obicei Izeți sau Izarați. Vechiul persan privea dincolo de împărăția ascunsă în spatele vălului lumii sensibile și vedea acolo o entitate spirituală supremă, Ahura Mazda, și sub ea o întreagă cohortă de Amshaspanzi; apoi,

entități subordonate, Izeți sau Izarați; în sfârșit, entități care în lumea spirituală sunt ceea ce sunt în suflet gândurile oamenilor. În suflet, aceste gânduri nu sunt decât niște imagini, umbre ale adevărilor; afară, în lumea spirituală, gândurile noastre corespund unor entități spirituale. Persanul numea aceste ființe Fravashi; ele se găseau imediat deasupra omului. În spatele vălului lumii sensibile se reprezenta deci, în cadrul evoluției culturii persane, o întreagă ierarhie de ființe spirituale ridicându-se până la Ormuzd. Dar, în momentul în care nu se mai observă acordul perfect care există între împărăția spirituală care se atinge pe cale exterioară și împărăția spirituală care poate fi găsită prin calea interioară, modul în care se percepe împărăția interioară depinde deja în mare parte de om. În această epocă, întreaga natură a omului devenise alta decât natura vechiului indian. Corpul eteric uman coborâse mult în corpul fizic. Din această cauză vechiul persan nu se putea servi de organele corpului eteric, cum o făcea vechiul indian. Organele de care se folosea vechiul persan erau cele care erau încorporate primordial omului în ceea ce astăzi numim corpul astral sau corpul sensibilității. Dumneavoastră știți că în ființa omenească distingem corpul fizic, corpul eteric, corpul sensibilității sau astral, sufletul sensibilității, sufletul înțelegerii sau al rațiunii și sufletul conștiinței, apoi ceea ce se numește Sinea spirituală, spiritul vieții și în sfârșit Omul-spirit propriu-zis.

Omul-spirit					
Spiritul			vieții		
Sinea					spirituală.
Sufletul					conștiinței
Sufletul	înțelegerii	sau		rațiunii	
Sufletul	sensibilității	sau	al		senzației
Corpul	sensibilității	sau	al	senzației	
Corpul					eteric
Corpul fizic.					

Când se ridica până la cunoștințele cele mai înalte, vechiul indian se servea de corpul său eteric, în modul prezentat. Persanul nu mai putea face acest lucru, dar el se putea servi de corpul senzației; prin el omul se ridica la cele mai înalte cunoștințe. Pentru că nu mai putea vedea cu corpul eteric, unitatea supremă s-a ascuns privirii sale; cu corpul sensibilității el mai putea privi în afară, și, într-o anumită măsură, se bucura de o viziune astrală. Mulți oameni ai epocii persane au putut percepe astfel în mod astral pe Ahura Mazda și pe slujitorii săi. Or, dumneavoastră știți din lucrarea mea *Teosofia*: corpul sensibilității este strâns legat cu sufletul sensibilității. Ca urmare, atunci când persanul se servea de corpul sensibilității sufletul sensibilității era, ca să spunem așa, acolo; dar el nu era încă în situația de a se folosi de el, căci nu fusese încă dezvoltat; acesta trebuia mai întâi să fie dezvoltat. Din această cauză, vechiul persan era deci într-o situație foarte specială: el se servea de corpul astral sau al sensibilității, de ceea ce pune în joc sufletul sensibilității în starea în care se afla atunci și simțea că atunci când corpul său astral, dezvoltat deja la această epocă, se ridica până la Ahura Mazda sufletul sensibilității îl urma și se afla expus pericolului de a imprima în corpul astral sentimentele sale; el nu putea încă exterioriza ceea ce se păstra în el din vechile tentații luciferice, căci nu era încă capabil s-o facă, dar transmitea efectele acestora corpului astral.

În Persia antică s-au conștientizat astfel efectele sufletului sensibilității asupra corpului astral, care reprezentau parcă o reflectare a imaginii trimise de lumea exterioară a ceea ce acționa din vremuri îndepărtate în sufletul sensibilității. Văzută din interior, aceasta este

ceea ce se numește influența lui Ahriman, influența lui Mefistofel. Din această cauză există senzația a două puteri. Dacă se percepea ceea ce omul poate atinge când privește spre exterior se contemplau Misteriile lui Ahura Mazda; dacă se îndrepta privirea spre interior, se afla, cu ajutorul corpului astral, prin intermediul a ceea ce acționase Lucifer în fața adversarului lui Ahura Mazda, a lui Ahriman. Un singur lucru proteja de atacurile lui Ahriman: trebuia să fie accelerată prin inițiere evoluția omului, prin formarea sufletului sensibilității. Dezvoltându-l și purificându-l, anticipând cursul evoluției, se urma drumul interior, drum care nu mai conducea spre Ahura Mazda, ci spre împărăția luminoasă a lui Lucifer. Și ceea ce pătrundea sufletul omenesc pe această cale interioară a fost ceea ce s-a numit mai târziu zeul Mithra. Iată de ce Misteriile persane care cultivau viața interioară sunt Misteriile lui Mithra, pe când cele care cultivau calea exterioară erau cele ale lui Ahura Mazda.

Să pășim acum în epoca postatlanteană următoare, epoca caldeano-egipteană. Aflăm acolo un fenomen surprinzător. Nu în zadar îl desemnăm cu două nume, căci pe de o parte este vorba de un popor din Asia care aparține de curentul septentrional (aceștia sunt caldeenii) și, pe de altă parte, un popor care face parte din curentul meridional (acesta este poporul egiptean). Deci este vorba de o epocă în care două curenți de popoare tocmai se întâlnesc. Dacă vă amintiți că în curentul septentrional se dezvoltă de preferință viziunea exterioară, căutarea entităților ascunse în spatele vălului lumii sensibile, și că poporul egiptean căuta spiritele accesibile pe calea interioară, veți înțelege cum au coacționat aici două curenți. Așadar, se ciocnesc calea exterioară a caldeenilor și calea interioară a egiptenilor. Este ceea ce au intuit cu multă justete grecii, când au comparat zeii caldeeni cu împărăția lor apolinică. Ceea ce le venea de la caldeeni, ei căutau în Misteriile lui Apollo, iar când vorbeau de Osiris și de tot ceea ce se referă la el, ei îi căutau forma corespunzătoare în Misteriile lui Dionysos. Se presimțeau intuitiv raporturile spirituale care existau în mod efectiv.

Omenirea evoluează în timp, și pe măsură ce progresează dezvoltă noi organe. În perioada Indiei vechi au fost dezvoltate corpul eteric și organele sale; în perioada protopersană era folosit corpul sensibilității, care se perfecționează; în epoca caldeano-egipteană a fost dezvoltat sufletul sensibilității, un mădular predominant interior. Pe când corpul sensibilității este încă orientat în afară, sufletul sensibilității este orientat spre interior. Se îndepărtează deci încă mai mult ca înainte de lumile divin-spirituale. Viața sufletului se desfășoară în interior și, pentru tot ce nu este în om trebuie să se limiteze la ceea ce percepe simțurile. Pe de o parte, lumea sensibilă este deci tot mai prezentă și, pe de altă parte, viața sufletului devine din ce în ce mai autonomă. Cultura epocii a treia este cea a sufletului sensibilității. Dar ceea ce dezvoltă aceasta nu mai sunt înțelepciuni văzute, citite parcă din peisajul lumii înconjurătoare. Aceasta seamănă deja cu ceea ce gândește omul modern, deși, pentru că omul actual a progresat până la sufletul conștiinței, era pe atunci un proces mult mai viu. Gândurile sunt, ca să spunem așa, mult mai suculente; ele sunt atât de vii cum este pentru noi senzația de „roșu”. În zilele noastre, omul nu-și mai resimte gândurile cu aceeași intensitate cu care simte un gust sau un miros. În epoca în care egiptenii își dezvoltau în mod special sufletul sensibilității, gândurile pe care ei le nutreau trăiau în suflet în mod tot atât de viu ca și senzația produsă de culoarea roșie, de un miros sau de un gust. Astăzi, gândurile noastre au devenit pale, abstracte, în timp ce odinioară erau concrete. Ele erau mai mult gânduri văzute; chiar dacă nu se percepeau răspândite în exterior, în lumea fizică, exista sentimentul că ele nu erau născocite de om ci că urcau în suflet ca niște inspirații și se revărsau acolo; nu se mai spunea că se aspiră înțelepciunea în sine, ci că erai pătruns de gânduri în mod viu, că ele lăstăreau în suflet, că țâșneau în suflet sub presiunea lumii spirituale. Așa se schimbă

totul în cursul timpului. Din această cauză omul epocii caldeano-egiptene nu mai percepea în conștiința sa înțelepciunea lumii ca un univers luminos pe care îl aspira în el; era conștient că are gânduri care urcau în el sub formă de inspirații. Iar conținutul acestei științe care urca în el era astroteologia caldeenilor și înțelepciunea ermetică a egiptenilor; în felul acesta au luat ele naștere. Ceea ce trăia în stele și le pune în mișcare, în lucruri, omul nu mai putea citi în natură, dar se revela în interiorul său sub forma anticei înțelepciuni a perioadei caldeano-egiptene. În același timp, caldeenii aveau conștiința că ce știau nu era numai ființa lor intimă, ci reflectarea în ei ceea ce se întâmpla în afară. La egipteni se simțea că ceea ce apărea astfel era o reflectare a zeilor ascunși, pe care omul nu-i întâlnește între naștere și moarte, ci între moarte și o nouă naștere. Astfel caldeenii și egiptenii se deosebeau prin aceea că primii percepeau în înțelepciunea lor ce este în spatele lumii în care trăim între naștere și moarte, în timp ce înțelepciunea inspirată de egipteni le revela ceea ce se întâmplă între moarte și o nouă naștere. După cum vedeți din întregul sens al întregii evoluții, aceste inspirații interioare, aceste valuri de gânduri inspirate care urcă din afundul ființei erau în mod necesar foarte îndepărtate de divinitatea primordială în unitatea sa. Nu se mai pătrundea tot atât de departe cum s-a putut face, cu ajutorul corpului astral, în Persia antică. Totul devenise mai palid, lumea exterioară nu mai era tot atât de prezentă; ea se retrăsese deja mai mult. Se trăise, așadar, o înțelepciune a lumii exterioare în sine însuși, nu înțelepciunea în însăși lumea exterioară. Totuși, cei care cunoșteau cu sentimente corespunzătoare înțelepciunile perioadei persane aveau față de ele cel mai mare respect. Dacă vrem să exprimăm în mod lapidar înțelepciunile paradigmaticale ale caldeenilor privind lumea ascunsă în spatele aparențelor sensibile, se poate spune că acestea sunt sentințele, aforismele caldeene care traduceau viziunile suprasensibile. Colecția de proverbe caldeene constituie o comoară de înțelepciune foarte apreciată în timpurile de demult; în ele se găsesc secretele importante ale Universului. Ele erau la fel de apreciate ca și revelațiile trăite între moarte și o nouă naștere; sursele acestor înțelepciuni erau de origine egipteană.

Totuși, ființa a cărei prezență o mai percepea indianul antic în deplină conștiință și a cărei entitate profundă se retrăsese din fața privirii oamenilor devenise și mai obscură și încețoșată. Această ființă supremă unică apare în epoca caldeano-egipteană într-o lumină și mai nebuloasă ca Zaruana akarana. Caldeenii o numeau Anu, desemnând prin aceasta unitatea celor două lumi, dar care se află mult dincolo de ceea ce se poate cunoaște în Univers. Caldeenii nu mai îndrăznesc să-și înalțe privirile în regiunile în care încă mai privea omul Zoroastru; ei privesc în sus, la acele regiuni care se aflau foarte aproape de gândurile omenești. Aici, spuneau ei, se află totul, căci ceea ce este cel mai înalt se regăsește în ceea ce este cel mai jos. Și ei găseau acolo o ființă pe care o considerau o umbră a ființei supreme și pe care o numeau Apason. Ei mai percepeau ceva care le apărea ca o umbră a ceea ce noi ne-am reprezenta astăzi că se află ca substanță a spiritului vietii, elementul din care ne-am gândi că este format Omul-spirit, pe care noi îl putem reproduce pronunțând cuvântul Tauthe. Apoi aveau o ființă, pe care o numeau Moymis, care era aproximativ ceea ce cunoașterea spiritului numește azi un spirit al lumii, al cărui element constitutiv inferior este Sinea spirituală. Astfel, caldeenii vedeau deasupra lor o trinitate, având conștiința de a nu-i mai percepe adevărata figură decât prin elementele sale inferioare și nu mai găseau, în părțile sale superioare, decât niște reflectări estompate ale unei realități spirituale devenită inaccesibilă. Bel însuși (Baai), venerat de asemenea în calitate de creator al lumii și zeu al poporului, trebuie să fie considerat, în raport cu zeul Moymis, descendentul său în regiunea Eului sau a esenței focului.

Astfel, noi vedem cum și în numele zeilor se exprimă ceea ce s-a format în întreaga ființă a poporului. Când un caldean se angaja pe calea interioară, el avea impresia că trece prin vâlul vieții sufletești într-o lume a zeilor subumani, subpământeni. Adonis este, astfel, un nume târziu pentru a desemna entitățile pe care le-au găsit pe calea spre interior. Acest drum era legat de pericole atât de mari pentru profani încât el putea fi parcurs numai de inițiați. Dar când parcurgeau acest drum și intrau în lumea situată în spatele vâlului vieții sufletului ei cunoșteau ceva care se poate compara cu inițierea modernă. Noi percepem trăsăturile distinctive, care devin din ce în ce mai mult cele ale epocii noastre.

Cel care primea inițierea caldeană parcurgea două feluri de experiențe și se veghea ca el să le facă pe cât posibil concomitent, ca el să urmeze drumul dinăuntru spre lumea spirituală și drumul din afară spre lumea spirituală, pentru ca să obțină cel puțin sentimentul unei activități și al unei vieți comune a spiritului în afară și înăuntru. El întâlnea atunci pe de o parte – pe calea interioară – acea ființă spirituală care în Caldeea se numea Ishtar și care se știa că aparține divinităților lunare binefăcătoare. Aceasta se afla pe pragul care separă de obicei ființa omenească de spiritualitatea situată dincolo de viața sufletului. De partea cealaltă, acolo unde se găsește poarta spre lumea spirituală aflată dincolo de lumea simțurilor, era celălalt păzitor: Merodach sau Marduk, pe care îl putem compara cu Păzitorul pragului, cu Mihail. Merodach era perechea (corespondentul) lui Ishtar, și aceste două ființe făceau interiorul sufletului clarvăzător și introduceau ființa omenească pe cele două căi în lumea spirituală. Din această cauză omul trăia, prin aceeași întâlnire, ceea ce se simte și astăzi în mod simbolic astfel: omului îi este întinsă o cupă luminoasă. Aceasta însemna că omul învață tatonând să utilizeze pentru prima dată florile sale de lotus, ceakrele sale. Apoi el progresează. Vedeti, așadar, cum în aceea epocă era necesară trecerea unui anumit prag. Deși există unele diferențe, lucrurile sunt asemănătoare și în Egipt.

Astfel omenirea a pășit mai departe pe calea evoluției, înspre timpul nostru. Apoi a sosit momentul în care trebuia să pregătească coborârea spiritului cosmic solar pe Pământ. El, care fusese până acum exterior, va coborî în sufletul omenesc, pentru a putea fi găsit aici, așa cum înainte putuseră fi găsiți zeii luciferici, apoi Osiris. Cele două căi erau net diferite la caldeeni și la egipteni, ele trebuiau să se fecundeze în mod reciproc. Cum se putea realiza aceasta? A fost creat un intermediar și, cum spune în mod corect Biblia referitor la poporul evreu, acest intermediar va ieși din Ur în Caldeea. Acest popor primește revelația din afară, apoi pleacă în Egipt, unde preia ceea ce vine dinăuntru. El reunește cele două căi, astfel încât apare pentru prima dată Iahve, o entitate care îl anunță pe Hristos. Omului îi este acum anunțat din două direcții ce au reprezentat zeii epocilor anterioare. După cum, mai târziu, Hristos va fi luminat din interior, zeii care apăreau mai înainte în întuneric acum vor fi *luminați* din exterior. Vedem că în Iahve sau Iehova apare o divinitate care se află înăuntrul sufletului, dar care trebuie să fie luminată de o lumină exterioară, căci nu este încă vizibilă prin ea însăși. Iehova este într-adevăr lumina reflectată a lui Hristos. Astfel, cele două direcții care ne-au preocupat se alătură, se fecundază reciproc. Prin aceasta în evoluția umanității apare însă ceva cu totul nou. Realitățile interioare și exterioare încep să se fecundeze; interiorul începe să devină exterior, ceea ce până atunci nu a trăit decât în mod interior, în timp, țâșnește, pentru a exista concomitent alături în spațiu. Examinați-vă viața interioară și veți vedea că aceasta nu se răspândește în spațiu, ci se scurge în timp; gândurile și senzațiile dumneavoastră se prezintă succesiv, pe când ceea ce este răspândit în exterior, în spațiu, se află alăturat. Din această cauză trebuie să se producă acum ceea ce se poate descrie ca fiind scurgerea în afară a ceva ce a trăit până acum în timp, devenind o manifestare juxtapusă în spațiu.

Ceea ce nu trăiește decât în timp trăiește de acum înainte prin juxtapunere în spațiu. Prin aceasta se întâmplă ceva important, care se exprimă într-un mod deosebit de profund.

Tot ceea ce mai înainte a fost evoluție spirituală a omului, tot ce depășea dimensiunile spațiului exterior conducea spre exterior și în timp. Or, tot ce este supus timpului este ordonat după măsura și natura numărului 7. Întreaga devenire a lumii devine inteligibilă, dacă considerăm că are la bază numărul 7. Noi spunem: Saturn, Soare, Lună, Pământ-Marte, Mercur-Jupiter, Venus și Vulcan, distingând astfel șapte perioade. În tot ce este supus timpului ne putem orienta dacă folosim numărul 7. Din această cauză, oriunde vrem să pătrundem în timp, vom fi conduși la numărul 7. Toate colegiile și toate lojile care duc din spațiu în temporal, când conduc în lumea transcendenței, sunt supuse numărului 7. Sfinții Rishi sunt subordonați numărului 7, la fel și alți învățători sfinți ai popoarelor, până la cei șapte înțelepți ai grecilor. Numărul fundamental al spațiului este 12. Prin scurgerea timpului în spațiu, el devine revelație prin 12. Din această cauză numărul 12 domină acolo unde timpul se scurge în spațiu. Avem douăsprezece triburi ale lui Israel și doisprezece apostoli, în momentul în care Hristos, care s-a arătat mai întâi în timp, se scurge în spațiu. Ceea ce este în timp se prezintă ca succesiune. Din această cauză, ceea ce conduce din spațiu în timp la zeii împărăției luciferice ne duce la numărul 7. Dacă vrem să caracterizăm ceva în dimensiunea temporală prin esența sa în această împărăție, găsim entitatea căutată dacă raportăm ceea ce cercetăm la originea sa parentală. Recunoaștem ce se dezvoltă în timp când urcăm de la fapte secundare la faptele prime, ca de la copil la tată. Și în timp ce pătrundem în această lume a timpului, care este dominată de cifra 7, vorbim de copii și de originea lor, de copiii ființelor spirituale, de copiii lui Lucifer. Când transformăm timpul în spațiu, vorbim de ființele care au o existență simultană, juxtapusă, și ca urmare și de circulația impulsurilor sufletești prin spațiu. Când tranziția de la timp la spațiu face să se treacă de la 7 la 12, noțiunea de copil își pierde semnificația suprasensibilă, dar atunci apare noțiunea de fraternitate; cei care trăiesc cot la cot sunt frați. Când transformăm noțiunea de fii ai zeilor în noțiunea de frați, urcăm în evoluția umanității. Frații și surorile trăiesc unul alături de altul, pe când realitățile care provin unele din altele trăiesc succesiv. Vedem aici, într-un moment important, tranziția de la fiii sau copiii imperiului luciferic la frații lui Hristos, tranziție despre care vom continua să vorbim mâine.

CONFERINȚA a IX-a

München , 31 august 1909

Problema cu care am încheiat ieri expunerea noastră putea să rămână oarecum de neînțeles pentru cel care se întâlnește pentru prima oară cu ea. Ea aparține tainelor numărului și acestea sunt taine la care este cel mai greu de ajuns.

Am spus că între numerele 7 și 12 există un anumit raport și că acest raport este legat de timp și spațiu. Poate va veni timpul când taina de care am vorbit va fi înțeleasă de toți oamenii, dar, în sensul singurei cunoașteri recunoscute în prezent, aceasta este o pură afirmație. Trebuie deci mai întâi să o explicăm.

Am mai menționat că ne găsim în angrenajul Universului, când facem deosebire între relațiile care sunt predominant spațiale și cele care sunt predominant temporale. Noi înțelegem lumea așa cum ne înconjoară, în termeni de spațiu și de timp. Dar dacă nu ne limităm să vorbim în mod abstract de spațiu și de timp, dacă vrem să înțelegem cum se

succed evenimentele în timp și cum realitățile particulare se grupează în spațiu, atunci există un fir care ne conduce pe de o parte prin relațiile temporale și pe de altă parte prin relațiile spațiale. Vom examina mai întâi din punct de vedere al științei spiritului devenirea fenomenelor Universului. Privim înapoi la încarnări mai vechi ale omului, ale raselor, ale culturilor și ale Pământului însuși. Vom avea un presentiment a ceea ce trebuia să se întâmple în viitor, deci temporal. Dar ne vom simți întotdeauna confortabil dacă vom judeca evoluția *temporală* plecând de la un schelet construit pe baza cifrei 7. Nu este permis să construim sau să speculăm făcând tot felul de interpretări cu ajutorul cifrei 7, ci trebuie mai întâi să urmărim faptele din punctul de vedere al cifrei 7.

Să luăm ca exemplu un om al cărui ochi spiritual este suficient de deschis pentru a putea cerceta faptele Cronicii Akasha; cifra 7 îl va putea ghida, în sensul că el își va spune că ceea ce se desfășoară în timp se organizează după scheletul numărului 7; ceea ce se repetă sub forme diferite poate fi examinat doar pe baza cifrei 7, căutând apoi modalitățile corespunzătoare de manifestare. Ca urmare, este corect să spui că, deoarece Pământul trece prin mai multe încarnări, trebuie să-i căutăm cele șapte reîncarnări: Saturn, Soare, Lună, Pământ, Jupiter, Venus și Vulcan; întrucât culturile omenirii parcurg șapte încarnări, găsim legătura dintre ele punând din nou la bază numărul 7. Prima cultură a erei postatlanteene este cultura protoindiană, cea de a doua este cea protopersană, a treia epoca caldeano-egipteană, a patra cea greco-latină, iar a cincea este a noastră; mai așteptăm următoarele două epoci – a șasea și a șaptea –, care vor urma epocii noastre. Am utilizat o dată în plus numărul 7, pe care l-am pus la baza încarnărilor succesive ale culturii. La fel, vom putea înțelege mai bine karma unui om dacă încercăm să privim în urmă spre ultimele sale trei încarnări; dacă, plecând din prezent, contemplăm cele trei încarnări precedente ale sale, este posibil să tragem anumite concluzii pentru următoarele trei încarnări, care însumate dau din nou șapte. Astfel, numărul 7 este un fir conducător pentru tot ce se manifestă în timp.

Dimpotrivă, numărul 12 este firul conducător pentru tot ce există în mod simultan *în spațiu*. Acest lucru l-a simțit întotdeauna o știință care era în același timp înțelepciune; din această cauză, în legătură cu fenomenele cosmice care aparțin Pământului nostru, ea spunea că, pentru a înțelege relațiile spațiale ale evenimentelor de pe Pământ, trebuie să te referi la douăsprezece puncte fixe repartizate în spațiu. Acestea sunt marcate în spațiul cosmic prin cele douăsprezece semne ale Zodiacului. Sunt douăsprezece puncte fundamentale la care ar trebui să se raporteze întregul spațiu. Aceasta nu ține pur și simplu de o decizie arbitrară a gândirii omenești, ci de ceea ce această gândire a învățat în contact cu realitatea, dezvoltând în mod orientativ principiul că te descurci cel mai bine în spațiu dacă te raportezi la o diviziune în douăsprezece părți. Când este vorba de transformări, adică de aspecte temporale, o știință mai veche le-a pus la bază cele șapte planete, și cifra 7 i-a devenit astfel firul conducător.

Să ne întrebăm acum cum se regăsesc aceste raporturi în viața omenească și evoluția sa. Noi am văzut că până în momentul din evoluția umanității marcat prin pătrunderea principiului Hristos omul, când privea în interiorul său pentru a căuta în spatele vălului vieții sale interioare accesul la lumea divină, intra în lumea luciferică. Acesta era, în acele timpuri vechi, drumul pe care pornea omul pentru a ajunge la înțelepciune, la o cunoaștere superioară a lumii. Omul a căutat divinul coborând în lumea sa interioară; din această lume trebuiau să urce noi intuiții și inspirații pentru viața sa morală și etică, la fel cum urcaseră intuițiile conștiinței sale; bineînțeles, toate celelalte intuiții și inspirații care se raportează la ce este moral, ce este sufletesc izvorau din viața sa interioară. Din acest motiv înaltele individualități care au fost ghizii omenirii în acele timpuri vechi se adresau

mai întâi vieții interioare pentru a explica oamenilor realitățile supreme. Vieții sufletului, ființei interioare a omului trebuiau să se adreseze sfinții Rishii și marii instructori ai tuturor culturilor vechi. Interiorul uman nu este ceva spațial, ci temporal; viața sufletului se desfășoară în timp. Tot ce ne înconjoară exterior se grupează în spațiu; tot ceea ce se desfășoară interior se organizează în timp. Din această cauză, tot ceea ce se adresează interiorității omului se verifică cu ajutorul firului conducător al numărului 7. Cum poate fi înțeleasă cel mai bine o ființă care vrea să se adreseze interiorității umane? Cum am putea înțelege cel mai bine în particularitățile lor fundamentale acele ființe pe care le numim, de exemplu, sfinții Rishi? I-am putea înțelege dacă i-am privi raportându-ne la viața temporală a sufletului. Din această cauză, principala întrebare care s-a născut în epoca îndepărtată în care trăiau acești mari înțelepți ai antichității era de unde vin ei. Este ca și întrebarea cine sunt tatăl și mama unui copil. Ei trebuie situați în timp, în raport cu originea lor. În fața unui înțelept, se pune mai întâi întrebarea de unde vine el. Ce entitate a fost mai înainte aici? Ce origine are el? Al cui fiu este? Când se vorbește de lumea luciferică, la baza sa trebuie pus numărul 7 și trebuie să ne întrebăm al cui fiu este cel care se adresează sufletului. În acest sens vorbim de copiii lui Lucifer când ne referim la cei care în timpurile vechi au propovăduit lumea spirituală care se ascunde în spatele vălului vieții sufletești ascunsă dincolo de temporal.

În ceea ce-l privește pe Hristos, chestiunea se pune diferit. Căci Hristos nu a coborât pe cale temporală pe Pământ; apărând în timp, el intră totodată în lumea pământească venind din spațiu, din exterior. Zoroastru l-a văzut îndreptându-și privirea spre Soare și s-a referit la El sub numele de Ahura Mazda. Ahura Mazda s-a apropiat în spațiu din ce în ce mai mult de Pământ, până când a coborât și s-a făcut om. Aici nu ne interesează numai succesiunea în timp, ci și dimensiunea spațială. Dimensiunea spațială, această sosire a lui Hristos din infinitul spațiului pe Pământul nostru, are o valoare de eternitate, nu numai o valoare temporală. De acest lucru se leagă faptul că Hristos nu acționează pe Pământ numai în conformitate cu raporturile de succesiune temporală; ceea ce aduce el pe Pământ nu corespunde raporturilor unui tată sau ale unei mame cu copilul său, care se desfășoară în timp, ci vine cu un element care se realizează în simultaneitate. Părinți, copii, nepoți trăiesc succesiv în timp, iar relațiile dintre ei se exprimă prin dimensiunea temporală, Hristos însă, în calitate de spirit al spațiului, introduce și în cultura Pământului un element spațial. Ceea ce aduce El este juxtapunerea oamenilor în spațiu și relația care trebuie să lege un suflet de altul în coexistență, independent de modul cum se organizează relația temporală. Pământul este planeta care are ca misiune să introducă sistemul nostru cosmic în lumea iubirii. În timpurile vechi, sarcina Pământului era aceea de a introduce iubirea prin mijlocirea timpului. În timp ce prin relațiile de descendență sângele se transmitea din generație în generație, de la tată la fiu și de la fiu la nepot, ceea ce era înrudit în timp era și elementul purtător de iubire. Coeziunea familială, legătura de sânge, transmiterea sângelui prin generații succesive era temeiul iubirii în timpurile mai vechi. Și chiar când iubirea lua un caracter moral, ea se întemeia de asemenea pe o legătură temporală: se iubeau strămoșii, cei care precedaseră în timp.

Hristos a introdus iubirea care se comunică de la suflet la suflet, astfel încât între ființele coexistente în timp să se stabilească o relație prefigurată mai întâi în iubirea frățească pe care oamenii trebuie s-o nutrească unii față de alții. Acum începe să capete o semnificație deosebită coexistența spațială.

Din această cauză, în timpurile vechi, problemele mari ale omenirii erau de regulă reunite prin numărul 7: șapte Rishi, șapte înțelepți. Din același motiv, Hristos este înconjurat de doisprezece apostoli, ca prefigurări ale oamenilor ce trăiesc împreună în același spațiu.

Această iubire care va lega tot ce există alături în spațiu, independent de succesiunea în timp, trebuie să pătrundă prin principiul lui Hristos în viața socială a Pământului. Este discipol al lui Hristos cel care iubește frățește tot ce îl înconjoară. Dacă vorbim de copiii lui Lucifer, principiul hristic ne va da prilejul de a spune că Hristos este primul născut dintre mulți frați. Sentimentul de atracție nu ca față de un tată ci ca față de un frate, primul din frații noștri, pe care îl iubim, aceasta este relația de bază care ne unește cu Hristos.

Sunt elemente orientative, nu dovezi, dar ele argumentează și lămuresc relația dintre numerele 7 și 12; cu cât radiază mai mult în lume relația cu Hristos, cu atât se vorbește mai mult de grupări ca cea a celor douăsprezece triburi ale lui Israel, a celor doisprezece apostoli etc... Numărul 12 capătă astfel o semnificație mistică, esoterică pentru evoluția Pământului.

Cu aceasta am atins aspectul exterior al mării transformări care s-a desfășurat în evoluția Pământului prin principiul Hristos. Am putea vorbi mult timp despre relația dintre numerele 7 și 12, fără a putea explica în întregime unele aspecte ale profundului mister al existenței noastre cosmice. Dacă acceptați ceea ce am spus ca o clarificare a ceea ce reprezintă numerele 7 și 12 pentru relațiile temporale și spațiale, veți putea pătrunde mai adânc în misterele Universului. Pentru noi această relație trebuie să ne indice, adăugat la toate celelalte, ce sens profund a avut pentru Univers evenimentul hristic și cum, pentru a-l înțelege, trebuie să căutăm un alt fir conducător numeric.

Dar între spațiu și timp există și o relație interioară; eu nu vă pot oferi decât o imagine generală despre aceasta, și o voi face după o metodă curent utilizată în Misterii pentru a prezenta viața Cosmosului în relația 7-12. S-a spus: Dacă spațiul universal nu este privit ca ceva abstract, ci în așa fel încât condițiile terestre se raportează la acest spațiu, ele trebuie raportate și la cele douăsprezece diviziuni fundamentale ale Zodiacului: Berbec, Taur, Gemeni, Rac, Leu, Fecioară, Balanță, Scorpion, Săgetător, Capricorn, Vărsător, Pești. Aceste douăsprezece puncte fundamentale ale Zodiacului sunt în același timp adevărate simboluri cosmice ale entităților divine primordiale prin care s-a reprezentat în mod corespunzător realitatea. Forțele care provin din aceste douăsprezece direcții acționau deja din timpul primei încarnări planetare a Pământului nostru, Vechiul Saturn. Ele acționau în timpul Vechiului Soare, în timpul Vechii Luni și vor continua să acționeze și mai târziu. Ele constituie deci un element permanent, mult mai elevat decât ceea ce se naște și moare în timpul devenirii noastre pământești; cele douăsprezece semne ale Zodiacului simbolizează un element care a supraviețuit celor ce s-au transmis de la Vechiul Saturn la Vechiul Soare, de la acesta la Vechea Lună etc. În timp ce ceea ce întâmplă aici se naște și trece, lucrurile condiționate de Zodiac supraviețuiesc evenimentelor planetare, supraviețuiesc condițiilor specifice Vechiului Saturn, Vechiului Soare, Vechii Luni. Ceea ce simbolizează zonele fundamentale ale Zodiacului este, de asemenea, deasupra evenimentelor care se desfășoară pe Pământul nostru ca opoziție între Bine și Rău.

Amintiți-vă că încă de la primele expuneri ale acestui ciclu v-am atras atenția asupra faptului că atunci când pătrunzi în domeniul astral descoperi o lume a transformărilor și că ceea ce poate acționa dintr-o anumită perspectivă ca bine poate apărea ca rău dintr-o altă perspectivă. Aceste deosebiri între bine și rău au importanța lor în cadrul devenirii; pentru aceasta numărul 7 este un fir conducător orientativ. Zeii care simbolizează cele douăsprezece puncte ale spațiului, douăsprezece puncte permanente, se plasează deasupra binelui și răului. Din această cauză, în Zodiac avem de-a face cu o realitate de ordin superior binelui și răului; în acest spațiu exterior trebuie să căutăm simbolurile

acelor entități spiritual-divine care, dacă sunt contemplate în sine, fără ca ele să intervină în sfera pământească, sunt deasupra opoziției dintre bine și rău.

La un moment dat, începe să se întrevadă ce va deveni Pământul nostru. Acest lucru se întâmplă datorită faptului că survine o divizare în sânul acestor divinități permanente, și tot ce se întâmplă într-o anumită relație cu aceste divinități; ele se separă în două și vor reprezenta sfera binelui și sfera răului. Nici una din cele două nu este în sine un bine sau un rău, dar prin faptul că acționează asupra Pământului în devenire sunt percepute o dată ca bine, altă dată ca rău. Totuși, există reprezentarea care ne spune că un element care face parte, chiar în mică măsură, din sfera binelui trebuie să fie considerat bun. Când un element permanent situat în lumea spirituală, în afară de timp, intră în acțiune în timp, el se integrează simultan ca un bine și ca un rău. Din douăsprezece puncte permanente ale Zodiacului cinci se află în întregime în sfera binelui și alte două la graniță, deci șapte. Iată de ce se vorbește că rămân șapte din douăsprezece. Când căutăm în timp ceea ce este bun, ceea ce este perfect, ceea ce conduce, vom vorbi deci de șapte înțelepți, de șapte Rishi; aceasta corespunde întru totul realității. De aici vine și reprezentarea că lumii luminoase, lumii superioare îi aparțin șapte semne zodiacale pe când cele cinci inferioare, începând cu Scorpionul, aparțin lumii întunericului.

Acesta nu este decât o vedere de ansamblu, care ne arată că atunci când spațiul părăsește sfera sa de eternitate și primește în el creații care se desfășoară în timp el se divide în bine și în rău și că, dacă se elimină binele, 7 devine cifra care reprezintă tot ce este bun în dimensiunea timpului. Dacă vrem să căutăm adevărul aflat în timp, numărul 7 trebuie considerat fir conducător; numărul 5 ne-ar induce în eroare. Aceasta este semnificația interioară a acestei probleme.

Să nu spuneți că toate acestea sunt greu de înțeles, ci că, lumea fiind profundă, există în mod necesar lucruri greu de înțeles.

Hristos a venit însă în lume pentru a sta și în tovărășia păcătoșilor și a cămătarilor. El a venit pentru a prelua și ceea ce ar trebui să fie eliminat din mersul Univesului. Din Oedip a trebuit să fie eliminat ceea ce a fost preluat în viața lui Hristos ca ferment; acest lucru vă este confirmat de legenda lui Iuda. La fel cum, pentru a dospi, pâinea nouă trebuie să preia puțin din cea veche, la fel lumea nouă nu poate prospera și deveni într-adevăr bună decât asimilându-și un ferment care este preluat din rău. Din această cauză Iuda, care era respins peste tot și fusese alungat și de la curtea lui Pilat, a fost primit acolo unde acționa Hristos, venit pentru a vindeca lumea, în așa fel ca 7 să poată fi transformat în 12, pentru ca ceea ce era cuprins în 7 să poată fi cuprins de acum încolo în simbolul numărului 12. Prima reprezentare a numărului 12 ne este dată prin cei doisprezece frați ai lui Hristos, prin cei doisprezece apostoli.

Așa cum am spus, toate acestea nu constituie decât un indiciu al profunde transformări care a început pentru întreaga devenire a planetei noastre. Putem clarifica din multe puncte de vedere importanța principiului hristic și a intervenției sale în devenirea Pământului; cel pe care l-am adoptat acum este unul dintre acestea.

Să ne reprezentăm încă o dată consecințele ce au decurs din toate acestea pentru noi. Că venirea lui Hristos a însemnat ceva cu totul deosebit pentru evoluția Pământului, este un lucru simțit și recunoscut în toate locurile unde știința spiritului este cu adevărat cultivată. În asemenea locuri se știe că există o ființă care traversează toate culturile postatlanteene, care a trecut deja prin cultura protoindiană și cea protoiraniană, prin cele ale Caldeei și Egiptului, și așa mai departe, și care va trece și prin culturile care le vor

succeda, până la proxima mare catastrofă și chiar dincolo de aceasta. Pentru a afla unde putem găsi ceea ce parcurge întreaga evoluție a umanității prin simțurile sau prin rațiunea noastră omenească trebuie să ne adresăm științei spiritului cu următoarea întrebare: Cum se numește ființa ce poate fi descoperită în lumea spirituală și care trece ca un curent al spiritului prin toate cele șapte culturi? Chiar în înțelepciunea orientală s-a șlefuit un cuvânt pentru ceea ce trece prin toate aceste culturi. Dacă-l luăm în considerare în adevărul său, acesta nu este un lucru abstract, ci un fapt concret: o ființă. Dacă se dorește conturarea mai exactă a acestei ființe pentru care celelalte ființe – fie cei șapte sfinți Rishi, fie entități chiar mai înalte care nu coboară până la încarnare fizică – nu-i sunt decât mesageri, o putem desemna cu un nume pe care Orientul l-a șlefuit în mod corect. Orice revelație, orice înțelepciune din Univers conduce la această sursă unică, la sursa înțelepciunii primordiale, care are o esență, o ființă ce evoluează de-a lungul tuturor civilizațiilor postatlanteene și se manifestă în fiecare epocă sub o anumită formă, dar care rămâne întotdeauna un purtător de bază al înțelepciunii, apărând sub cele mai diferite forme. Când v-am descris ieri cum sfinții Rishi cuprindeau în mod concret această înțelepciune, parcă inspirând-o, care era în afară, ca un suflet al luminii, și pe care ei o aspirau ca înțelepciune a luminii, era ea însăși emanația acestei entități sublimă de care vorbim. Ceea ce am putut descrie ieri cu privire la înțelepciunea epocilor ulterioare (de exemplu, concepția cu totul diferită care s-a exprimat în epoca protopersană) radia, de asemenea, de la această entitate unică care este marele Instructor al tuturor culturilor.

Această entitate a fost Instructorul sfinților Rishii, al lui Zoroastru și al lui Hermes, marele Instructor care s-a manifestat în toate epocile sub formele cele mai diverse, care a fost mai întâi inaccesibil privirii exterioare. Orientul a formulat pentru a-l desemna expresia *totalitatea Bodhisatvilor*. Concepția creștină l-ar numi Sfântul Spirit. Astfel, când se vorbește de Bodhisatva este desemnată o entitate care domină toate culturile care se revelează și se manifestă în diferite feluri; acesta este spiritul Bodhisatvilor. Indiferent cum au rezimțit și denumit entitatea respectivă, sfinții Rishi, Zoroastru, Hermes, Moise, cu toții au privit spre Bodhisatvi; i se poate da numele colectiv de mare Instructor, căci pe el îl contemplă toți cei care vor și pot să primească învățăturile erei postatlanteene. În cursul acestei ere, el a îmbrăcat de mai multe ori forme omenești, și una dintre ele ne interesează înainte de orice. Un Bodhisatva – indiferent de modul în care s-a manifestat – a îmbrăcat forma deosebit de luminoasă a acelei entități care se desemnează cu numele de Gauthama Buddha. A constituit un real progres pentru Bodhisatva când n-a mai fost obligat să rămână numai în regiunile superioare ale spiritului și evoluția sa în lumile spirituale i-a permis să stăpânească în suficientă măsură corporalitatea fizică pentru a deveni om, încorporat în Buddha. Noi vedem deci în Buddha un Bodhisatva care s-a făcut om, una din manifestările „omenești” ale ființelor de înțelepciune cele mai cuprinzătoare pe care se întemeiază devenirea Pământului; el este într-un anumit fel încarnarea acelui mare Instructor pe care îl numim esența însăși a înțelepciunii. Îl considerăm pe Buddha ca forma pământescă a lui Bodhisatva. Nu trebuie să credem că un Bodhisatva s-a încorporat numai în Buddha; el s-a încarnat de asemenea, în parte sau în totalitate, și în alte personalități omenești. Dar aceste încorporări nu se fac toate într-un singur și în același fel; un Bodhisatva poate trăi foarte bine în învelișurile unei ființe omenești, cum a trăit unul din ei în corpul eteric a lui Gauthama Buddha. Și fiindcă entitatea lui Bodhisatva care moștenise corpul astral al lui Zoroastru a pătruns în învelișurile altor individualități – de exemplu, ale lui Hermes –, se poate (dar numai dacă am înțelege astfel chestiunea) spune despre anumite individualități care sunt ele însele mari Instructori că sunt încarnările unui Bodhisatva. Se poate vorbi de o reîncarnare continuă a lui Bodhisatva, dar trebuie știut că dincolo de toți oamenii în care se

încorporează Bodhisatva s-a aflat ca parte a entității care este ea însăși personificarea atotînțelepciunii Universului *nostru*.

Când privim la elementul de înțelepciune care în timpuri mai vechi a fost comunicat omenirii din sferele luciferice, noi îl vedem pe Bodhisatva. Există însă o entitate care ia parte la evoluția postatlanteană și care este cu totul diferită, este în mod esențial altceva decât un Bodhisatva, și pe care nu avem dreptul să o confundăm cu acesta, cu atât mai mult cu cât această entitate s-a încarnat într-o individualitate posedând deja infiltrațiile lui Bodhisatva, în Buddha. A existat o ființă omenească în care s-a încarnat Hristos și în care în același timp au pătruns razele lui Bodhisatva; aceasta este Iisus din Nazareth. Principiul lui Hristos este cel care domină în Iisus din Nazareth, mai cu seamă în timpul ultimilor trei ani ai vieții sale pământești, principiu cu totul diferit de cel al lui Bodhisatva. Cum putem caracteriza ceea ce diferențiază principiul Hristos de principiul Bodhisatva? Este extrem de important să se știe de ce Hristos, care a fost încarnat într-un corp omenesc numai o dată, nu se mai poate încarna în alt corp omenesc. De atunci aceasta nu s-a mai întâmplat decât în interiorul sufletului uman; mai mult, El a putut fi atins când privirea era îndreptată spre lume, așa cum făcuse Zoroastru. Prin ce se deosebește Hristos, căruia noi trebuie să îi atribuim o poziție centrală, de un Bodhisatva? Diferența fundamentală este că Bodhisatva este un mare Instructor, încarnarea înțelepciunii care traversează toate culturile și se întrupează sub formele cele mai diverse, în timp de Hristos nu este numai Instructor. Hristos nu doar învață oamenii, El este o entitate pe care noi o înțelegem cel mai bine când Îl căutăm în înălțimile spiritului, ca un *obiect* al inițierii, și unde Îl putem compara cu alte entități spirituale.

Îl putem caracteriza cel mai bine spunând că există zone ale vieții spiritului unde, ca să spunem așa, se scutură tot praful pământesc, unde se poate găsi înalta entitate a lui Bodhisatva în particularitatea sa spirituală și unde-l putem afla pe Hristos eliberat de tot ce El a devenit pe Pământ și în apropierea acestuia. Acolo se găsește baza omenirii, sursa spirituală primordială din care a apărut viața. Nu există un singur Bodhisatva, ci un șir de Bodhisatva. Așa cum am vorbit de acel Bodhisatva care se afla la baza celor șapte culturi postatlanteene, mai există un Bodhisatva care se află la baza civilizațiilor atlanteene, și așa mai departe. Găsiți în înălțimile spirituale o serie de Bodhisatva care, pentru timpurile lor, sunt mari Instructori, nu numai ai oamenilor, ci și ai entităților care nu coboară până în sfera vieții fizice. Ei există aici ca mari Instructori; ei culeg ceea ce trebuie să propovăduiască, iar în mijlocul lor se află o ființă a cărei importanță nu constă numai în faptul că propovăduiește: aceasta este *Hristos*. El nu reprezintă ceva numai prin faptul că propovăduiește, ci se află în mijlocul Bodhisatvilor ca o entitate și acționează asupra acestora datorită faptului că îl au în fața lor. El este contemplat de Bodhisatvi, cărora le revelează splendoarea sa. Dacă ceilalți sunt ceea ce sunt prin faptul că sunt mari Învățători, Hristos este ceea ce este pentru lume prin *ce este el însuși*, prin ființa sa proprie. Este suficient să-l privim. Revelația ființei sale trebuie să se reflecte în ambianța sa; din aceasta ia naștere învățătura sa. El nu este numai Maestru, El este Viața, o viață care se revărsă în celelalte entități, care devin apoi Învățători. Astfel, Bodhisatvii sunt entități care își obțin învățătura din beatitudinea cu care ei îl contemplă pe Hristos în înălțimile spirituale. Când întâlnim în cursul evoluției noastre încarnări ale Bodhisatvilor noi le numim mari Învățători ai omenirii, pentru că în ele important este Bodhisatva. Hristos nu realizează numai propovăduirea; noi învățăm despre Hristos pentru a înțelege, pentru a cunoaște ceea ce este în El. Hristos este mai mult obiect decât subiect de studiu. Din această cauză, El este o ființă fundamental diferită de Bodhisatvii care trec prin lume. Aceasta este deosebirea dintre Hristos și Bodhisatvi, că El este ce este pentru

lume prin aceea că lumea se bucură de vederea sa. Bodhisatvii sunt ceea ce sunt pentru lume prin calitatea lor de mari Învățători.

Dacă vrem să percepem această entitate vie, această sursă a întregii vieți de pe Pământ, trebuie să privim spre acea încarnare în care nu s-a întrupat numai un Bodhisatva, ci la cel care nu avea nevoie să lase în urma sa o carte sau o doctrină personală, în jurul căruia s-au adunat cei care au răspândit în lume mesajul Său și învățătura Sa. Este esențial faptul că nu există nici o scriere a lui Hristos. Învățătorii vorbesc despre el, astfel încât el este obiectul învățării și nu subiectul acesteia. Acesta se exprimă prin faptul singular că nimic nu ne-a rămas de la El, ci că ceilalți i-au descris entitatea. Din această cauză să nu ne mirăm când se spune că tot ceea ce cunoaștem despre *învățătura lui Hristos* se regăsește în alte religii. Hristos nu este numai un Învățător ci o entitate care trebuie să fie înțeleasă ca entitate, pentru că El nu vrea numai să depună în noi ceva prin învățătura sa, ci prin viața sa. Din acest motiv, chiar dacă am putea reuni toate doctrinele Pământului care ne-ar fi accesibile, noi tot nu am avea toate elementele pentru a-l înțelege pe Hristos. În măsura în care omenirea actuală nu se poate adresa direct Bodhisatvilor pentru a-l contempla pe Hristos prin ochii lor spirituali, ea trebuie efectiv să se reîntoarcă la școala lor pentru a învăța acolo ceea ce-l poate face în sfârșit înțeles. Deci, dacă vrem nu numai să participăm la Hristos ci și să-l înțelegem, să nu privim pasivi la ceea ce a făcut Hristos pentru noi, ci să mergem la școala tuturor învățătorilor din Orient și din Occident, trebuie să fie pentru noi o sarcină sacră aceea de a ne apropia mai întâi învățăturile întregului cerc al privitorilor și de a utiliza aceste învățături înalte pentru a-l putea înțelege pe Hristos.

În Misterii oamenii sunt pregătiți în mod corespunzător pentru sarcina pe care trebuie s-o îndeplinească. Fiecare epocă își are sarcina sa; îi revine fiecărei epoci să primească adevărul sub forma sub care trebuie s-o preia epoca respectivă. Vechiului indian sau vechiului persan nu li s-ar fi putut da adevărul sub forma sub care este redat el în zilele noastre; el trebuia să-i fie adus omenirii sub o formă corespunzătoare facultăților și sensibilităților de atunci.

Din această cauză, în perioada care, prin caracterul său, putea să-l primească pe Hristos pe Pământ, epoca a patra, epoca greco-romană, trebuia să aducă adevărul despre Hristos și despre lumea sa sub forma accesibilă omenirii aceluia timp. Ar însemna să ignorăm cu totul progresul neamului omenesc dacă am crede că tot adevărul despre Hristos era prezent încă din primele secole care au urmat revelației; aceasta înseamnă a nu ști nimic despre progresul omenirii. Cel care vrea să păstreze numai învățăturile primului secol creștin și consideră doctrină creștină autentică numai ceea ce a fost scris și păstrat în această epocă, acela nu știe nimic despre progresul uman, el nu știe că cel mai mare Învățător al primelor secole creștine nu ar fi putut spune oamenilor despre Hristos mai mult decât erau ei capabili să primească. Însă pentru că oamenii primelor secole creștine erau cei care coborâseră cel mai adânc în lumea fizică, ei nu puteau asimila decât o mică parte din învățăturile înalte privind pe Hristos. În fapt, marea masă a creștinilor înțelegeau relativ puține lucruri cu privire la entitatea lui Hristos.

Noi am văzut că în India veche exista o mare capacitate de clarvedere prin relația de atunci a corpului eteric cu celelalte mădulare ale ființei umane, însă nu venise încă timpul de a vedea în Hristos altceva decât un spirit existent în regiuni îndepărtate, dincolo de lumea simțurilor, de a-l înțelege ca Vishva Karman. Numai în epoca protopersană a apărut posibilitatea de a-l presimți pe Hristos în spatele Soarelui fizic. Pentru Moise a devenit posibil să-l vadă pe Hristos ca Iehova în fulger și tunet, adică foarte aproape de Pământ. În sfârșit, în Iisus din Nazareth, Hristos a fost văzut încarnat într-un corp

omenesc. Omenirea a evoluat în așa fel încât în epoca Indiei antice înțelepciunea era încă preluată prin corpul eteric, în epoca protopersană prin corpul astral, în epoca caldeano-egipteană prin sufletul senzației, în epoca greco-latină prin sufletul rațiunii. Acest suflet al rațiunii este deja legat cu funcțiile intelectuale de lumea sensibilă, de aceea el pierde viziunea a ceea ce este dincolo de ce percepe prin simțuri. Din această cauză, în primele secole ale erei creștine abia se mai percepea altceva decât ceea ce există între naștere și moarte și domeniul spiritului care vine imediat după aceea. Nu se mai știa nimic în legătură cu ceea ce trece prin viețile succesive; aceasta ține de capacitatea de înțelegere umană. Nu putea să fie înțeleasă decât viața pământească și partea de viață spirituală care-i este aferentă; este ceea ce era propovăduit maselor largi. Dar trebuia asigurată evoluția, și trebuia vegheat ca înțelepciunea cuprinzătoare pe care omenirea o avusese în timpurile lui Hermes, Moise, Zoroastru și a sfinților Rishi să se poată reaprinde treptat, pentru a permite oamenilor să aibă acces la o înțelegere din ce în ce mai adâncă a lui Hristos.

Hristos venise deci pe Pământ, dar mijloacele de a-l înțelege erau, chiar în acel timp, limitate; trebuia avut grijă de ce se va întâmpla în timpurile viitoare și era necesar să se retrăiască vechile înțelepciuni, pentru ca ele să poată fi puse încetul cu încetul în serviciul înțelegerii lui Hristos. Oamenii care trecuseră din Atlantida în Europa, și mai departe, aduseseră cu ei mari comori de înțelepciune; în vechea Atlantidă, cei mai mulți oameni fuseseră în mod instinctiv clarvăzători și puteau privi în lumile spirituale. Această clarvedere nu putea evolua, ea a trebuit să se restrângă la câteva personalități ale Occidentului, unde a fost dirijată de o ființă care a trăit ascunsă un timp, retrăgându-se în spatele celor care trăiau deja retrași și regrupați în jurul unui mare inițiat rămas oarecum în urmă, pentru a păstra pentru timpuri viitoare ceea ce putuse fi adus din vechea Atlantidă. Pe acest mare inițiat, păzitorul anticei înțelepciuni atlanteene, care avea acces chiar la tainele corpului fizic, îl putem numi Scythianos, cum i se spunea în evul mediu timpuriu. Cel care cunoaște Misteriile europene privește la unul din cei mai mari inițiați ai Pământului când pronunță numele Skythianos.

În aceeași epocă a trăit, de asemenea, mult timp entitatea care, considerată sub aspectul său spiritual, poate fi numit Bodhisatva. Acest Bodhisatva era aceeași entitatea care, după ce-și împlinise misiunea în Occident, s-a încarnat cu circa șase sute de ani înaintea erei noastre în Gauthama Buddha. Această ființă care a mers să propovăduiască în Orient se situa deja la un nivel superior. Era un alt mare Învățător, un al doilea mare păstrător al secretului înțelepciunii umane și a devenit Gauthama Buddha.

A mai existat și o a treia individualitate, care era destinată pentru o mare misiune [1] și pe care o cunoaștem din cele spuse până acum. Este vorba de Învățătorul Persiei antice, marele Zoroastru. Când spunem Zoroastru, Gauthama Buddha și Scythianos ne referim, așadar, la trei entități, trei individualități spirituale importante: acestea sunt reîncarnări ale Bodhisatvilor. Ceea ce trăia în ei nu era Hristos.

A trebuit să fie lăsat omenirii un anumit timp pentru a trăi sosirea lui Hristos, care se anunțase deja lui Moise pe Sinai, căci Iahve este aceeași entitate ca Hristos, dar sub o altă formă. A trebuit să se lase timp omenirii pentru a-l primi pe Hristos. Evenimentul a avut loc în momentul în care sensul acestor realități devenise aproape imperceptibil. A trebuit însă avut grijă ca inteligența și înțelepciunea să devină din ce în ce mai puternice și Hristos însuși a vegheat la aceasta pe Pământ.

Istoria menționează și o a patra individualitate, în spatele căreia, pentru mulți, se ascunde o ființă mai înaltă, mai puternică decât cele trei entități pe care le-am pomenit sub

numele de Scythianos, Gauthama Buddha și Zoroastru. Această entitate este Manes, care este considerat un înalt mesager a lui Hristos de cei care văd în maniheism mai mult decât se vede de obicei. Mulți spun că Manes, care la puține secole după ce Hristos a trăit pe Pământ, a adunat în jurul lui, la una din cele mai importante adunări care a avut vreodată loc în lumea spirituală, trei mari personalități ale secolului al patrulea al Pământului. În această viziune imaginativă trebuia să fie exprimat un fapt cultural spiritual important. Manes a reunit aceste personalități cu scopul de a se sfătui asupra modului în care s-ar putea reînsufleți încetul cu încetul acea înțelepciunea care a supraviețuit tranziției spre epocile postatlanteene și pentru a-i da în viitor o strălucire din ce în ce mai mare și din ce în ce mai glorioasă. Care sunt personalitățile pe care Manes le-a adunat pentru această memorabilă întrevedere, pe care numai viziunea spirituală o poate atinge? Prima a fost cea în care trăia în acel moment reîncarnarea lui Scythianos din timpul lui Manes; a doua a fost o reflectare fizică a lui Buddha reapărut atunci și a treia a fost Zoroastru, reîncarnat la acea epocă. Avem, așadar, de-a face cu un colegiu avându-l pe Manes în centru. În acest colegiu s-a hotărât planul după care toată înțelepciunea Bodhisatvilor din vremurile postatlanteene trebuia să se răspândească în viitor. Planul pe care ei l-au stabilit pentru evoluția viitoare a Pământului a fost păstrat și transmis apoi acelor Misterii europene care sunt Misteriile rosicruciene. În aceste Misterii cele trei individualități au apărut mereu; ele au fost Învățătorii școlilor rosicruciene, Învățători care au trimis înțelepciunea lor Pământului ca un dar, pentru că prin această înțelepciune Hristos trebuia să fie înțeles în entitatea sa. Din această cauză, în întreaga școală spirituală a rosicrucienilor se privește cu cea mai profundă venerație spre vechii inițiați care au păstrat străvechea înțelepciune a Atlantidei: Scythianos reîncarnat, în care era văzut marele și venerabilul Bodhisatva al Occidentului; reflectarea lui Buddha încarnat, în care se venera, de asemenea, unul din Bodhisatvi și, în sfârșit, Zarathas, Zoroastru reîncarnat. Se privea spre ei ca spre marii Învățători ai inițiaților europeni. Astfel de prezentări nu trebuie considerate descrieri istorice exteriorare, deși ele caracterizează mersul faptelor istorice într-un mod mai pertinent decât ar putea-o face o descriere exterioară.

Pentru a nu cita decât un exemplu, menționăm că în evul mediu abia dacă ați putea afla un ținut în care să nu fie cunoscută o anumită legendă foarte răspândită. Într-un timp în care nimeni în Europa nu știa nimic despre Gauthama Buddha, când tradiția lui dispăruse cu totul se povesteau multe lucruri care se găsesc în numeroase scrieri; este una din povestirile cele mai răspândite ale acestei perioade. Cândva, în India, unui rege i s-a născut un fiu cu numele Josafat. La nașterea sa s-au prezis evenimente mari, fapt pentru care era ocrotit în mod cu totul deosebit de tatăl său; el trebuia să afle doar lucrurile cele mai deosebite, să trăiască într-o fericire perfectă, să nu cunoască suferința și durerea și nici nefericirile vieții. Josafat a crescut la adăpost de toate acestea. Dar într-o zi a ieșit din palat și a întâlnit un bolnav, apoi un lepros, un bătrân și un cadavru. El s-a întors în palatul regelui pradă unei tulburări profunde și s-a întâmplat ca un om, Varlaam, care era pătruns până în străfundul inimii de tainele creștinismului, să îl câștige pe Josafat pentru cauza sa. După această trăire pe care a avut-o Josafat s-a făcut creștin. Aceasta este legenda din evul mediu, și nu aveți nevoie să recurgeți nici măcar la Cronica Akasha, ci numai la filologia curentă pentru a înțelege ce semnifică cuvântul Joasaph. El vine de la vechiul nume Joafat, care provine de la Jodasaf; Jodasaf vine de la Yudasaf, care este identic cu Budasaf, aceste ultime două forme sunt arabe, iar Budaraf este același nume ca Bodhisatva. Astfel, știința ocultă europeană nu numai că a cunoscut pe Bodhisatva dar ea știe și că atunci când poate descifra numele de Josafat poate descifra și conceptul acestui nume. Această dezvoltare sub formă de legendă a științei oculte în Occident ne dezvăluie

că a fost un moment în care aceeași entitate care a trăit în Gauthama Buddha a devenit creștină. Fie că știm fie că nu, acesta este adevărul.

Așa cum tradițiile pot rămâne în urma timpului, cum oamenii pot crede astăzi ceea ce s-a spus cu mii de ani în urmă, transmițându-se prin tradiții, se poate crede și că este conform legilor lumilor superioare ca Buddha să fi rămas exact ceea ce era cu șase sute de ani înaintea erei noastre. Dar nu este așa. El s-a înălțat, a evoluat. Și adevăratele învățături ale rosicrucienilor păstrează aceste adevăruri, care nu au fost exprimate decât sub formă de legende ca cea pe care tocmai v-am povestit-o. Trebuie numai să nu confundăm cu aceste învățături adevărate ale rosicrucienilor nebuniile pe care le răspândește o literatură dubioasă.

În felul acesta noi regăsim în cadrul vieții spirituale a Europei pe cel care a fost purtătorul lui Hristos, Zarathas sau Nazaratos, Zoroastru, și care re apare din timp în timp; noi îl regăsim pe Scythianos și, de asemenea, pe cel de al treilea mare discipol al lui Manes, pe Buddha, așa cum era el după ce trecuse prin secolele care au urmat venirii sale.

Astfel, cunoscătorul european al inițierii contempla răscrucea de vremuri și percepea adevărata înfățișare a marilor Învățători. El aflase despre Zarathas, Buddha și Scythianos, și știa că prin ei se revarsă în cultura viitorului înțelepciunea venită de la Bodhisatvi; înțelepciune care trebuia să fie folosită pentru a înțelege obiectul cel mai demn de toată înțelegerea, pe Hristos. Hristos este o ființă fundamental diferită de Bodhisatvi, dar el nu poate fi înțeles decât dacă se reunește toată înțelepciunea acestora. Pentru acest motiv în școlile oculte europene se face un rezumat sintetic al tuturor doctrinelor care au fost date lumii de cei trei mari discipoli ai lui Manes și de Manes însuși. Chiar dacă Manes nu a fost înțeles, va veni un timp când în cultura europeană numele lui Scythianos, al lui Buddha și al lui Zoroastru vor avea din nou un sens. Ei vor aduce oamenilor cunoștințele de care aceștia au nevoie pentru a-l înțelege pe Hristos; prin ei oamenii vor afla din ce în ce mai profund pe Hristos. Evul mediu a început cu o uimitoare adorație și venerație pentru Skythianos, Buddha și Zoroastru, după ce numele lor au fost cunoscute; începutul a fost făcut prin aceea că cel ce dorea să se facă recunoscut drept creștin în anumite comunități religioase creștine trebuia să rostească formula: „Îl blestem pe Skythianos, pe Buddha și pe Zarathas”. Era o formulă răspândită în multe ținuturi ale erei creștine, prin care se mărturisea calitatea de creștin adevărat. Dar ceea ce se credea că trebuia să fie anatemitizat la acea epocă va deveni Colegiul Învățătorilor, care va oferi omenirii înțelegerea cea mai adecvată a lui Hristos; omenirea îi va aprecia într-o zi ca marii Bodhisatvi, prin care îl va putea înțelege pe Hristos.

Astăzi, omenirea abia poate veni în întâmpinarea acestor mari Învățători ai rosicrucianismului, ca un aport minim, în două feluri, care nu reprezintă decât un început a ceea ce va trebui să existe în viitor. Acesta nu poate fi încă înalta înțelegere a creștinismului. Acest lucru va fi făcut cu ajutorul științei spiritului de astăzi, care trebuie să redea lumii învățăturile lui Scythianos, ale lui Zoroastru și ale lui Buddha, nu sub forma lor veche, ci sub o formă nouă, care poate fi obținută din ea însăși, prin cercetare. Vom începe prin a încorpora culturii mai întâi lucrurile elementare pe care le putem învăța de la aceștia. Creștinismul va reține de la Buddha învățătura reîncarnării și a karmei, într-o manieră cu totul nouă, adaptată timpului nostru. De ce se preiau azi în creștinism învățăturile despre reîncarnare și karma? Pentru că inițiatii pot începe să le înțeleagă în spiritul epocii noastre, la fel cum Buddha, Marele Învățător al reîncarnării, le-a înțeles în felul său.

Va putea fi asimilat și Scythianos, care nu ne învață doar ce este reîncarnarea ființei omenеști, ci și ceea ce supraviețuiește și stăpânește din eternitate în eternitate. În felul acesta, vor fi înțelese din ce în ce mai bine esența lumii, ființa care constituie centrul universului nostru pământesc, Hristos. În felul acesta se revarsă tot mai mult în omenire învățăturile inițiatilor. Astăzi cel ce abordează studiul științei spiritului nu poate primi decât bazele a ceea ce vor constitui cele două elemente esențiale ale dezvoltării spirituale viitoare a omenirii. Viața lui Hristos, care se afundă în ființa interioară, va fi primul element; al doilea element va fi ceea ce aduce ca cosmologie spirituală la înțelegerea lui Hristos. Trăirea lui Hristos în inimă, cunoașterea lumii care conduce la înțelegerea sa vor fi cele două elemente. Primul lucru pe care îl avem de făcut la începutul acestei evoluții este de a decela atitudinea interioară corectă. Noi ne adunăm pentru a cultiva sentimente juste față de lumea spirituală, de tot ce-a ieșit din ea și de om. În acest scop ne adaptăm treptat forțele spiritului nostru, astfel încât să devină capabile să-l preia pe Hristos în interiorul sufletului. Căci cu cât spiritul nostru se înobilează și se ridică, cu atât mai multă noblețe va putea desfășura Hristos în noi. Facem începutul în acest sens prin expunerea împrejurărilor elementare ale evoluției noastre pământești, prin căutarea a ceea ce ne vine de la Scythianos, Zoroastru și Buddha, prezentând aceste lucruri sub o formă corespunzătoare timpului nostru, așa cum ne-o transmit și acești Învățători prin evoluția pe care ei au urmat-o până în epoca noastră. Am ajuns la punctul de a putea începe să răspândim învățăturile elementare ale inițierii.

NOTE

¹. Noi vorbim aici despre aceste ființe în spiritul concepțiilor despre lume ale antichității; și este justificat – într-un anumit sens – să le concepem și astăzi la fel din punctul de vedere al științei spiritului.

http://www.spiritualrs.net/Conferinte/GA113/GA113_index.html